

Kl. 9.00 – 13.15

1 § Aktuell debatt: Sveriges energiförsörjning.

Aktuell debatt:

Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m):

*Sveriges energi-
försörjning*

Herr talman! När moderaterna begärde denna särskilda debatt om energipolitiken var det början av februari. Det var då temperaturen började krypa nedåt i stora delar av landet. Mer behövdes faktiskt inte för att avslöja svagheter i regeringens energipolitik och de blottor som det har lett till i Sveriges energiförsörjning.

På måndagmorgonen den 5 februari när industrin drog i gång igen efter helgen var det kallt, men det var inte extremt kallt. Det var faktiskt inte heller ihållande kallt. Vattenmagasinen i norr var överfulla. Alla kärnkraftverk var i gång. Många hushåll i Syd- och Mellansverige förlorade, som ni minns, sin elförsörjning under våldsamma snöoväder, men de stora överföringslinjerna inom landet och till de nordiska grannländerna fungerade klanderfritt. Det var med andra ord ett sorts idealläge den där morgonen för att möta behoven. Ändå var det med nöd och näppe som vi klarade situationen.

Sedan Björn Rosengren blev ansvarig minister för energiförsörjningen har Sverige förlorat i storleksordningen 10 % av sin elproduktionsförmåga. Särskilt stängningen av en kärnkraftsreaktor i Barsebäck har naturligtvis ökat landets sårbarhet. Den stängningen innebär också att billig miljövänlig el, producerad utan några utsläpp inom landet, kommit att ersättas med smutsig kolbaserad el från Danmark och Tyskland.

Herr talman! Moderaterna har en förhoppning och en ambition med denna debatt om energipolitiken. Förhoppningen är att Björn Rosengren och regeringen ska kunna berätta vad man vill göra för att återupprätta en energipolitik värd namnet. Ambitionen är att vi moderater ska presentera några av de förändringar som vi anser vara nödvändiga för att trygga landets långsiktiga energiförsörjning.

Anf. 2 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! 1997 års energiöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet markerade på allvar omställningen till ett ekologiskt uthålligt energisystem. Centrala delar var en kraftfull satsning på ny miljövänlig och konkurrenskraftig el- och energiproduktion samt hushållning. Där fanns också en unikt stor satsning på forskning och teknisk utveckling på energiområdet.

I överenskommelsen ingick att den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck skulle stängas när bortfallet av elproduktion från denna reaktor hade kompensrats. Bedömningen år 1997 var att detta skulle kunna ske sommaren år 2001.

Det energipolitiska programmet har i huvudsak löpt väl. Stora investeringar har gjorts av såväl hushåll och kommuner som företag, och det finns anledning för både oss socialdemokrater och Centerpartiet och Vänsterpartiet att känna stolthet och glädje över detta.

Men på grund av de senaste årens sjunkande elpriser har lönsamheten i att helt och fullt genomföra programmet inte varit tillräcklig. Att exempelvis gå över från eluppvärmning till annan uppvärmning har inte varit tillräckligt attraktivt. Därför är det socialdemokraternas bedömning att det kommer att ta ytterligare en tid innan Barsebäcks andra reaktor kan stängas.

I stället vill vi ge beskedet att denna reaktor ska stängas när programmet fullt ut ersatt bortfallet av el från Barsebäck 2. Detta bör kunna ske inom några år. För oss är det viktigt att hålla fast vid att avvecklingen av kärnkraften ska ske i den takt som miljövänliga och konkurrenskraftiga alternativ kommer fram och etableras. Så ser en ansvarsfull socialdemokratisk energipolitik ut.

Det finns politiska krafter som vill gå både snabbare och långsammare fram med omställningen. Att avveckla den andra reaktorn innan bortfallet av elproduktion har kompensrats vore att göra inte minst miljön en otjänst. Det riskerar att på ett onödigt sätt öka importen av elektricitet producerad med hjälp av kol och olja. Det skulle öka utsläppen av koldioxid i vårt närområde, och det skulle kunna radera förtroendet för den fortsatta omställningen av energisystemet, och det vill vi inte vara med om.

Att skjuta hela omställningen på framtiden genom att nu stoppa hela avvecklingsprocessen vore också att spela ett högt spel med välfärden och sysselsättningen som insats. Då glömmar man att Sverige är ett mycket elberoende land. Då förbiser man att vi har ett kallt klimat och långa avstånd. Då tänker man inte på att vi har många elintensiva basindustrier med stor betydelse för välfärden och jobben. Då förstår man inte vad som står på spel – att kärnkraften står för hälften av Sveriges elproduktion. Varannan pappersmaskin och varannan lampa drivs med kärnkraften.

Att däremot, som moderaterna nu kräver, helt skjuta på avvecklingen vore farligt. Det vore att skicka signaler till alla som tänker sig att investera i Sverige om att hälften av Sveriges elproduktion kommer att försvinna i framtiden men att vi inte har någon strategi, någon politik eller några idéer för att hantera detta. Vi vet inte vad som ska komma i stället. Så kan svensk energipolitik inte utformas.

Det är även så att inget riksdagsparti vill att nya kärnkraftsreaktorer ska byggas. Inget riksdagsparti tror heller att kärnkraften kommer att finnas för evigt.

För socialdemokraternas del är svaret enkelt. Avvecklingen av kärnkraften ska ske i den takt som är möjlig med hänsyn tagen till välfärd och sysselsättning. Den som ska investera i svensk basindustri ska veta att det kommer att finnas säker, miljövänlig och konkurrenskraftig elproduktion i Sverige också i framtiden. Den som arbetar i eller är beroende av vår-

den, skolan och omsorgen ska veta att vi inte genom en ansvarslös energipolitik tänker förstöra näringslivets utvecklingsmöjligheter.

Därför måste omställningen med nödvändighet få ta lång tid. Därmed kan vi sprida kostnaderna för omställningen över tiden. Dessutom innebär gott om tid att det finns bra förutsättningar att genomföra hela omställningen utan att äventyra välfärd och sysselsättning.

När den sista kärnkraftsreaktorn är för gammal och oundvikligen måste stängas ska det finnas annan konkurrenskraftig och miljövänlig elproduktion på plats. Men en lika viktig faktor är att året 2010 nu inte längre ska gälla som slutår för kärnkraften.

Låt mig också beröra debatten kring effektbrist, som befarades uppstå i januari och februari på grund av den stränga kylan. Tvärt emot vad moderaterna nu påstår visade den odramatiska händelseutvecklingen att regeringens energipolitik fungerar, att ansvariga myndigheter har situationen under kontroll, att branschen tar ansvar och att Sveriges energiförsörjning står pall även vid sträng kyla.

Herr talman! Jag tar diskussionen om effektbrist på allvar. Just därför är åtgärderna för att motverka effektbrist en viktig del av regeringens energipolitik.

Anf. 3 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Under 1900-talet byggde vi i Sverige upp ett av världens mest effektiva, billiga och miljövänliga elproduktionssystem. Med basen i vattenkraft och kärnkraft har vi klarat av att producera nästan all vår elektricitet utan några som helst utsläpp till omgivande luft och vatten. Vi har kunnat producera vår el billigt, och det lade i sin tur grunden för den basindustri och verkstadsindustri som genererade en stor del av vårt välstånd under förra seklet.

Det är just mot den här bakgrunden som regeringens energipolitik är så oerhört destruktiv. Socialdemokraterna drev igenom stängningen av en reaktor i Barsebäck i konfrontation mot en stor minoritet i denna kammar, mot ett enigt svenskt näringsliv, mot en samlad fackföreningsrörelse och mot en stark folkopinion. Jag tror att ett viktigt skäl till det här massiva motståndet just är att hela politikens idé bygger på kapitalförstörelse. Idén är att vi ska föröda någonting som vi har byggt upp tillsammans, som bidrar till produktion, sysselsättning och välfärd, och vi ska lägga ned det utan att ha något bättre att sätta i stället. Den indignationen gäller då inte bara miljardrullningen, notan till statsbudget och skattebetalare, utan också effekterna på vår livsmiljö. Bara för att ersätta elen från den enda reaktor som hittills har stängts i Barsebäck måste man elda tre ton stenkol i minuten i danska kolkraftverk.

Herr talman! Traditionellt har energisektorn alltid varit statsstyrd och centralplanerad. Men 1990-talets avreglering har ändrat förutsättningarna. I dag fungerar elmarknaden i stort sett som vilken annan marknad som helst, dvs. kraftföretagen försöker i fri konkurrens på en marknad att möta elkonsumenternas behov och efterfrågan, och det har blivit en stor framgång. Det har lett till att vi utnyttjar den samlade elproduktionsapparaten i Norden bättre. Det har lett till pressade elpriser, låt vara att hushållen inte har märkt så mycket av det därför att ni i regeringen har skurit emellan och höjt energiskatterna kraftigt. Men den viktigaste konsekvensen har inte Björn Rosengren, regeringen och riksdagsmajoriteten ännu

Prot. 2000/01:77

9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

dragit. Och den är följande: Med avregleringen har vi fått möjligheten och förutsättningarna för att lägga ansvaret för utveckling, förnyelse och omställning av den svenska elproduktionsapparaten där det ansvaret rätteligen hör hemma, nämligen i kraftbranschen.

Riksdagen skulle ju aldrig komma på idén att tala om vilken typ av papper man ska producera i Hallsta pappersbruk eller tala om för Volvo när det är dags att utveckla en ny bilmodell. Men här vill regeringen just att riksdagen ska göra detta, tala om hur elproduktionen ska gå till i en enskild fabrik, i det här fallet i elfabriken i Barsebäck.

Jag och vi moderater menar att det är dags att anpassa energipolitiken efter de förhållanden som faktiskt råder på elmarknaden, på energimarknaden, och då är statens roll att ge stabila förutsättningar för kraftindustrins investeringar och att ange spelreglerna, inte minst de spelregler som sammanhänger med miljö, säkerhet och beredskap. Därför anser vi att bl.a. följande förändringar av energipolitiken är angelägna:

För det första anser vi att man bör avveckla de subventioner som i dag går till redan etablerad energiteknik. Statens uppgift bör vara att stödja grundläggande forskning och utveckling och tillämpning, inte av redan etablerad teknik utan av ny energiteknik.

För det andra: Släpp all forskning fri! Vi vill slopa 6 § i kärntekniklagen, dvs. det s.k. tankeförbud som lägger en hämsko på kärnteknologisk forskning i vårt land.

För det tredje vill vi också, herr talman, avskaffa kärntekniklagens förbud mot att ge tillstånd till uppförande av nya kärnkraftsreaktorer i Sverige. Även om det inte är aktuellt i dag anser vi att lagstiftningen bör öppna möjligheten för att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige om de uppfyller de högt ställda säkerhetskrav som staten ställer.

För det fjärde bör vi privatisera Vattenfall. Det skadar Vattenfalls möjligheter på den europeiska elmarknaden att vara helägt av staten, och det är olämpligt att staten både fastställer spelreglerna och är den största aktören på elmarknaden.

För det femte vill vi avveckla de produktionsskatter som fortfarande snedvrider konkurrensen mellan olika energislag. Vi bör i produktionsledet bara ta ut sådana skatter som motiveras av miljöhänsyn, dvs. miljöstyrande, utsläppsrelaterade skatter och avgifter.

För det sjätte måste även naturgasen, precis som varje annat energislag, värderas på sina egna meriter.

För det sjunde måste vi samordna energibeskattningen i Norden bättre, och vi kräver att regeringen börjar agera mot den miljödumpling som den socialdemokratiska regeringen i Danmark de facto bedriver mot Sverige och där man med utformningen av skattesystemet låter smutsig dansk kolbaserad el konkurrera ut renare energiproduktion i Sverige. Den konkurrenssituationen är orimlig, och vi kräver att regeringen agerar.

Anf. 4 LENNART VÄRMBY (v):

Herr talman! Herr minister och gott folk! En dag av vinterkyla och ett nytt svenskt rekord i elförbrukning får moderaterna att rusa i väg och begära en extra debatt om Sveriges energiförsörjning.

Om den moderata partiledningen hade anpassat sig något till årstiden och haft lite mer is i magen borde man ha insett att anfallsvinkeln är lite felriktad, för att uttrycka sig milt.

För det första är det ingen bra metod att gå baklänges in i framtiden. Sverige tillhör de länder som konsumerar mest energi per person i världen. Det är fakta. Vi har dessutom ett av de absolut lägsta elpriserna, så det vore fel att säga att vi är undernärda eller lider av svält vad det gäller kilowatt. Det verkligt allvarliga problemet är faktiskt inte balansen på marginalen. Den kan vi klara, och det framgick den 5 februari. Det berodde inte minst på att enskilda och företag ställde upp och drog ned på elanvändandet. Det visar på något som vi måste vara stolta över i vårt avlånga land: solidariteten med vårt svenska folkhem. Tack alla ni som ställde upp den dagen! Det är skönt att ni finns, och det värmer ett väns-terhjärta. Det sparar dessutom miljarder i onödiga investeringar för effektreserv.

Nej, problemet med vårt energisystem är att vi är så oerhört beroende av fossila bränslen och uran, men det finns alternativ, och de är förnyelsebara, och det ska jag återkomma till.

För det andra har vi sedan några år en s.k. fri marknad för el, och en eventuell brist på en sådan här marknad, av el i detta fall, löses väl genom höjda priser och ökad produktion och inte genom politiska regleringar. Eller har jag fattat fel, Mikael Odenberg?

Logiskt sett borde den moderata oron för eventuell effektbrist – det gäller alltså måndagen den 5 februari eller andra kalla dagar – rimligen riktas mot kraftproducenter som inte har byggt ut tillräcklig kapacitet, mot distributörer med flaskhalsar i leveranssystemet och mot vidlyftiga elförsäljare som lovar leverans av billig el till oss konsumenter utan att de har försäkrat sig om att de har möjlighet att leverera i händelse av en kall dag, ett torrår utan tillgång på vattenkraft, stängda kärnkraftsreaktorer, avbrutna kablar eller vad som nu kan inträffa i denna vår vrånga värld.

Det är ganska uppenbart, gott folk, att elmarknadens aktörer skuttade ut på sina nya fräscha ängar och betesmarker av lukrativa möjligheter som glada kalvar på grönbeta när den här fria elmarknaden infördes. De har ägnat all kraft åt att markera så stora betesmarker som möjligt. Av oss politiska beslutsfattare förväntas tydligen att vi sedan ska förse denna marknad med både hängslen, livrem och vinterfoder. Nu har vi – s, v och c – givit Svenska Kraftnät uppdraget att bygga bort flaskhalsar i överföringsnäten. Ett annat uppdrag är att ta fram en fungerande effekthandel värd namnet. Men nu riktar ju moderaterna i stället sina anklagelser och sin ilska mot regeringen och oss i Vänsterpartiet och Centern, rimligen, för att vi står bakom energiuppgörelsen från 1997. Det är ändå en uppgörelse som har gett och ger en stabil grund för alla att utgå från, som äntligen har inlett den här nödvändiga energi- och miljöomställningen. Grundbulten i detta, och det begriper tydligen inte moderaterna, är insikten om det omöjliga i att fortsätta elda uran och fossila bränslen.

Efter att Barsebäck stängdes häromåret arbetar vi nu vidare för att hejda den här övertida driften av kärnkraft och för att fasa ut de fossila bränslena. Vi är ense om ett brett upplagt program. Och i det här programmet, som Björn Rosengren tidigare redovisade och som pågår, satsar vi nu mer på energieffektivisering, vindkraft, konvertering, kraftvärme och gröna certifikat för att stödja förnyelsebar ny energi. Klimatmål med åtföljande åtgärder är likaså på gång. Vi lyssnar dessutom noga på miljörörelsen och har också haft samtal med industriföreträdare och

hört deras argument om snedvridande produktionsskatter. Därför förordar Vänsterpartiet ett nytt energiskattesystem som ger lika villkor och som ställer miljökrav. Vattenfalls nyinköpta kolkraftverk i Tyskland ska betala lika mycket koldioxidskatter som om de vore placerade här i Sverige.

Sverige är, det medges, oerhört beroende av import på energiområdet. Hundratio procent, för att uttrycka sig milt, av vårt behov av olja och bensin till bilar, bussar, traktorer, maskiner och lastbilar importeras; sak samma med naturgasen. På elsidan däremot är vi något mindre beroende av import tack vare vår vattenkraft, biobränsleeldad kraftvärme och en växande vindkraft. Kärnkraften, som det ordas så mycket om här och som diskuteras ständigt och jämt, finns visserligen i Sverige, men det uran som eldas importeras faktiskt. Beroendet är alltså hundra procent.

Vi för vår del ser inte i första hand till varifrån vi får energin utan till vad den består av. Vänsterpartiet anser att en mångfald av energikällor, en regnbåge av sol, vind, vatten och biobränslen, är vad vi ska satsa på. Andelen förnybart måste öka. Men att ändra en infrastruktur och energi-attityder med hundra år och mer på nacken är inte lätt, hur nödvändigt det än är.

Det är då, gott folk, i debatter som den här, som jag inser att vad Sverige skulle behöva minst lika mycket som förnybar energi är en ny opposition – en opposition som inte bromsar, som inte fiskar i politikens mest opportunistiska träsk och grumligaste vatten med löften om lägre bensinpriser och ständigt billig el till vilket pris som helst. Nej, vad vi behöver för att klara kommande vintrars kalla dagar är ett politiskt ansvarstagande för framtiden även hos oppositionen.

EU har nu som mål att fördubbla andelen förnybar energi från 6 % till 12 %. Det är bra. Men märk väl, gott folk, att när det målet är nått om några år återstår hela 88 %. Kritisera oss alltså gärna för vad vi gör, Mikael Odenberg, men för att vi gör det för lite och för långsamt. Det skulle jag se som stimulerande.

Anf. 5 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Den 5 februari var vi i Sverige mycket nära den gräns när effektbrist skulle uppstå. Så kan vi inte ha det. Vi måste se till att få en fungerande och permanent effektmarknad. Säker tillgång till energi till rimliga kostnader är nämligen en grundläggande förutsättning för både ekonomisk, teknisk och social utveckling.

Elkonsumtionen ökar i vårt land. Sedan 1996 har konsumtionen ökat med drygt 1 % per år, eller sammanlagt ca 9 terawattimmar under fem år. Det motsvarar ungefär tre Barsebäck 1, eller ungefär 9 000 vindkraftverk. Konsumtionen fortsätter också att öka, och det måste den få göra.

Herr talman! Det finns all anledning att rikta kritik mot regeringens energipolitik. Regeringen tycks inte ha förstått att energipolitiken inte kan hållas avskild från miljöpolitik och ekonomisk politik. Stängningen av Barsebäck 1 var mycket olycklig av flera skäl. Den borde ha föregåtts av en konsekvensbeskrivning vad gäller såväl miljön som ekonomin. Stängningen ökade vårt importbehov av el, och importen har som vi vet till stor del bestått av dansk kolkraft med stora utsläpp av koldioxid, svaveloxider och kväveoxider. Vi har bytt relativt säker och ren el mot smutsig el. Vi konsumerar i dag mer kolkraftsel än någonsin tidigare. Jag

frågar: Var det detta som Socialdemokraterna, Vänstern och Centern ville när man gjorde upp om energipolitiken? Var det inte mer förnybar energi vi skulle ha?

När Barsebäck 1 stängdes hade produktionsbortfallet faktiskt till stor del kunnat kompenseras med el från norra delen av landet, om överföringskapaciteten hade funnits utbyggd. Den bristande kapaciteten är nu ett permanent problem som snarast måste lösas. Stängningen av Barsebäck 1 kostade också staten minst 8,3 miljarder kronor. Till detta måste man lägga att de ökade utsläppen beräknas ge en ökad miljöskauld på någonstans över 30 miljarder kronor varje år.

Herr talman! Vi kristdemokrater kräver att ordentliga konsekvensanalyser ska presenteras innan det slutliga beslutet om stängning av nästa reaktor kan tas. Nu flaggade Björn Rosengren för att vi ska se en ytterligare senareläggning av stängningen av Barsebäck 2. Det är ett steg i rätt riktning. Vi kristdemokrater har hela tiden ifrågasatt regeringens tidsplan. I en rapport som publicerades i går tvivlar Energimyndigheten, elbranschen, näringslivet och fackföreningarna på att det går att stänga Barsebäck 2 inom den närmaste femårsperioden. Men fram till i dag har regeringen stått och stampat i gamla fotspår. Det är glädjande att se att regeringen nu kanske börjar inse att verkligheten har sprungit ifrån både kärnkraftsomröstningen och energiuppgörelsen.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att de riktlinjer för energipolitiken som regeringen sätter upp i Sverige också bör gälla när statens bolag agerar i utlandet. Jag tänker på Vattenfalls expansion i Europa. Vattenfall behöver expandera om man ska fortsätta att vara en stor och stark elproducent. Men det är brunkolsanläggningar, stenkolsanläggningar och kärnkraftsanläggningar som Vattenfall köper upp, samtidigt som vi på hemmaplan lägger ned en förhållandevis ren kärnkraft. Affärsidén tycks vara att agera snyggt och prydligt på hemmaplan och tjäna de stora pengarna på smutsig el utomlands. Det, herr talman, är ett exempel på dubbelmoral. Det är ett skrämmande exempel.

Agerandet blir inte mindre omoraliskt av att det faktiskt har stöd av den socialdemokratiska regeringen. Det är nämligen regeringen, som representant för staten, som har att utöva ägarrollen och som har ansvaret för Vattenfall och alla andra statliga bolag. Det håller inte, Björn Rosengren, att skylla på Vattenfalls styrelse. Bolagets styrelse är ansvarig inför ägaren.

Vattenfall beräknas satsa 25 miljarder kronor i Tyskland och Polen under de kommande två åren. Utöver försäljning av tillgångar i Sverige och i andra länder kommer man att tvingas ta upp stora lån. De risker som ligger i dessa affärer är till syvende och sist ägarens: statens och skattebetalarnas.

Herr talman! Vi menar att det är dags att på allvar ifrågasätta skälen till att Vattenfall ska förbli i svensk statlig ägo.

Anf. 6 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Tack för tillfället att än en gång få diskutera svensk energipolitik, dess problem och dess möjligheter! Därtill kan sägas att det i någon mån hos någon kan ha rått något slags oro för att vi inte skulle klara energiförsörjningen under någon kall dag den här vintern, beroende

Prot. 2000/01:77

9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

på den avreglering av elmarknaden som har skett och den påbörjade svenska energiomställningen.

Men jag vill framför allt, herr talman, tacka för att debatten kommit att handla om svensk energiförsörjning i stället för, vilket var den första moderata begäran, bristen på el med anledning av stängningen av Barsebäck 1. Detta ser jag som två saker som inte kan förknippas med varandra. Den uppkomna situationen kan i stället till stor del härledas till en synnerligen lyckad avreglering av den svenska elmarknaden, en avreglering som lett till en större valfrihet och lägre kostnader för konsumenterna. Priserna har sjunkit långt mer än vad de flesta bedömare förväntade sig. Som exempel kan nämnas att elpriset för en lägenhetskund har sjunkit med 25 % mellan 1997 och 2000.

Samtidigt som ett lägre elpris för kunderna har varit positivt har det även ökat trycket på elproducenterna att pressa sina produktionskostnader. Denna ökade konkurrens på elmarknaden har inneburit att anläggningar med höga produktionskostnader och låga nyttjandetider har stängts av ekonomiska skäl. I kombination med att det inte längre krävs att det hålls en effektreserv inom elproduktionen har det medfört att de anläggningar som kan leverera effekt på marginalen har tagits ur produktion. I stället, herr talman, täcker man behov av effekt genom import från andra länder.

I motsvarande grad exporterar Sverige stora mängder el till andra länder när det finns förutsättningar för detta, precis som en avreglerad marknad är tänkt att fungera. Naturligtvis återspeglas detta i priset på el, som varierar i förhållande till den efterfrågan som finns.

Det som nu behöver göras i Sverige är att underlätta för denna marknad att fungera än bättre. I detta fall handlar det i första hand om att förstärka överföringskapaciteten mellan olika delar av landet och mellan olika länder. Detta arbete pågår nu som ett led i det omställningsprogram som Centerpartiet har medverkat till. Det är inte minst nödvändigt för att vind- och vattenkraften ska komma alla delar av vårt land till del.

Ytterligare en åtgärd som nu ses över är sättet att sätta pris på effekten, precis som marknaden i dag sätter pris på energin genom Nord Pool. Möjligheterna till detta finns, liksom ett intresse från elbolagens sida. Genom att möjliggöra en prissättning på effektsidan ökar incitamentet för aktörerna på elmarknaden att tillhandahålla effekt. Det är enligt min uppfattning ytterligare ett steg mot att bygga upp en fungerande marknad.

Men det räcker inte med detta, herr talman. Det är vi fullt medvetna om. Det är också något som behöver diskuteras. För att marknaden ska fungera krävs det konkurrensneutralitet och harmonisering inom skatteområdet. Det gäller inom all typ av näringsverksamhet, inte minst på energiområdet.

Sverige har i dag produktionsskatt på el, vilket leder till att importerad kraft inte kan eller får beskattas särskilt. Genom att föra över skatten på energi från producenterna till konsumenterna blir en sådan beskattning möjlig och en större konkurrensneutralitet och harmonisering kan uppnås för de svenska kraftproducenterna utan att kostnaderna för konsumenterna ökar i nämnvärd utsträckning.

Herr talman! En översyn görs även när det gäller anslutningsavgifterna till kraftnätet för mindre elproducenter och kommer att presenteras i april, enligt planen.

Sist, men inte minst, kommer den efterlängtnade handlingsplanen för utbyggnaden av vindkraften att presenteras. Vindkraften kommer i kombination med vattenkraften och förbättrad överföringskapacitet att ha en stor betydelse för den svenska energiförsörjningen i framtiden.

Det höga oljepriset under den gångna vintern och det gångna året i kombination med låga elpriser, som i sig är en följd av avregleringen, har lett till att många har valt att övergå från olja till el för att värma sina bostäder. Detta har naturligtvis ökat behovet av både effekt och energi, särskilt kalla dagar.

Vi anser att förändringar behöver göras vad gäller bidragsmöjligheterna för konvertering från el till uppvärmning med fjärrvärme eller egna värmekällor i huset i syfte att minska effektuttaget. Till en lägre kostnad bör även delkonvertering i en nära framtid bli bidragsberättigat.

Anf. 7 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Vi fortsätter att regera! Så sade Göran Persson glatt på valnatten 1998. Vi kan inse, så här två och ett halvt år efteråt, att detta glada utrop har medfört ett mycket högt pris för Sverige och för miljön. De energipolitiska riktlinjer som antogs i riksdagen 1997, som i allt väsentligt bygger på 1980 års folkomröstning, har skadat Sverige som industri- och miljönation.

Särskilt allvarligt var beslutet att genomföra den förtida avvecklingen av kärnkraften. Det innebär en kapitalförstöring som saknar motstycke och som kommer att medföra välfärdsförluster på sikt. Miljön skadas och det blir svårare att bekämpa arbetslösheten. Resultatet ser vi delvis redan nu. Hela samhällets energiförsörjning hotas vid stark kyla eller vid avbrott i någon del av nätet.

Samtidigt innebär högkonjunkturen att elförbrukningen faktiskt har ökat. Sammantaget under förra året ökade elanvändningen med 2 % netto jämfört med året innan, tvärt emot regeringens förhoppningar.

I dag lägger en av Folkpartiets programgrupper fram ett förslag om ett nytt natur- och miljöprogram. Där slår man fast att en rationell energipolitik främjas bäst genom en fri energiproduktion. Staten ska naturligtvis ställa krav beträffande hälsa, säkerhet, miljö och kontrollera att kraven uppfylls samt främja forskning och utveckling. Staten ska inte förbjuda någon specifik teknik för energiproduktion om den uppfyller miljö- och säkerhetskraven.

Den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras. Valet av energiproduktion ska inte träffas genom politiska beslut, utan konsumentstyrning och marknadsekonomi ska råda inom de ramar som miljökraven sätter. Det innebär att alla typer av produktionsanläggningar för energi ska tillåtas, förutsatt att de uppfyller generella krav på hälsa, miljö och säkerhet. Så långt det nya förslaget, som jag tycker är mycket bra.

Herr talman! Lagen om kärnkraftens avveckling måste upphävas. Vi anser att växthusgasernas miljö- och klimatpåverkan är särskilt oroande i det här fallet. Regeringen bör därför snarast tillsätta en miljökonsekvensutredning som bl.a. redovisar vad ett ökat beroende av el från t.ex. dansk olja och kolkraft egentligen innebär.

Prot. 2000/01:77
9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

Måndagen den 5 februari minns vi alla var mycket kall. Den här dagen sattes det också rekord i elkonsumtion i Sverige med 27 000 megawattimmar. Vad detta innebär i ökade utsläpp är ganska lätt att ta reda på. Genom att produktionskapaciteten i Barsebäck 1 nu inte finns tillgänglig längre, utan måste ersättas med reservkraft i form av oljebränning och import av bl.a. kolproducerad el, fick vi ett ökat utsläpp och en nedsmutsning i Sverige enligt följande:

Koldioxiden ökade med ungefär 1 300 ton per dag. Svaveldioxiden ökade med 2 ton per dag och kväveoxiderna också med 2 ton per dag. Är detta rimligt?

Det verkar som om svensk energipolitik à la Björn Rosengren för att över huvud taget fungera är beroende av ständigt milda vintrar och ständigt lågkonjunktur, herr talman.

Statliga Vattenfalls roll är för övrigt väldigt intressant. Bolaget svarar för ungefär 50 % av elproduktionen i Sverige och är naturligtvis framträdande när det gäller långsiktiga utvecklings- och investeringsplaner för svensk energi. Samma Vattenfall köpte för tre månader sedan det tidigare östtyska bolaget VEAG med en produktionskapacitet på 60 terawattimmar producerad av tysk brunkol – brunkol i stället för ren och säker svensk kärnkraft.

Det förvånande är att detta beslut tydligen är både känt och väl förankrat inom regeringen. Detta bekräftade själva näringsministern i en interpellationsdebatt här i riksdagen i höstas. Möjligtvis är det inte så förvånande när det gäller regeringen, men egentligen desto märkligare när det gäller t.ex. Miljöpartiets och Vänsterpartiets stöd till att denna politik genomförs.

Herr talman! Folkomröstningen om kärnkraften i Sverige genomfördes den 23 mars 1980, dvs. för snart 21 år sedan. Under den här 20-årsperioden har avsevärda tekniska framsteg gjorts inom många områden, t.ex. inom energiområdet. Samtidigt har man vunnit en ökad insikt om vilka energikällor som leder till miljöeffekter, t.ex. koldioxid.

Till detta kommer att både väljargruppen och riksdagens sammansättning har förändrats sedan folkomröstningen genomfördes. De väljare som har tillkommit sedan folkomröstningen 1980, drygt två miljoner väljare, har inte fått uttala sig i kärnkraftsfrågan. Jag är, herr talman, en av dem.

Kärnkraftstekniken har också varit föremål för en snabb utveckling, inte minst inom säkerhetsområdet. I diskussionen inför folkomröstningen fanns det heller inga reservationer för att nya tekniska innovationer kan förändra såväl säkerhets- som miljöaspekter av kärnkraftsanvändningen. Ett beslut grundat på 1980 års tekniska utvecklingsnivå skulle alltså gälla framdeles, kanske för all framtid. Det är orimligt att dagens, men också morgondagens, energipolitik ska styras utifrån en 20 år gammal folkomröstning och de förhållanden som då var kända. Nej, utformningen av energipolitiken måste självfallet påverkas av nya omständigheter som har tillkommit sedan vi hade folkomröstning, t.ex. energipolitikens globala karaktär.

Herr talman! ”Vi fortsätter att regera!” Så sade Göran Persson glatt på valnatten 1998. Vi kan nu inse, två och ett halvt år efteråt, att detta glada utrop har haft ett mycket högt pris för Sverige och för miljön.

Anf. 8 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Det har hörts många märkliga saker i debatten, i synnerhet från moderaternas Mikael Odenberg. Jag ska försöka att i mitt andra inlägg bemöta en del av dessa saker. Ska jag bemöta dem i det här inlägget hinner jag ingenting annat. En sak kan jag inte låta bli att bemöta nu, nämligen begreppet marknad.

Moderaterna ropar alltid på marknad och marknadsekonomi. När vi nu har fått en begränsad marknad för el, skriker de i högan sky när det inte fungerar som de vill. Men snälla moderater, vad beror det på att det inte fungerar som vi vill? Det handlar ju om att vi inte har fått till de rätta spelreglerna än. Det är där vi måste lägga vår kraft. Vi måste se till att vi får sådana spelregler för marknaden att marknadens funktion blir till nytta för samhället och människorna. Det måste vara det som är syftet med politiken, dvs. att den ska vara till nytta för samhället och människorna. Marknadsekonomi – javisst! Men den måste ha rätt spelregler så att vi uppnår syftet med politiken.

Regeringen för inte en politik för omställning av energisystemet utan en politik som i bästa fall kan leda till stängning av två kärnkraftsreaktorer. Den strategi som Miljöpartiet föreslår är i stället att vi inleder hela avvecklingen. Vår strategi innebär ett aktivt utnyttjande av marknadsekonomiska styrmedel för huvuddelen av kärnkraftsavvecklingen utifrån uppfattningen att alla energislag ska betala sina fulla kostnader, naturligtvis inklusive miljökostnader. Det borde vara självklart även för ett gammalt parti vars ideologi bygger på traditionell marknadsekonomi.

Vi vill att kärnkraftselen kompenseras med minskad elanvändning genom konvertering från eluppvärmning, genom effektivisering och hushållning och genom utbyggnad av ny elproduktion med förnybara energislag. Vi anser att den svenska atomansvarighetslagstiftningen ska revideras med inriktning mot att kärnkraftsproducenterna ska betala sina egna riskkostnader och ta ett fullt skadeståndsansvar i händelse av en reaktorolycka. Det är orimligt att de som investerar i solvärme, vindkraft eller biobränsen ska bekosta sina egna försäkringar, medan ägare av kärnkraftverk ska undantas från den skyldigheten. Det är vi skattebetalare som ska stå för fiolerna om någonting händer. Är det det som är marknadsekonomi, moderater?

Vi ser goda utvecklingsmöjligheter för hushållning, effektivisering, biobränslen, stor- och småskalig vindkraft och för modern solvärme och solcellsteknik. Höjda energiskatter inom ramen för en skatteväxling är det viktigaste enskilda styrmedlet för att få till en omställning av energisystemet. Elanvändningen ökar, och det beror på låga elpriser. Detta är ju helt självklart och någonting som alla borde förstå. Kära kolleger, varför inte lägga på skatt så att elen blir dyrare? Den skatten skulle vi kunna använda till att få fler händer i vården, mer personal i skolan. Dessutom skulle arbetsintensiva verksamheter, goda verksamheter, få en ökad lönsamhet och ge möjlighet till att anställa fler folk och få ett bättre näringsliv. Varför inte, mina vänner, lägga mer skatt på elkraften och på energin över huvud taget, så att vi uppnår goda samhällsmål? Skatteväxlingen rättar till konkurrenskraften mellan olika energislag samtidigt som den gör elförbrukning dyrare och därmed ger en vilja till energibesparing och effektivisering. Skatten på kärnkraftsel måste höjas i enlighet med detta resonemang. Syftet med den höjda produktionsskatten på kärnkraftsel är

Prot. 2000/01:77

9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

framför allt att sätta kronor och ören på kort- och långsiktiga miljöeffekter och risker som finns i hela kärnbränslekedjan. De betalar inte för kärnkraften som det är nu. På något sätt måste farorna för människor och natur i samband med uranbrytning och senare i alla led av transporter, elproduktion och avfallshantering göras synliga på konsumentens elräkning.

Som komplement till skatteväxling behövs naturligtvis också andra styrmedel i form av lagstiftning, statliga bidrag till investeringar, forskning m.m. En rimlig bedömning är att de rika industriländerna, som bara omfattar 20 % av jordens befolkning, måste halvera sin energianvändning om vi ska klara vår gemensamma överlevnad. Miljöpartiet hävdar bestämt att en utveckling som inte håller för att ge framtida generationer välstånd är inte värd namnet. Vi hävdar, fast det kan uppfattas som obekvämt, att alla människor på jorden har rätt till ett rättvist miljöutrymme per person och att vi alla måste lära oss att leva på ett sätt så att alla kan leva alltid. Detta medför att vi i vår del av världen måste ändra livsstil. Ingenting säger heller att en hållbar livsstil ger en sämre välfärd, förmodligen är det tvärtom.

Effektivisering av energianvändning är därför en viktig – den viktigaste – faktorn. Men det kräver att samhället styrs främst genom ekonomiska styrmedel på ett sätt att det blir lönsamt att energiomsättningen hålls på en från ett globalt perspektiv hållbar nivå.

Anf. 9 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! En målmedveten satsning på utveckling av förnybar, miljövänlig och konkurrenskraftig energi är en väsentlig del i regeringens energipolitiska strategi. Huvudinriktningen är att minska kostnaderna för att utnyttja de förnybara energislagen så att dessa blir ekonomiskt bärkraftiga alternativ till kärnkraft och fossila bränslen. Samverkan mellan staten, näringslivet och forskningssamhället betonas.

I Sverige har vi valt att först utveckla tekniken och sedan när den är mogen bygga i stor skala. Det har vi gjort därför att svenska konsumenter värdesätter billig el. Eftersom vi, till skillnad från många andra länder, har ett praktiskt taget fossilfritt elproduktionssystem behöver vi inte av klimatpolitiska skäl avveckla äldre anläggningar och bygga nytt.

Nu har vi visserligen också ett bidragsprogram för befintlig teknik. Detta eftersom vi behöver bygga för ny kraft för att kompensera för bortfallet från Barsebäck. Men vi har tid att satsa på ny teknik. Det gör vi i beprövad svensk tradition i samverkan mellan staten och näringslivet.

På senare tid har svensk industri fått fram flera nya spännande tekniska system, både för produktion och överföring av el. Vindkraftssystem som ställer i utsikt 20 % högre elproduktion jämfört med tidigare gör det ekonomiskt möjligt att ansluta avlägsna vindkraftverk direkt till de nationella kraftnäten. Nu är vi äntligen inne i ett skarpt läge. Vindkraften är nu på väg mot målet att konkurrera med ny fossilbaserad produktion. Jag tänker därför, för det första, nu ta initiativ till en fördjupad diskussion med olika intressenter inom området. Jag ser framför mig ett samarbete för att snabbt komma i gång med en demonstration av den nya tekniken. Inom en snar framtid kommer jag därför att bjuda in aktörerna på detta område till konkreta samtal.

Jag kan för det andra redan nu avisera att jag avser att i vårpropositionen återkomma med konkreta åtgärder för att ytterligare påskynda utvecklingen inom vindkraftsområdet. Under tiden som vi skaffar oss teknisk erfarenhet ska vi förbereda marken för kommande investeringar. Vi hör ofta höga röster om de många hinder som finns för att bygga vindkraft, men det är många kommuner i Sverige som ligger i startgroparna för att få del av investeringar som kommer. Det pågår förberedelser både till havs och till fjälls. Hinder undanröjs hela tiden. Regeringen bidrar aktivt till detta, och jag ska nämna några exempel.

Långsiktiga stabila förutsättningar för en fortsatt utbyggnad av vindkraften i Sverige är ett lika viktigt inslag som en tydlig satsning på teknikutveckling. Av detta skäl har jag givit Energimyndigheten i uppdrag att ta fram planeringsmål för vindkraften samt se över behov och kostnader för nätförstärkningar.

Därutöver pågår ett arbete för att tekniskt utforma ett nytt marknadsbaserat system för att främja förnybar elproduktion. Det ska bygga på handel med gröna certifikat, vilket ska kombineras med en skyldighet att köpa eller leverera en viss mängd el från förnybara energikällor.

Regeringen har också tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att genomföra en studie om de övergripande förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk till havs- och fjällområden.

Jag tror att jag med dessa åtgärder tydligt visar regeringens ansvarsfulla strategi även för utvecklingen av förnybar elproduktion. Jag tror på vindkraftens potential och framtid i Sverige när jag ser att den kan utvecklas på ett sätt som är gynnsamt för konsumenterna, ur såväl ekonomisk som social och miljömässig synvinkel. Regeringen avser, herr talman, att i den energipolitiska propositionen våren 2002 presentera en sammanhållen strategi för vindkraftens framtid.

Anf. 10 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Låt mig inleda med att påpeka att huvudskälet till att Björn Rosengren ska komma med en serie förslag i vårpropositionen är att de energipolitiska program som riksdagen fattade beslut om i samband med 1997 års energipolitiska beslut i allt väsentligt är ett misslyckande.

I sin inledning framställde Björn Rosengren visserligen, förmodligen mot bättre vetande, programmen som framgångsrika. Men de hade saboterats, som han uttryckte det, av fallande elpriser.

Jag vill gärna ta tillfället i akt att markera att för Moderata samlingspartiet är det inte en nackdel att svensk industri och svenska hushåll har låga elpriser.

Stora delar av Björn Rosengrens inledningsanförande – jag återgår till det, för det senaste anförandet var mest ett pressmeddelande om vårbudgeten och energipropositionen 2002 – var utformade som ett försvar för att man inte kan lägga ned Barsebäck 2, som man hade tänkt sig. Det är lätt patetiskt att höra för den som har lite perspektiv bakåt.

Jag hade anledning att diskutera energifrågorna och energibeslutet med Björn Rosengrens företrädare Anders Sundström. Lika trosviss som Sundström var då, när han ville lägga ned Barsebäck 1, är Rosengren nu när han de facto säger att Sundström hade fel 1997.

Varje argument som Björn Rosengren använde i sitt inledningsanförande för att man inte alls ska lägga ned Barsebäck 2, som det var tänkt, är argument som är giltiga mot nedläggningen av Barsebäck 1. Det var också argument som jag använde i debatten med Björn Rosengrens företrädare.

Jag vill upprepa den fråga jag ställde tidigare: Avser regeringen att agera mot den danska miljödumpning som både skadar Sveriges miljö genom omfattande utsläpp från danska smutsiga kolkraftverk och skadar den svenska energiproduktionsapparaten? Jag skulle kunna vidga frågan och formulera den så här: Avser regeringen över huvud taget att märkas i nordisk eller europeisk energipolitik?

Sanningen är den att Björn Rosengren inte är landets energiminister i de sammanhangen. Nej, det är statssekreterare Lars Rekke som är Sveriges energiminister utåt. Björn Rosengren har inte varit på ett enda ministerrådsmöte i sin egenskap av energiminister, utan han har skickat statssekreteraren varje gång. Hur länge ska detta fortgå? Ska statssekreteraren svara för det svenska ordförandeskapet också?

Jag säger inte att det är till nackdel för Sverige att Björn Rosengren låter Rekke åka i stället, men det kunde vara intressant att höra om den formelle energiministern Björn Rosengren inte tycker att han har någon roll att fylla i den egenskap han ändå har att i den svenska regeringen vara föredragande i energifrågor.

Låt mig också bara till sist säga till Ingegerd Saarinen att det är inte så att kärnkraftens riskkostnader är subventionerade av staten. Det bygger på en missuppfattning. Att kärnkraften har ett begränsat försäkringsansvar till följd av internationella konventioner har försäkringstekniska orsaker, framför allt att det inte finns tillräckligt utrymme på den kommersiella försäkringsmarknaden. Men det är väldigt lätt att teoretiskt beräkna vad riskförsäkringspremierna skulle ha varit om det försäkringsutrymmet hade funnits tillgängligt. De beräkningarna ger vid handen att det är fråga om mycket blygsamma belopp – belopp som många gånger om ryms inom ramen för den särskilda produktionsskatt som vi i Sverige tar ut på kärnkraftsproducerad el. Det argumentet håller inte. Tvärtom tyder alla internationella undersökningar på att kärnkraften har lägre externa kostnader än de flesta andra energislag.

Anf. 11 LENNART VÄRMBY (v):

Herr talman! Man blir lite brydd och ställd. Här begärs en extra debatt på grund av ett prekärt läge för svensk energiförsörjning. Eftersom Moderaterna har begärt debatten blir deras ansvar extra stort. Och så blir det ett återfall i skyttegravar, 20 år gamla, med tugg om kärnkraften och på sluttampen lite nytt om vem som eventuellt skulle vara energiminister formellt sett. Jag tycker inte att det är värt en extra debatt.

En icke oväsentlig del av den svenska energiförsörjningen, som jag försökte säga i mitt första inlägg, är transportsidan. Ett av de stora problemen i Europa och Sverige är att transporterna ökar och utsläppen därifrån ökar. Vad kan vi göra åt det? Jag tycker att man i första hand ska diskutera viljeinriktning och färdriktning. Det borde man kunna vara överens om, även utanför s, v och c, som ju står bakom energiöverenskommelsen.

Man blir också brydd över beskyllningarna, direkt och outtalade, för att vi skulle undvika koldioxidutsläppen om vi inte hade stängt Barsebäck 1 och låter bli att stänga Barsebäck 2. Det är en fri marknad, Mikael Odenberg. På denna fria marknad råder kapitalismens hänsynslösa konkurrenslagar: lägst pris vinner. Då vinner smutsig tysk och dansk kolkraft, som läget är i dag.

Det är därför vi i Vänsterpartiet kräver internationella överenskommelser så att det blir lika villkor, så att man inte kan dumpa. Danskarna är faktiskt inte helt korkade. Även de har satt i gång en miljöomställning, så de är på väg.

Jag kan inte heller förstå dem på den borgerliga kanten. I dag var det Inger Strömbom från Kristdemokraterna som tog upp att om vi privatiserar och börsnoterar Vattenfall skulle det helt plötsligt bli bättre. Men den smutsiga kolkraft man äger i Tyskland blir inte renare därför att den ägs av ett börsnoterat företag.

Jag hoppas och tror på en framtida mycket bättre debatt, på en högre nivå. Vi har stöd i näringslivet. Många företag är miljöcertifierade och kräver att vi inför politiska regler som gynnar exempelvis miljömärkt el. Den miljömärkta elen innehåller inte uran och inte fossil, Mikael Odenberg.

Anf. 12 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Näringsministern sade sig känna glädje och stolthet över den förda energipolitiken. De orden skulle jag nog inte använda om jag var i Björn Rosengrens kläder. Det behövs fler åtgärder, akuta åtgärder.

Jag nämnde förut behovet av ökad överföringskapacitet och behovet av realism och analys inför en fortsatt stängning av kärnkraften. Jag ifrågasatte möjligheten att klara en stängning av Barsebäck 2 under de kommande åren.

Därutöver behöver vi ett helt nytt energiskattesystem, som inte hämmar produktion av mer el, som dagens system. I kraftvärmeverken finns t.ex. kapacitet som inte nyttjas på grund av skattesystemets utformning. Ett nytt skattesystem behöver vi, och det måste också premiera förnybara energislag på fossilbränslenas bekostnad.

Sverige måste som EU-nation mycket mer kraftfullt än i dag driva frågan om en miniminivå på koldioxidskatt inom EU. De svenska energiskatterna kan inte heller ligga alltför högt i förhållande till våra konkurrentländers, för då försvagas industrins konkurrenskraft och investeringar kommer kanske att förläggas till andra länder. Det behövs också en justering av spelreglerna efter avregleringen på elmarknaden.

Herr talman! Den förda energipolitiken är minst sagt ryckig och oförutsägbär. Vad Sverige behöver är en ny energipolitik som präglas av realism och långsiktighet.

Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Man kan inte annat än låta sig imponeras av moderaterna, inte av klokheden i deras förslag eller deras energipolitik utan av den envishet med vilken de bedriver sin politik. Moderaterna hävdar gång på gång att den omställning och den avreglering som nu är i gång är en risk vad gäller svensk energiförsörjning. Så är det inte, Mikael Odenberg. Avregleringen och omställningen är en möjlighet för Sverige. Tyvärr

verkar det som om ni moderater, som marknadslösningarnas förespråkare nummer ett, inte har förstått innebörden i den avreglering som genomfördes 1996.

Den import som nu sker av elenergi sker på marknadens villkor. Man skulle av moderaternas resonemang kunna dra slutsatsen att moderaterna är beredda att återgå till att reglera elmarknaden för att på så sätt enligt er uppfattning minska importen av elproducerande kol och oljebaserad el och därigenom återigen säkra monopolmarknaden för kraftbolagen. Eller vad är det ni är ute efter, Mikael Odenberg?

Jag utgår ifrån att även moderaterna i framtiden vill att kärnkraften ska ersättas med förnybar energiproduktion. Frågan är hur moderaterna har tänkt att alternativen ska komma fram och i vilken takt. Det är nödvändigt, Mikael Odenberg, att fortsätta avregleringen och den nu påbörjade omställningen av svensk energiproduktion. Tack, herr talman!

Anf. 14 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Ett beslut grundat på 1980 års folkomröstning och tekniska utvecklingsnivå gäller för svensk energipolitik även i dag. Men då måste man ställa sig frågan: Är detta rimligt? Hur lång tid är rimligt? Är 20 år rimligt, 30 år eller var ska vi dra gränsen för hur länge man ska följa ett folkomröstningsresultat?

Vi i Folkpartiet anser för vår del att det är dags att dra den gränsen nu. Det är orimligt att dagens, men också morgondagens, energipolitik ska styras utifrån en 20 gammal folkomröstning och de förhållanden som då var kända.

Utformningen av energipolitik måste självfallet påverkas av de nya omständigheter som har tillkommit. Energifrågornas globala karaktär, inte minst genom växthuseffekten, blir allt tydligare. En stor del av svensk basindustri är beroende av god tillgång till el, men också den nya datorbaserade delen av ekonomin är beroende av detta. Elförbrukningen kommer att öka, inte minska. Likaså har bedömningen av de svenska kärnkraftsreaktorernas tekniska livslängd förändrats väsentlig jämfört med vad man trodde för 25 år sedan. Den svenska elmarknaden har avreglerats, och elkunderna har därigenom fått en större makt att påverka de produkter och tjänster som erbjuds. Dessutom är det rimligt att dagens väljarkår inte ska kunna påverka energipolitiken utan att denna nästan dogmatiskt ska styras av folkomröstningen 20 år tillbaka i tiden.

En rationell energipolitik främjas bäst genom en fri energiproduktion. Staten ska uppställa krav beträffande hälsa, säkerhet och miljö och kontrollera att kraven uppfylls, samt att främja en ny forskning och utveckling. Staten ska inte förbjuda någon specifik teknik för en energiproduktion om den uppfyller miljö- och säkerhetskrav.

Folkpartiets rena energipolitik står långt ifrån regeringens satsning på smutsig tysk brunkol och smutsig dansk olja.

Herr talman! Det blev dyrt för Sverige att regeringen Persson fortsatte att regera. Det är skattebetalarna som får betala priset, som vanligt.

Anf. 15 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Mikael Odenberg sade i sitt första inlägg att den el som inte produceras av Barsebäck ersätts med smutsig kolkraft från Tyskland och Danmark. Det är så att kärnkraftverken har minskat sin produktion

avsevärt, och det är betydligt mer än vad den minskade elen från Barsebäck står för. Jag undrar hur Odenberg får den ekvationen att gå ihop. Tror Odenberg att om Barsebäck inte hade stängts skulle situationen ha varit annorlunda och att vi skulle ha importerat mindre? Om kärnkraft-verken känner sig tvungna att reglera ned därför att de inte får ekonomi på sin kärnkraft blir det väl inte bättre av att det finns mer kärnkraft som de måste reglera ned? Dessutom kom den smutsiga kolkraft, som Odenberg sade kom från Tyskland och Danmark, inte från Danmark och Tyskland, den kom från Norge och var vattenkraft. 85 % av importen kom från Norge, och det handlar om vattenkraft. Naturligtvis skulle det i ett perfekt marknadsekonomiskt system också på marginalen ge mer kolproduktion men vi har inte ett perfekt marknadsekonomiskt system än, så det blir faktiskt inte så.

Det här talet om vår miljövänliga kraft i Sverige, vår miljövänliga kärn- och vattenkraft är ett otroligt påstående. Inga som helst utsläpp till luft och vatten från kärnkraften – är det verkligen någonting som Mikael Odenberg står för? Att vattenkraften inte har några som helst miljöeffekter är ett otroligt påstående.

Transportpolitiken, som är det som sprider mest utsläpp av allt, angriper inte moderaterna ett endaste dugg. Tvärtom vill de sänka bensinpriset med 2 kr. Det är fantastiskt!

Anf. 16 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Först vill jag komma med det påståendet att det är få länder, om något, som har lyckats så väl att gå från de gamla klassiska energikällorna till förnybara som vi har gjort. Det är få länder som har satsat så mycket på forskning. Jag vill också påstå att det är få länder som har så billig energi som Sverige har. Det är få länder som har så stor tillgång till elenergi som Sverige har. Det tycker jag att vi alla kan erkänna här. Och det har också framgått av debatten.

Att som Eva Flyborg påstå att ett ökat importbehov på några minuter på förmiddagen den 5 februari har förändrat konsekvenserna för miljön är naturligtvis befängt – att tala om ton av koldioxid när det handlar om fem minuter. Var finns sansen, och var finns förnuftet? Det kanske är tur att Folkpartiet inte tog över regeringsmakten. Då vet man aldrig hur det skulle ha slutat.

När det sedan gäller Inger Strömboms tal om beslutet om stängning och analys vill jag påstå, vilket kammaren vet, att stängningen grundas på ett mycket omfattande underlag från den parlamentariska energikommissionen med både ekonomiska och miljömässiga konsekvensbeskrivningar. De fanns självklart. Det är det vi måste ha också när vi någon gång ska stänga den andra reaktorn.

När det sedan gäller Mikael Odenberg, Barsebäck och ersättning med dansk kolkraft bygger det samlade nordiska elsystemet på handeln med norsk och svensk vattenkraft samt finsk och dansk värmekraft. Jag vill understryka att detta system innebär stora miljömässiga och ekonomiska fördelar för alla parter. Det är dock viktigt att handeln sker med samma konkurrensförutsättningar och med lika stränga miljökrav. Det pågår i Danmark ett arbete med att reformera lagstiftningen i hela området, och denna process har två huvudsyften: dels att säkerställa att nödvändiga hänsyn tas till miljön så att Danmark kan uppfylla sina internationella

Prot. 2000/01:77

9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

miljöåtaganden, dels att möjliggöra en liberalisering av hela energisektorn i syfte att uppfylla EG:s el- och gasdirektiv.

Jag kan ju oroa Mikael Odenberg genom att säga: Jag är energiminister. Jag deltar aktivt i det arbetet både på europeiskt och på nordiskt håll.

Jag vill också påstå – vilket även har sagts här från talarstolen i dag – att avregleringen har inneburit att den svenska elmarknaden är en av Europas mest effektiva. Elpriserna i Sverige är vid en internationell jämförelse mycket låga, och det är ett resultat av att vi socialdemokrater drivit en ansvarsfull marknadsinriktad politik.

Avslutningsvis: Vi måste faktiskt lyfta oss från den svenska ankdammsdiskussionen som förs när det gäller handeln med Danmark. Vi är en del av Europa. Tillsammans med andra länder utvecklar vi ett gemensamt elmarknadssystem. Under det svenska ordförandeskapet har vi möjlighet att ta ytterligare steg mot en gemensam marknad.

Anf. 17 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Att döma av Värmbys, Erlandssons och Saarins inlägg har jag betydande brister i min pedagogiska förmåga. Jag tyckte att jag ägnade en betydande del av mitt inledningsanförande åt att bejaka den avreglering som har skett och kritisera de återfall som riksdagen har gjort sig skyldig till i gamla tiders plantänkande.

Jag har inga synpunkter på om Sydkraft lägger ned en reaktor någonstans. Men jag har invändningar mot att Sveriges riksdag fattar beslut om hur produktionen ska se ut i olika delar av landet.

I mitt inledningsanförande hade jag ambitionen att presentera några av de viktiga förändringar av energipolitiken som vi moderater förespråkar. Den ambitionen har jag levt upp till, även om jag inte har fått några kommentarer om saken från Björn Rosengren.

Jag hade också förhoppningen att få besked om regeringens energipolitik. Där har förhoppningarna kanske inte riktigt infriats. Björn Rosengren skulle visst återkomma i vårbudgeten och i en energiproposition 2002, så jag får väl ge mig till tåls.

Beskedet att det är Björn Rosengren och inte Lars Rekke som är energiminister är nog mer oroande än lugnande.

Jag vill till sist upprepa de fem punkter som vi tycker är viktiga att få till stånd förändringar av i den svenska energipolitiken.

- Avveckla subventionerna till befintlig energiteknik.
- Ta bort tankeförbudet.
- Ta bort förbudet mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer i Sverige.
- Börsnotera Vattenfall.
- Agera mot den danska miljödumpling som innebär att de danska kolkondenskraftverken inte producerar och exporterar på lika villkor som gäller för inhemska, svenska kraftproducenter. Det är till skada både för svensk kraftproduktion och för vår miljö.

Anf. 18 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Det energipolitiska programmet är ett av regeringens viktigaste instrument för omställning av energisystemet. Utvecklingen av vindkraftstekniken är ett bra exempel på de goda resultat som har uppnåtts. Programmet vidareutvecklas kontinuerligt mot bakgrund av vunna erfarenheter och av utvecklingen i vår omvärld.

Samtidigt måste man hålla i minnet att avreglering och internationalisering av elmarknaden ställer nya krav på alla aktörer. Det gäller också staten. Nya typer av styrmedel kommer att behövas. Ett exempel är arbetet med att utforma ett marknadsbaserat system för att främja produktion och handel med förnybar el. Ett sådant system måste för att kunna fungera utformas så att det står i samklang med de grundläggande villkoren för hela elmarknadens funktionssätt. Ett annat exempel är utveckling av marknadsmässiga lösningar för att garantera tillgång på effekt och minska risken för elavbrott.

Det är också av vital betydelse att ramvillkor för elmarknaden utformas i internationellt samarbete. Ett sådant arbete bedrivs just nu mycket aktivt inom Norden, inom Östersjöregionen och inom EU.

En annan ansvarsfull energipolitik måste utformas i ett långsiktigt perspektiv och med utblick mot vår omvärld. Endast då kan vi klara den utmaning som omställningen av energisystemet innebär.

Tack för debatten, herr talman och ärade ledamöter i kammaren!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:77
9 mars

Aktuell debatt:

Sveriges energiförsörjning

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:266

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:266 av Helena Bargholtz om äldre kvinnors vård och behandling.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 mars 2001.

Skälet till dröjsmålet är beredningen inom departementet.

Stockholm den 7 mars 2001

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2000/01:275

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:275 av Margareta Andersson (c) om lönebidragets framtid.

Interpellationen kommer att besvaras den 13 mars 2001.

Skälet till dröjsmålet är att det har varit svårt att hitta en debattdag som passar både interpellanten och statsrådet.

Stockholm den 6 mars 2001

Näringsdepartementet

Interpellation 2000/01:242

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:242 av Kent Härstedt (s) om sjösäkerhet.

Interpellationen kommer att besvaras den 13 mars 2001.

Skälet till dröjsmålet är på grund av resor.

Stockholm den 6 mars 2001

Näringsdepartementet

Mona Sahlin

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2000/01:290

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:290 av Henrik S Järrel om försvarsmaterielaffärer med andra länder.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 mars 2001.

Skälet till dröjsmålet är att vi inte har kunnat finna en debattdag som passar interpellanten.

Stockholm den 6 mars 2001

Försvarsdepartementet

Björn von Sydow

Enligt uppdrag

Ingvar Åkesson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:277

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:277 av Kerstin-Maria Stalin (mp) om fokus på asylrätten.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 30 mars 2001.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och ordförandeskapsrelaterade engagemang.

Stockholm den 5 mars 2001

Utrikesdepartementet

Maj-Inger Klingvall

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:272 av Ola Karlsson (m) om *public service-företagens oberoende*.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 april 2001.

Skälet till dröjsmålet är att vi inte kunnat finna en tidigare debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 7 mars 2001

Kulturdepartementet

Marita Ulvskog

3 § Svar på interpellation 2000/01:267 om landstingen

Svar på

interpellationer

Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Leif Carlson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta så att landstingen använder pengarna till de åtgärder de är ämnade för inom de mest problemfyllda områdena. Leif Carlsson har vidare frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta så att någon utveckling inom de angivna områdena sker.

I samband med den Nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården (prop. 1999/2000:149) aviserade regeringen ett resurstillskott till hälso- och sjukvården om sammanlagt 9 miljarder kronor under åren 2001–2004. Regeringen pekade i handlingsplanen ut en angelägen inriktning för utvecklingen av hälso- och sjukvården; förstärkningar av landstingens primärvård, förbättring av hälso- och sjukvårdsinsatserna i den kommunala primärvården, förbättrat stöd till barn, ungdomar och äldre med psykisk ohälsa och till personer med psykiska funktionshinder samt att öka mångfalden av vårdgivare inom vården och omsorgen. Regeringen har vidare i ett utvecklingsavtal med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet kommit överens om insatser i linje med den önskade inriktningen. Anpassningen till lokala förhållanden är viktig och ska, enligt utvecklingsavtalet, ske genom att varje landsting tar fram lokala handlingsplaner. Vidare har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp och utvärdera satsningen med årlig rapportering.

Detta innebär att den nationella handlingsplanen och resurstillskottet ska ses tillsammans med utvecklingsavtalet, de lokala handlingsplanerna i landstingen och i kombination med en systematisk uppföljning och utvärdering.

Vad jag har erfarit pågår, med stöd av Landstingsförbundet, ett intensivt arbete inom landstingen med att utarbeta de lokala handlingsplanerna. Jag har också uppfattat en mycket positiv inställning från landstingens sida till att genomföra det förändringsarbete som krävs för att förverkliga handlingsplanen.

Landstingen ska redovisa sina handlingsplaner till Socialstyrelsen senast den 31 december i år. Socialstyrelsen kommer under innevarande år bl.a. att genomföra en *base-line*-studie för att få underlag för sin uppföljning och utvärdering. Den 30 juni 2002 ska Socialstyrelsen redovisa sin första årliga uppföljning till regeringen. Dessutom är en kontrollstat-

ion inlagd år 2003. I samband med denna ska en bedömning göras av hur de avsatta medlen har använts och vilken effekt de har i verksamheten.

Jag är övertygad om att vi med denna kombination av åtgärder kommer att åstadkomma en utveckling av hälso- och sjukvården i linje med handlingsplanen.

Anf. 20 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret.

Jag noterar att socialministern har en stark tilltro till att pengarna kommer de områden i vården till del som uppfattas som särskilda problemområden, som primärvården. Men tyvärr talar ju redan nu i början en hel del för att så inte blir fallet. Den första miljarden går ju ut i år, och man kan redan se vad landstingen tänker göra eller inte göra.

Enligt tidningsuppgifter, bl.a. i Primärvårdens Nyheter, struntar nästan en tredjedel av landstingen i riksdagsbeslutet. Västernorrland, Västerbotten, Örebro, Dalarna – alla s-landsting – drar faktiskt t.o.m. ned på primärvården. De väljer att täcka budgethål i allmänhet i stället för att förändra. Även med en vid tolkning av vad socialministern i svaret kallar anpassning till lokala förhållanden kan det inte anses tillfredsställande.

Herr talman! Jag är allvarligt oroad över att den goda svenska sjukvården hinner förödas därför att det inte tas ett nationellt ansvar för vården. Jag undrar om socialministern inser problemen på personalsidan – vantrivsel med att inte kunna bli sedd och att inte kunna nyttja sin kompetens – och inser styrkan i de kostnadsdrivande mekanismer som verkar, som den demografiska förändringen, mer krävande patienter med lägre sjukdomstolerans, arbetskraftsbrist, konkurrens om den arbetskraft som kommer att finnas och följderna av den tekniska och vetenskapliga utvecklingen. Det är en utveckling som måste mötas på ett annat sätt än att tro att om vi bara ger lite mer pengar och kör som förut så går det bra.

Det finns fortfarande stora möjligheter för svensk sjukvård att bli internationellt i särklass, men samtidigt stora risker om vi inte tar tag i problemen nu. Då kommer vi snart, om ett par år, att stå med en kollapsad vård. Möjligheternas fönster är ännu öppet, men det stängs snabbt.

Jag tror alltså inte på den väg som valts i den nationella handlingsplanen. Den är otillräcklig. Den är förlegad innan trycksvärtan torkat. Vidare är den orealistisk när det gäller sättet att öka antalet läkare i primärvården. Dessutom delar den ut pengar innan nödvändiga förändringsåtgärder har vidtagits – pengar som minskar den nu så viktiga förändringsbenägenheten och hindrar den nödvändiga utvecklingen. De används lätt på ett annat sätt, vilket vi nu också ser.

Men nu har vi planen, och då är det minsta vi kan göra att se till att de medel som ändå anslagits till problemområdena faktiskt används där. Då är det märkligt att socialministern är så övertygad om att landstingen nu plötsligt ska leva upp till överenskommelsen om vården. Det har ju inte utmärkt dem tidigare. Och vad som händer i de angivna landstingen talar ju starkt för att de inte avser att öka vårdinsatserna inom primärvården.

Jag tycker för att det finns skäl att socialministern agerar för att säkra att pengarna används på det sätt som riksdagen faktiskt har avsett. Har inte statsrådet någon tanke på att snabbt agera mot dessa landsting som så klart bryter mot de intentioner som riksdagen uttalat?

Herr talman! Jag har förstått att Leif Carlson sätter stor tillit till Primärvårdens Nyheter. Tyvärr är det så att den rapportering som gjordes i Primärvårdens Nyheter grundar sig på en missuppfattning, nämligen att det avtal som har tecknats mellan staten, Landstingsförbundet och Kommunförbundet skulle gälla från den 1 januari 2001 och inte, som faktiskt gäller, från den 1 januari 2002.

Bakgrunden är att vi kom överens om ett avtal med Landstingsförbundet om åren 2002 till 2004. För dessa år avsattes 8 miljarder kronor. För att förbereda detta arbete får landstingen det här året på sig, dvs. att det är i slutet på detta år som de ska redovisa sina planer för hur de ska använda pengarna och noggrant redovisa hur de ska satsa på primärvården, men också hur de ska klara att förstärka psykiatrin och de medicinska insatserna i äldreomsorgen.

Den ytterligare miljard som sköts till hade som avsikt att påskynda den här processen men var inte villkorad på det sätt som man vid Primärvårdens Nyheter trodde. Vi har nämligen ställt ett annat krav som alla landsting utom de som Leif Carlsons partikamrater leder – Stockholms län och Skåne – försöker att leva upp till, nämligen att komma i balans i sina ekonomier. Ska vi få en sjukvård som fungerar måste vi ha friska sjukvårdshuvudmän – huvudmän som har kontroll på sina ekonomier och balans i sina budgetar.

Exempelvis Dalarna, som ligger lägst, har tagit fasta på kravet på ekonomisk balans. Där genomförs även i år en rad besparingar. Men det är samtidigt det landsting som faktiskt satsar mest på primärvården. Därför är Primärvårdens Nyheter redovisning av vad nu som händer när det gäller satsningar på primärvården en följd av att landstingen allmänt sett försöker pressa ned sina kostnader för att komma i ekonomisk balans. Man ska inte ta redovisningar av budgeten för 2001 som intäkt för att döma ut handlingsplanen.

Jag har informerat mig om att det bedrivs ett enormt ambitiöst arbete i samarbete mellan de enskilda landstingen och Landstingsförbundet för att redovisa planer som lever upp till de krav vi ställer i handlingsplanen. Planerna ska redovisas i år. Det är viktigt att se till att landstingen verkligen använder de pengar som nu skjuts till fr.o.m. 1 januari 2002.

Jag är optimistisk. Jag tror att landstingen tar sikte på att leva upp till den satsning på primärvården som jag talat om. Om alla landsting hade kommit så långt när det gäller fördelning av resurser mellan primärvården och övrig vård som landstinget i Dalarna har gjort, hade det blivit en mycket bättre fördelning. I Dalarna har de andra problem att ta itu med, men när det gäller fördelningen mellan primärvården och övrig sjukvård ligger Dalarna faktiskt en smula längre fram än andra. Därför kan man inte tolka deras allmänna besparingar som att de är ointresserade av primärvård.

Men det viktigaste budskapet är att Primärvårdens Nyheter trodde att avtalet gällde från den 1 januari och hade detta som utgångspunkt för sin granskning. Det är inte korrekt. Avtalet gäller från den 1 januari nästa år. Då finns det anledning att ställa tuffare krav på landstingen att leva upp till det som vi har sagt i handlingsplanen.

Anf. 22 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Det må vara så att själva avtalet inte gäller från den 1 januari i år. Men man ger ju nu ut en miljard till ett område som man har definierat som ett problemområde i många år. Jag vet inte hur många år vi har talat om primärvården, att vi ska satsa på den och komma till rätta med problemen där, och varje gång har det i stort sett kommit på skam.

Är det nu så att det har varit enighet om den miljard som nu är utdelad, ska den komma primärvården till del. Jag är mycket förvånad, för det finns inget landsting, varken Landstinget Dalarna eller något annat, som kan säga: Vi har en primärvård som är så bra och där tillgängligheten är så god att vi inte behöver vidta andra åtgärder.

När det nu kommer en miljard från riksdagen med uppdrag att börja förbättra och se till att det händer någonting, går man i stället ut och säger: Vi drar ned på primärvården och använder pengarna till annat. Då har man missuppfattat det hela. Tar vi inte tag i detta, tycker jag inte att vi tar vårt nationella ansvar.

Den svenska vården har, som jag försökte belysa, stora problem men också stora möjligheter. Det fordras nu incitament som gör att den utvecklas åt rätt håll. Bland de saker som hämmar utvecklingen är just landstingens sätt att agera och de regionala monopol som de har på vården. Det hindrar ett bra utnyttjande av de vårdresurser som finns. Om vi ser till att det blir ett bra vårdutnyttjande av de resurser som finns, kan vi också föra till pengar på ett sätt så att det blir verkligt effektivt.

Jag tror alltså att det är svagheter i den nationella handlingsplanen med de pengar som förs till, för de kommer just att gå till att täcka hål eller starta projekt som inte kommer patienterna direkt till del. Om riksdagen har lagt fast ett område och sagt att här har vi den trånga sektorn, här måste vi göra någonting och se till att den fungerar bättre, tycker jag inte att det är tillfredsställande att landsting bara några veckor senare säger: Vi anslår mindre medel än vad vi har gjort förut, trots att vi får pengar i storleksordningen en miljard från riksdagen.

Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles självklart att landstingen ska leva upp till de krav som vi ställer i handlingsplanen. Jag försökte förklara hur processen går till. Landstingens budget, alltså medlen nu, antogs ganska tidigt förra året. Då hade riksdagen inte beslutat om en handlingsplan. Riksdagen hade inte preciserat sina krav. Den budget som man nu läser av grundar sig i stort sett på beslut som fattades förra sommaren under en budgetprocess i landstingen.

Om man studerar Dalarna är det intressant att de tar det krav på ekonomisk balans som vi har ställt på dem på allvar. Jag tror att det långsiktigt är viktigt att man har huvudmän som har sin ekonomi under kontroll. Den budget som nu har antagits innebär inte en mindre satsning på primärvården, om man ser denna som andel av Dalarnas sjukvårdskostnader. Det är en allmän neddragning av kostnaderna för att komma i ekonomisk balans eftersom man inte kan arbeta med stora underskott.

Men det viktigaste är att man också i Dalarna nu har startat en process för att ytterligare förbättra tillgängligheten i primärvården och se hur man ska leva upp till de krav vi ställer. Dalarna har ingen primärvård

som fungerar perfekt – lika lite som någon annan kan säga sig ha det. Det krävs ganska mycket i framtiden. Men de har sett sin uppgift så att det gäller att komma i ekonomisk balans för att få en grund att stå på när det gäller att bygga ut primärvården framöver. Vi kommer att kunna bedöma hur landstingen lever upp till dessa krav när vi ser deras handlingsplaner i slutet av det här året. Enligt den information jag har pekat på sker det ett mycket seriöst arbete, som jag tidigare sade.

Däremot är det problem med de landsting som faktiskt inte bekymrar sig om sin ekonomi. Jag är faktiskt allvarligt oroad över vad som händer i Stockholms län när det gäller hanteringen av ekonomin. Om vi inte har en politisk ledning som försöker arbeta för att få en budget i balans kommer ju invånarna i Stockholms län framöver att stå inför en mycket allvarlig sjukvårdskris.

Så jag beundrar de landsting som faktiskt försöker komma i balans och som med det som utgångspunkt planerar för en utveckling av sjukvården. Jag är allvarligt oroad för de landsting som inte bekymrar sig om detta utan döljer det faktum att man levererar sjukvård till medborgarna utan att ge en chans till medborgarna att betala för det.

Anf. 24 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Självklart ska man försöka ha en budget i balans. Men det finns också stora vårdbehov. Vissa landsting har försökt att lösa detta genom att släppa in andra aktörer och andra krafter. Då har socialministern haft en mycket stor och snabb aktivitet när det gäller att förbjuda verksamhet som tillför vården något. I de fall där man nu drar ned, där det faktiskt finns en trång sektor, avvaktar socialministern och väntar och säger att han har gott hopp om att det nog händer något så småningom.

Ett av problemen med att man har dessa svårigheter med budgeten och att vi inte får ut vård för pengarna är just konstruktionen med landsting. Landstingen belönar ju inte goda incitament. De belönar dålig vård i stället för god. De har inte med patienten som medaktör. Det behövs system där goda beteenden belönas, där *benchmarking* och konkurrens mellan offentligt och privat håller alla maximalt vässade och där patienterna är medspelare och aktörer med rätt att välja bort dålig vård och välja till god vård.

Det här finns inte nu, och så länge det inte gör det kommer vi ständigt att ha ekonomiska kriser i landstinget. Det spelar ingen roll att vi skjuter till pengar, för de går åt till att täcka något hål. Vad som behövs för att primärvården ska lyfta, för att vi ska få en annan sjukvårdsfunktion med bättre vård för alla, är faktiskt att vi gör de förändringar som lyfter fram de goda möjligheterna i vården. Då måste vi också åtgärda det system vi har i dag. Det kan aldrig ta till vara de resurser som finns.

Undersökningar visar i dag att 10–15 miljarder kronor skulle kunna tillföras vården i rent vårdarbete om man hade rätt incitament, om det förekom *benchmarking*, om man inte hade den inskränkta planekonomiska budgetsyn som landstingen tvingas ha. Där ligger det allvarliga inför framtiden för socialministerns del. Det gäller att sätta i gång och starta de förändringar som behövs för att svensk sjukvård ska gå en bra framtid till mötes och inte krakelera inom några år.

Prot. 2000/01:77

9 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Så kommer Leif Carlson och jag till sist fram till det egentliga trätoämnet, nämligen efter vilka principer svensk sjukvård ska styras. Jag trodde inte att Leif Carlson i dag, efter den rapport som revisorerna lämnat till Stockholms län, skulle vara lika övertygad om att lösningen ligger i konkurrensutsättning och annat. Jag vill inte säga att man ska övertolka revisorernas rapport. Det är viktigt. Det kan vara problem med upphandling. Det kan vara en följd av att upphandlingssystemet inte har fungerat. Men det borde väcka en viss försiktighet när det gäller tron att bara mer av privatisering och marknadsstyrning leder till lägre kostnader.

Revisorernas rapport är en varningssignal för att ha en övertro på marknaden. Jag tror nämligen att det är så att man varken är garanterad lägre kostnader eller högre kvalitet bara för att en privat vårdgivare driver verksamheten eller bara för att man inför mer marknadsincitament. Det kan vara en väg att gå, men det är inte nödvändigtvis en god väg. Det ska prövas efter andra kriterier.

Jag tror nämligen att det är så att en offentligt finansierad sjukvård i allt väsentligt också fungerar bäst. Den måste även i allt väsentligt styras offentligt genom att landstingen har kompetens. Jag är övertygad om att landstingen har den kompetensen också i framtiden. Jag har en tillit till att landstingen följer upp den nationella handlingsplan som vi har beslutat om.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2000/01:273 om narkotikapolitiken

Anf. 26 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Lars Gustafsson har frågat dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att råda bot på de stora problem som Narkotikakommissionen påtalar, dels vad jag avser att göra för att få ett samlat grepp om problematiken kring alkohol och narkotika.

Låt mig börja med att säga att jag delar Lars Gustafssons oro över de signaler som kommit om en ökad användning av droger. Jag delar däremot inte åsikten att det är en avsaknad av politiskt engagemang som medfört en minskad resurstilldelning till berörda myndigheter och samhällssektorer. En mer korrekt beskrivning torde vara att det tidigare så samhällsekonomiskt kärva läget gjorde att regeringen tvingades föra en åtstramningspolitik som drabbade alla områden. Vi ser i dag att effekterna av de framtvingade åtgärderna även drabbade de mer utsatta grupperna i vårt samhälle.

För att få en utvärdering av samhällets narkotikapolitiska insatser sedan mitten av 1980-talet och för att få förslag till effektiviseringar av narkotikapolitiken tillsattes som bekant Narkotikakommissionen. De resultat som nu har presenterats, i Narkotikakommissionens slutrapport, ska naturligtvis fungera som en vägledning i det fortsatta arbetet. Resultatet av kommissionens arbete är nu föremål för en remissbehandling. Jag avser att till hösten återkomma till riksdagen i denna fråga.

De samlade underlag för bedömning av narkotikasituationen som vi nu har tillgång till visar att andelen unga som prövar narkotika ökat kraftigt, samtidigt som vi har en relativt stor population av ”gamla” missbrukare. De ungdomar som i dag prövar narkotika förefaller komma från alla samhällsgrupper.

En del av de förklaringar som nämns till det ökade ungdomsmissbruket är en ökad globalisering samt en i dag mer tillåtande attityd till droger bland ungdomar än vad som var fallet under 1980-talet. Ytterligare bidragande orsaker kan vara en rad faktorer som under 1990-talet interagerade såsom hög arbetslöshet, nedskärningar inom den offentliga sektorn samt en ökad segregering.

Således kan man konstatera att omständigheter som berör en rad olika politikområden under ogynnsamma omständigheter medverkar till ett ökat missbruk. På samma sätt är åtgärder som berör olika politikområden nödvändiga för att vända på utvecklingen och reducera det pågående missbruket. Ett sådant brett politiskt åtagande är också nödvändigt för att vi framgent på ett effektivt sätt kan verka för ett framgångsrikt preventivt arbete.

I den svenska s.k. trappstegsmodellen som en beskrivning över en missbruksutveckling har sannolikt även tobaksrökning och alkoholkonsumtion en slags predisponerande inverkan på ett presumtivt narkotikamissbruk. Långt ifrån alla alkohol- och tobaksanvändare blir narkotikamissbrukare. Men det är utan tvekan så att de flesta narkotikamissbrukare även i omfattande grad är rökare och alkoholkonsumenter.

Ett behov av att få ett samlat grepp om dessa frågor var ett bidragande skäl till bildandet av den Nationella ledningsgruppen för alkohol och narkotikafrågor med representanter för myndigheter med ansvar för alkohol- och narkotikafrågor.

Anf. 27 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret på min interpellation. Jag tycker att svaret kan tolkas som att en viss samsyn råder mellan socialministern och mig. Orsaken till den här interpellationen är inte enbart Narkotikakommissionens rapport. Den bekräftar bara min oro för vad som tidigare har skett och för vad som pågår i Sverige. Den här frågan tycker jag är alldeles för allvarlig för att ha en retorik för galleriet. Den träffar ju så många enskilda människor, och den riskerar att eskalera i vårt samhälle framöver.

Uppfattningen att det saknas politiskt engagemang och tydlighet är inte enbart min utan framförs ju med önskvärd tydlighet av Narkotikakommissionen i dess rapport *Vägvalet*.

Jag är helt övertygad om att det fordras ett samlat grepp i frågor som rör droger och alkohol och att detta först måste tas på central nivå för att kunna överföras till det lokala planet. Mot denna bakgrund anser jag det självklart att detta måste sätta sina avtryck i ombildandet av Folkhälsoinstitutet. Om dessa klart sammanhängande frågor återigen på central nivå sprids ut över ett antal enheter kommer vi än en gång att befinna oss på ruta ett.

När det gäller ungdomarna måste det klargöras vilken vikt som ligger i själva överförandet till de unga. Det borde vara en självklarhet att föräldrarna utgör den största resursen i det förebyggande arbetet. Det är därför av stor betydelse att föräldrar ges adekvat information om de risker som deras barn utsätts för och vilka förödande konsekvenser ett alkohol- och drogmissbruk kan leda till. Vuxnas föredömen betyder mer än olika kampanjer och informationsinsatser. Men en kombination av dessa skulle få ett kraftigt genomslag och skulle kunna vända den tydliga negativa trend som nu kan konstateras. Vi kristdemokrater har under flera år påtalat att ANT-undervisningen i skolan måste uppgraderas, och det visar sig att vi har haft fog för våra krav.

Vissa saker måste förbättras om vi ska ha en rimlig möjlighet att få bukt med tillgången på illegal alkohol och illegala droger. Det är uppenbart att tull och polis har bristande resurser och att detta är en av orsakerna till ett ökat inflöde och därmed ökad tillgång.

Därför vill jag fråga socialministern: Vad tänker socialministern göra åt de problem som jag har pekat på? Tänker socialministern ge vika för de krafter som försöker ändra inriktningen på den svenska drogpolitiken till förmån för en liberalare hållning?

Det finns länder inom EU som helt klart har en annan drogpolitik än Sverige. Hur tänker socialministern hantera den problematik som därmed uppstått?

Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Narkotikakommissionens rapport är nu ute på remissbehandling, och när vi tar del av remissvaren får vi möjlighet att forma en handlingsplan på det narkotikapolitiska området och diskutera detta under hösten.

Jag tror att det är viktigt att vi får en bred debatt bland alla berörda, inte bara bland de myndigheter som berörs utan bland alla organisationer, folkrörelser och över huvud taget alla som på olika sätt har intresse av att narkotika- och alkoholpolitiken fungerar. Det är det ena som jag vill påpeka.

Det andra som jag vill påpeka är att vi har aviserat att det kommer ett förslag när det gäller Folkhälsoinstitutets framtida uppgifter som vi får möjligheter att diskutera när regeringen har presenterat propositionen om några veckor. Jag vill därför undvika att gå in i en diskussion om de konkreta förslag som Narkotikakommissionen har. Likaså vill jag undvika att diskutera Folkhälsoinstitutets organisation förrän vi har lagt fram förslaget på riksdagens bord.

Men på en punkt vill jag dela Lars Gustafssons uppfattning, och det är att markera att den diskussion som vi nu för under inga omständigheter kan leda till att vi väljer en mer tillåtande attityd till narkotikan. Det är faktiskt så att Sverige har varit framgångsrikt, om man jämför internationellt, i sin mycket restriktiva hållning. Vi har inte lyckats under de senaste tio åren att förhindra den ökning av narkotikamissbruket som vi nu kan notera. Men det får inte tas till intäkt för en mer tillåtande attityd eller till en uppgivenhet, dvs. att säga att vi nu får acceptera narkotika eller delar av narkotikamissbruket såsom en företeelse i samhället. Jag tror att det skulle vara en otroligt farlig väg att gå. Jag menar att när vi samlas kring att skärpa narkotikapolitiken som vi nu ska göra när vi har

behandlat Narkotikakommissionens arbete så handlar det om att fortsätta den linje som Sverige har valt, att fortsatt ha en restriktiv hållning och att fortsätta att hävda att ett narkotikafritt samhälle är målet för den offentliga narkotikapolitiken.

Sedan handlar det om att skärpa instrumenten på en rad områden och sannolikt också om att tillföra resurser på vissa områden som i dag saknar resurser för att kunna utföra ett effektivt arbete. Men vi får inte falla för frestelsen att säga att eftersom problemen har ökat under de senaste tio år så ska vi ge upp vår linje. Jag tycker att det som nu sker i en del av EU:s medlemsländer är mycket alarmerande. Och vi måste arbeta på EU-nivå för att försöka övertyga övriga EU till en mer restriktiv hållning, det är sant, men framför allt försäkra oss om att Sverige som EU-medlem kan fullfölja den linje som vi tror på, och det är en fortsatt mycket restriktiv narkotikapolitik.

Anf. 29 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag vill nämna tre bra folkrörelser – mycket bra. Inte liberalare – mycket bra. Fortsatt utveckling – mycket bra.

Jag har i min hemkommun träffat en mamma som har en son som har hamnat i detta. Det är en av orsakerna till att jag slutligen har bett ministern att komma hit. När man har haft sådana kontakter, öga mot öga, så förstår man problematiken och vilken tragedi detta är och hur länge denna tragedi kommer att fortsätta. Och då är ju tillgången ett stort problem. Det är inga enkla saker. Det vet vi. Jag vet också, och det är väldigt bra att socialministern tog upp det, att man måste arbeta på EU-nivå. Men vi kan inte arbeta på EU-nivå i någon fråga, varken i fråga om alkohol eller droger, om vi inte själva kan visa upp att vi har ett förhållningssätt till detta. Jag hoppas att socialministern i EU kommer att verka så kraftigt som möjligt för att lyfta fram dessa frågor inom alla områden, alla dessa droger, även tobak och alkohol, som bevisligen är skadliga, särskilt vid överkonsumtion.

Jag förstår att socialministern inte vill diskutera Folkhälsoinstitutet, men jag vill gärna passa på att ge kristdemokraternas uppfattning, att vi tror på vikten av en sammanhållningsstrategi på alla områden, i alla fall på central nivå, för att kunna få en ut effekt på det lokala planet där det ska vara väldigt brett.

Jag får också önska socialministern lycka till i detta arbete, eftersom jag förstår att det är svårt. Men jag hoppas givetvis att jag kommer att få tillfälle att diskutera frågan vidare när dessa nya propositioner läggs fram om några veckor och att socialministern kommer att kunna delta vid debatttillfällena, så att vi får möjlighet att lyfta fram detta. Jag tror inte att vi nog kan konstatera och tala om för den svenska befolkningen vilken ståndpunkt vi har i Sverige, att alla partier i denna kammare har en absolut solid hållning mot narkotika. Det är vi överens om, och det ska vi fortsätta att ha, både nationellt och internationellt.

Anf. 30 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi som är ansvariga politiker, oavsett om vi sitter i regeringen eller här i riksdagen, ger tydliga signaler till vår omvärld om vilken väg som vi kommer att välja. Narko-

tikakommissionen säger att vi står inför ett vägval och förordar faktiskt att vi fortsätter den restriktiva vägen.

Vi kan diskutera de enskilda förslagen och reflektera över vad vi behöver göra för att stärka narkotikapolitiken. Men jag tror att det är viktigt att vi under resans gång mycket tydligt markerar att vi inte avser att ändra inriktning.

Jag fick för några veckor sedan besked om att massmedierna i Australien hade börjat påstå att svensk narkotikapolitik var på väg i en ny riktning. Någon hade spritt den uppgiften, och jag misstänker att det är folk som är intresserade av en annan hållning. Det finns ganska starka krafter för en mer liberal hållning till narkotikan. Det föranledde mig att skriva till premiärministern i Australien och upplysa om vilka beslut som Sveriges riksdag har fattat, vilken linje den svenska regeringen står för och, vilket är viktigt, att det bakom denna linje finns en mycket stor majoritet i Sveriges riksdag. Detta är inte föremål för någon partipolitisk strid. Vi är eniga. Vi kan diskutera hur mycket vi satsar, och vi kan diskutera strategi inom den övergripande målsättningen. Men jag upplyste den australiensiska regeringen om att det faktiskt inte förs någon diskussion i Sverige i regeringen eller i riksdagen som skulle föranleda misstanke om att vi håller på att byta linje.

Jag tror att det är ett viktigt påpekande för omvärlden, därför att om man tror att vi också är på väg i någon annan riktning, då kommer det att skapas en bild i vår omvärld som gör det svårare för oss att driva vår linje. Så där tror jag att vi kan hjälpas åt att upplysa alla om att i den här riksdagen kommer inget beslut att fattas, såvitt vi kan bedöma, som innebär att vi byter mål. Vi ska sikta på ett narkotikafritt samhälle. Vi ska använda en mycket restriktiv hållning. Och de principer som ska vägleda oss är att vi inte accepterar förekomsten av narkotika i det svenska samhället.

Anf. 31 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag tackar för det, och jag tackar för att ministern har skickat detta brev till Australien.

Det som är ett problem är att det inte bara handlar om socialgrupper med problem. Från mitt hemlän har jag konstaterat att det förekommer att man får ta in och avgifta ungdomar även från ganska välbeställda familjer. Det är en kombination. Först blir de berusade, och sedan får de lite olika piller, som det heter, GHB osv. Detta är alltså inte längre bara en klassfråga, utan detta är något mycket större som vi står inför.

Därför tror jag att det är viktigt att man mobiliserar alla grupper, framför allt föräldrar. De är medvetna om vilken situation deras barn har utanför hemmet. Skulle de ha det så i hemmet är det ännu mer allvarligt. Då är det de sociala myndigheternas sak.

Vi har inte råd att låta generationer gå förlorade på det här viset. Jag är rädd för att både Holland och Belgien till slut kommer att få det så med tanke på den linje de har slagit in på.

Vi måste klart deklarerat var vi står. Det gör socialministern, och det ska han få mitt fulla stöd för så långt jag kan.

Jag tycker faktiskt också att det finns fog för den här interpellationen. Även om vi skulle komma fram till att vi är ganska ense tror jag att det är viktigt att vi klargör detta. Det kommer vi att få göra ofta. Jag skulle inte

dra mig för att interpellera igen för att få fram detta med socialministern. Jag önskar honom lycka till och en trevlig helg.

Prot. 2000/01:77
9 mars

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2000/01:245 om aktivitetsgarantin

Anf. 32 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Herr talman! Maria Larsson har ställt tre frågor om aktivitetsgarantin. Frågorna handlar om semesterperiod för deltagarna, övergångsarbetsmarknad och kvaliteten i aktivitetsgarantin.

Låt mig först inledningsvis konstatera att aktivitetsgarantin sedan starten den 1 augusti 2000 växt till att i dag omfatta 27 000 personer. Det stora flertalet har långa inskrivningstider på arbetsförmedlingen. Det är fler män än kvinnor som deltar, det är fler äldre än yngre och förhållandevis många är arbetshandikappade.

Aktivitetsgarantin syftar som bekant till att bryta rundgången mellan arbetsmarknadspolitiska program och a-kassa och vänder sig i första hand till personer som har svårt att hitta arbete. Dessa ska, innan de erbjuds plats i garantin, ha fått ta del av andra insatser inom arbetsförmedlingen, t.ex. information om lediga jobb, vägledning och arbetsmarknadspolitiska program.

Beträffande frågan om betald ledighet för deltagarna kan jag berätta att denna fråga för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Maria Larssons andra fråga är om jag avser att skapa någon form av övergångsarbetsmarknad för de personer som trots lång tid i aktivitetsgarantin varken får jobb eller hittar någon lämplig utbildning.

I vilken utsträckning det kommer att finnas personer som trots att de deltagit länge i aktivitetsgarantin inte hittar någon varaktig lösning är ännu för tidigt att ha någon uppfattning om. En undersökning som gjordes i februari i år av de 7 000 personer som i augusti började i aktivitetsgarantin visar att 19 % hade någon form av arbete, 2 ½ % hade gått till reguljär utbildning och 4 % hade lämnat garantin av andra skäl. Detta alltså efter sex månader.

Med tanke på dagens arbetsmarknadsläge tycker jag att det framför allt är angeläget att med hjälp av de olika programformer som arbetsförmedlingen har hitta lösningar på den ordinarie arbetsmarknaden. Först när vi vet mer om hur många personer som trots dessa ansträngningar fortfarande står utanför arbetsmarknaden och hur man kan beskriva deras problem, kan det bli nödvändigt att erbjuda alternativ. Frågan är för tidigt väckt, men jag följer noga utvecklingen.

När det gäller kvaliteten i aktivitetsgarantin redogjorde jag den 7 november 2000, med anledning av en tidigare interpellation, för mina ståndpunkter i denna fråga. Vad jag sa då, och som tål att upprepas, är att jag tycker att det är viktigt att det ställs krav på kvalitet i insatserna inom ramen för garantin och att det givetvis ska ställas samma krav i hela riket.

AMS tog under senhösten fram ett program för utvecklingsområden inom aktivitetsgarantin. Ett område handlar om hur man ska kunna kvalitetssäkra garantin och tar bl.a. fasta på behovet av att få en samsyn över

landet i dessa frågor. Konkreta insatser som syftat till att höja kvaliteten är kvalitetsgranskning av de individuella handlingsplanerna, anordnande av utvecklingskonferenser, utbildning för handledarna i garantin och framtagning av kvalitetsnormer för verksamheten.

Jag vet att kvalitetsfrågorna tas på stort allvar inom AMS, och i de diskussioner jag har med AMS ledning har jag understrukt betydelsen av dem. Jag kommer också att noggrant följa det fortsatta arbetet inom Arbetsmarknadsverket för att höja kvaliteten på aktivitetsgarantin.

Anf. 33 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag vill också tacka näringsministern för svaret. Även om del frågetecken kvarstår noterar jag ändå med glädje att Björn Rosengren har reviderat sina uppfattningar i riktning mot verkligheten sedan jag ställde en fråga i november om aktivitetsgarantin.

Näringsminister bekräftar nu att kvaliteten brustit på vissa platser i Sverige. Det ligger åtminstone som ett understatement i formuleringen ”jag tycker att det är viktigt att det ställs krav på kvalitet i insatserna”.

Det är ett framsteg. Det är ju först när man har bekräftat att problemet finns som man kan vara beredd att göra något åt det.

Det är ju så att aktivitetsgarantin har fungerat väldigt olika. Det finns platser där man har tyckt att den har varit ett användbart redskap, och det finns platser där hanteringen har lämnat mycket i övrigt att önska.

Jag tror att mycket ryms i det som vi kristdemokrater har skrivit i vår motion, att aktivitetsgarantin står och faller med den praktiska tillämpningen.

Det är naturligtvis beklagligt att så många människor tycker att de inte har fått den hjälp som man förväntade sig av aktivitetsgarantin.

Kvaliteten blir ju lätt lidande när man fort ska iscensätta någonting. Den 1 april infördes en försöksverksamhet. I slutet av april togs riksdagsbeslutet om att iscensätta detta i hela landet. Man hann naturligtvis inte utvärdera någon försöksverksamhet. Den 1 augusti trädde det i kraft i hela landet.

Det var naturligtvis förfärligt bråttom att gömma undan människor för att regeringen skulle hinna ned till 4-procentsmålet. Då hinner man inte alltid ta hänsyn till individen. Kvantitet går lätt före kvalitet. Då blir målen viktigare än människorna. Det är beklagligt sett ur den drabbade människans perspektiv.

Jag tycker att det är oroväckande när ministern nu säger sig vilja göra om samma misstag en gång till. I dag är det 27 000 personer inom aktivitetsgarantin. Man skissar på att aktivitetsgarantin ska rymma 50 000 personer innan året är slut. Det är samma forcering, förmodligen ytterst för att kunna behålla de fyra procenten. Det riskerar, tycker jag, att leda till samma dåliga kvalitet. Aktivitetsgarantin får inte bli en massåtgärd där människor känner sig allt annat än hjälpta.

Är ministern beredd att ompröva det här med 50 000 personer? Eller ska det till mer personal? Eller ska man jobba dubbelt så fort? Vad ska hända? För mig synes det orealistiskt att bygga ut det i den utsträckningen med god kvalitet.

Bättre vore att kvalitetssäkra aktivitetsgarantin, precis som AMS har föreslagit. En arbetssökande ska vara garanterad ett visst antal timmar av individuell handledning och en utvecklad handlingsplan där individerna

är i fokus på ett reellt sätt. Det är skrämmande att höra att en del grupper har bestått av 80 personer. Det finns t.o.m. exempel på 300 personer. Individer får inte kränkas på det sättet.

Vad avser näringsministern vidta för åtgärder för att garantera att kvaliteten inte blir undermålig? Det räcker inte bara med att följa arbetet. Det är ministern som har ansvaret för att det blir bra fortsättningsvis.

Prot. 2000/01:77
9 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 34 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag får väl säga att den nu aktuella interpellationen inte är besvarad. Det efterlystes från interpellanten hur man skulle kunna klara hem det som nu är problem. Då svarar statsrådet att nu ska man bereda det här i Regeringskansliet. Frågan är för tidigt väckt, säger han bl.a. Men han följer naturligtvis mycket noga utvecklingen.

Det påminner lite grann om han som kom för sent till tåget: Ja, ja, jag får väl ta nästa lägenhet.

Det är naturligtvis bekymmersamt för de arbetslösa som nu finns inom aktivitetsgarantin.

En poäng med den skulle vara att det skulle vara enkelt. Vi kan konstatera att det kanske är en av de allra krångligaste åtgärderna som har uppenbarat sig.

Vi menar från Folkpartiets sida att aktivitetsgarantin är en bra åtgärd, men förutsättningen är att den används rätt. Handläggningsrutinerna är oerhört krångliga. För varje ärende krävs det ett rambeslut, som fattas i olika omgångar. Papper tas ut och skickas åt olika håll. En person kan först vara i af-pool, sedan i praktik, därefter i utbildning, därpå i af-pool i samverkan och därefter i ny praktik, för att slutligen få anställningsstöd. Man blir förvirrad bara av att redovisa handläggningsgången.

Detta medför mängder av papper. Skulle det dessutom inträffa något fel ska det skickas ett tjugotal papper åt olika håll. Jag tror att de flesta administratörer tycker att detta är bekymmersamt.

Ett annat exempel är anställningsstöden, som har växt i antal. Det finns fyra olika sådana stöd med varierande procentsatser, tidsomfattning samt krav som ska uppfyllas för att man ska omfattas av stöden.

Det här har också en mänsklig sida. Personer som råkar ut för det i sig bekymmersamma att bli av med sin anställning kan erbjudas OTA-anställning. Den möjligheten har lyfts fram och ska finnas kvar ett tag framöver. Den vänder sig till äldre arbetslösa, framför allt till kvinnor inom vården. Jag vet inte om det är dessa som statsrådet förlitar sig på som ett slags kvalitetshöjare.

Ett annat statsråd har uttryckt det så att detta ska bli ett värdigt slut på det aktiva arbetslivet. De som nu har blivit av med OTA och är hänvisade enbart till aktivitetsgarantin missar extraersättningen om 45 kr om dagen och även den betalda ledigheten. Många av dessa människor har kämpat och gjort ett mycket gott arbete men blivit av med sin anställning, inte därför att det var ont om jobb utan därför att det var ont om pengar i de offentliga kassorna. Frågan om ett värdigt slut hänger kvar och har en väldig social dimension.

Herr talman! Vi har fått maningar från EU-kommissionens rådgivande organ att vi har en hel del att se över. Jag ska återkomma med ett par synpunkter i det sammanhanget.

Vi säger från Folkpartiets sida att den första försvarslinjen mot arbetslösheten måste bestå av skapande av flera arbeten i nya och växande företag. På den punkten har regeringen inte klarat sin uppgift.

Anf. 35 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Även jag vill tacka ministern för svaret. Det innehåller välkomna besked på flera punkter. Låt mig först säga att jag tror att aktivitetsgarantin är en av de viktigaste åtgärder som vi har satt i kraft under de senaste åren. Det är ett välkommet arbetssätt att ha ett mer individuellt perspektiv. Det har skrivits mycket om problemen i det här sammanhanget, men det finns också väldigt många goda bilder av verksamheten ute i verkligheten. Jag var för inte så länge sedan i Nässjö på en av aktiviteterna, och den mötte där en oerhört positiv respons.

Arbetsmarknadsutskottets socialdemokratiska grupp har varit i Växjö, och den återkommande frågan där var: Varför har ni inte kommit i gång med detta tidigare? Det är en fråga att ta med sig till alla dem som ser till problemen, till dem som frågar varför vi inte kunde ha gått lite långsammare fram och undrar varför det här ska byggas ut så snabbt – är det inte bara ett sätt att gömma undan arbetslösheten? Man ska också ta till sig Växjö's arbetslösas fråga varför vi inte har gjort detta tidigare.

Mycket av den kritik som har kommit fram utgår från att det finns ett antal problem. Vi har haft rätt höga ambitioner och har snabbt velat sätta i gång och bygga ut detta. Det är bra att ha höga ambitioner, men med det följer också en del problem. Det finns dessutom förhoppningar om systemets möjligheter. Många individer känner en frustration över långtidsarbetslösheten i samhället och har det väldigt svårt.

Det är klart att det i denna krock kommer att uppstå mycket av kritik. Aktivitetsgarantin rymmer möjligheter för den arbetssökande, men den ställer också krav. Dess viktigaste budskap är att vi vill sätta in åtgärder mot en sådan arbetslöshetskultur som vi sett lätt har kunnat uppstå i andra länder med långtidsarbetslöshet.

Jag tycker att det är bra att ministern har tagit tag i de diskussioner som har förts om kvaliteten. Jag vet att det pågår ett ambitiöst arbete inom Arbetsmarknadsverket, och jag har inga synpunkter på det. Jag tänker något kommentera några andra frågor, nämligen ledigheten och övergångsmarknaden.

Det ges bra besked om ledigheten. Vi ser fram emot närmare riktlinjer i samband med budgeten eller i andra sammanhang. För att klara arbetssökandet behöver man också ledighet. Det är inte bra när arbetssökande utan avbrott får gå i aktiviteter under högsommaren eller vid andra tider när andra är lediga. Detta måste också ses i ett socialt perspektiv. Man behöver för sitt sociala liv återhämtning, rekreation, umgänge med familjen osv. Jag tycker att det är ett bra besked. Nu är det angeläget att ledigheten blir tillräckligt lång.

Vi vet att det i dag är problem för de äldre på arbetsmarknaden. Vi måste ha ett rejält insatsprogram för detta. Vi gör redan en del insatser. Aktivitetsgarantin är viktig i detta avseende. Vi måste hitta individuella lösningar. Vi har ett väldigt generöst anställningsstöd för de äldre på arbetsmarknaden. Men en klok och motiverad fråga är om detta räcker. Det förs i EU-sammanhang en diskussion om ifall det behövs antidiskrimineringsåtgärder i detta sammanhang. Jag tror att det tål att funderas på.

Vi behöver också fundera på en övergångsarbetsmarknad. Det är viktigt att ministern tänker igenom den frågan.

Prot. 2000/01:77
9 mars

Anf. 36 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag har ett par frågor från några arbetslösa från Halland, som jag träffade under förra veckan, som var plenifri för oss. De undrade över hur det blir för dem som går över från OTA till aktivitetsgaranti, vilket nyss togs upp av Elver Jonsson. Har man inte tänkt igenom detta innan man sätter ett så här stort projekt i sjön? Dessa personer kommer att förlora ersättning. Hur har det kunnat bli så?

Dessa arbetslösa är också oroliga över osäkerheten och kortsiktigheten i de åtgärder som de finns i. De tvingas plötsligt ut ur aktivitetsgarantin och förs över till andra åtgärder. De rycks alltså upp från sina nu fungerande åtgärder, vilket är ett väldigt problem för dem. De har bett mig ställa deras frågor skriftligt till ministern, men tack vare den här interpellationen har jag fått tillfälle att föra fram dem nu i stället.

Jag skulle gärna vilja veta om det finns någon planering för att se till att de som går från OTA till aktivitetsgaranti inte ska förlora på detta.

Anf. 37 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Bakgrunden till att aktivitetsgarantin kom till var ett läge där det fanns väldigt många långtidsarbetslösa män i relativt hög ålder. Jag upplevde detta väldigt nära under min tid som landshövding i Norrbotten. Hälften av de arbetslösa där var långtidsarbetslösa. Vi hade fått en viss – låt mig kalla det så – arbetslöshetskultur, och det var viktigt att dessa människor skulle få en chans att komma in på arbetsmarknaden. Det var också ett sätt att komma ifrån det som en del partier här i riksdagen har hävdad, nämligen att man ska kunna utförsäkras genom en bortre parentes.

Aktivitetsgarantins konstruktion är sådan att man inte kan utförsäkras. Den ska ge trygghet. Man ska vara trygg i den aktivitet som man får och ska inte riskera att bli utförsäkrad och överförd till en ny aktivitet – som man kanske inte vill ha – för att återigen kunna kvalificera sig till akassan. Det var tanken med åtgärden.

Man kan också konstatera att vi nu har halverat långtidsarbetslösheten på ett år. Det är inte dåligt. Aktivitetsgarantin är en framgång, och det tycker jag att alla här ska erkänna.

Till Elver Jonsson vill jag, för att vara lite elak, säga att det sällan är någon kvalitet i hans inlägg. Det är ett allmänt spottande mot denne stackars minister för vad han gör och inte gör. Här gör han fel, här är det så och här är det så. Jag vill ändå konstatera att det här är fråga om en stor framgång.

Sedan vill jag självklart erkänna – och det har jag gjort även med anledning av Maria Larssons tidigare interpellation – att det kan finnas problem med kvaliteten, som kan vara mycket varierande. Så är det.

Nu sätter vi i gång ett kvalitetsprogram och får en kvalitetsgaranti. Det innebär att AMS nu vidtar väldigt många åtgärder.

1. Länsarbetsnämnderna ska senast den 31 mars redovisa till AMS hur införandet av den kvalitetsnorm som finns ska säkras.

Svar på
interpellationer

2. AMS genomför också för närvarande via sin internrevision en granskning av aktivitetsgarantin i fem län – AB-, F-, G-, O- och Z-län – och rapporten kommer i juni.
3. Vid de länsexaminationer som AMS genomför varje år med samtliga län är aktivitetsgarantin ett område som ägnas särskild uppmärksamhet.
4. Näringsdepartementet planerar att ge Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering i uppdrag att utvärdera aktivitetsgarantin och då särskilt granska kvaliteten i garantin.

Det är alltså ett mycket starkt fokus på kvalitetsfrågorna under den närmaste tiden.

När det gäller prognoserna över hur många som kommer att vara med i aktivitetsgarantin har AMS gjort bedömningen att det under 2001 kommer att vara 35 000–40 000 personer och att det under 2002–2003 kommer att vara 45 000–50 000 personer.

Jag håller med Maria Larsson om att det nu är viktigast att se till kvaliteten och att de människor som går i aktivitetsgarantin verkligen kommer ut på den öppna arbetsmarknaden, får möjligheter att få ett jobb och känner att detta är meningsfullt. Det är huvudlinjen, och den ska vi gå efter.

Anf. 38 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill verkligen tacka för de sista beskederna och tonen i debatten. Det var verkliga reella svar på verkliga frågor. Det uppskattar jag mycket. Då blir det betydligt högre kvalitet på debatten.

Martin Nilsson säger: Varför har man inte infört detta tidigare som refererats från Växjö? Ja, det tycker också jag hade varit bra. I och för sig har det delvis funnits tidigare. Det har oerhört länge funnits individuella handlingsplaner som ett redskap i arbetsmarknadspolitiken. Tyvärr har inte redskapet fungerat. Det har börjat fungera i samband med aktivitetsgarantin när man har fått mer personella resurser.

Det kunde gärna ha införts tidigare, men jag tror att det hade varit positivt med en långsammare utbyggnad. Då hade vi kunnat ha en god kvalitet också. Det är lite samma erfarenheter som med högskoleutbyggnaden. Någoting ska gå så väldigt fort så att kvaliteten blir lidande. Det tycker jag är en dålig taktik som jag hoppas att regeringen inte kommer att använda sig av i fortsättningen.

Vi kristdemokrater vill inte ha en bortre parentes. Tryggheten är viktig. Därvidlag är vi överens.

Aktivitetsgarantin är en lyckad åtgärd, säger Björn Rosengren. Jag tycker nog att man ska mäta lyckat resultat i hur många människor som får jobb. Det måste vara syftet med den, även om det naturligtvis handlar om att ha en meningsfull uppgift och att förbättra sina möjligheter. Men resultatet måste mätas i hur många som kommer ut på den reguljära arbetsmarknaden eller i reguljär utbildning.

En annan fråga som jag inte hann beröra i mitt tidigare inlägg och som jag har tagit upp i min interpellation handlar om dem som blir kvar i garantin år efter år utan att komma vidare. När Björn Rosengren och jag konverserade om den här frågan i november svarade Rosengren så här:

De personer som omfattas av aktivitetsgarantin har således en möjlighet att ta sig tillbaka till arbetsmarknaden.

Då var min fråga ett icke-problem för ministern. I dag, fyra månader senare, erkänner näringsministern att det kan tänkas finnas några som blir kvar. Han säger: Först när vi vet mer om hur många personer som trots dessa ansträngningar fortfarande står utanför arbetsmarknaden och hur man kan beskriva deras problem kan det bli nödvändigt att erbjuda alternativ. Det var en lång väg att gå, ministern. Det var duktigt marscherat.

Vad vill ministern göra för den 62-åriga kvinnan i Pajala som har blivit arbetslös, som har en man som fortsatt har jobb på orten, som har svårt att flytta, som är lågutbildad och har lång väg att gå genom ett utbildningsväsende? Jag tror att det handlar om att ganska snabbt få till stånd en övergångsarbetsmarknad. Jag tycker inte om det ordet, och jag hoppas att vi kan hitta ett annat namn. Det är ett krångligt, besvärligt och intetsärande namn. Resursarbete kanske är bättre.

Det gäller att ge människor en meningsfull uppgift under något längre tid i stället för att låta dem leva med kort framförhållning och många förändringar. Det handlar om människor, och det är därför ett sådant beslut hastar. När bedömer ministern att han har räknat färdigt på antalet och tittat på behoven så att det kan komma ett förslag? Det framförs från många håll, och också från socialdemokratiskt håll. Det har vi hört här i dag. AMS har också begärt pengar av regeringen för att göra detta. Kommer det att få de pengarna?

Anf. 39 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Statsrådet säger att aktivitetsgarantin är en framgång. Ja, rätt hanterad är den det och kan bli det. Men som parlamentariker är det vår plikt att komma med den konstruktiva protesten när det inte har fungerat.

På känt manér säger Björn Rosengren att han kan erkänna att det kan variera. Det var statsmannaord om något. Kvar står min kritik att det inte var genomtänkt, utan det har funnits missar i det. Jag gav en del exempel som har understötts av flera här i debatten.

Sedan har socialdemokraterna den besvärliga frågan om att ingen minsann ska bli utförsäkrad. De säger att de inte är med på någon bortre parentes. Men det kommer ju in bakvägen här.

I grunden tycker jag att det är riktigt att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Tanken att långtidsarbetslösa ska komma ut i verksamhet är någonting som jag verkligen vill understödja. Det är mycket angeläget. Aktivitetsgarantin kan vara en del av det. Men det finns en rad andra åtgärder. Framför allt behövs det en enkelhet så att man snabbt kommer ut i verksamhet.

Fru talman! Nu har vi ändå den dysterheten att antalet sökande som fått arbete nu är färre än för ett år sedan. Det har minskat med 18,4 %, läser jag i statistikpapperet. Varslen om uppsägning har ökat med nästan 50 % på ett år från 2 400 till över 3 500. Det har något dämpats av att de som nu går in i konjunkturberoende program är betydligt fler. Det kan självfallet finnas sociala skäl för det.

Kvar står t.ex. att vi har svårt att klara de åtaganden vi har gentemot EU. Man har sagt att vi ska verka för de fyra pelarna, som Björn Rosengren känner väl. Då ger man en direkt uppmaning till Sverige att minska

skattetryck för arbete. Det är en viktig bit att komma åt, nämligen att arbete borde beskattas lägre.

Anf. 40 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka för svaren. Jag tycker att de är ganska kloka, men jag efterlyser lite mer konkreta förslag just när det gäller övergångsarbetsmarknaden.

Jag tror att det är ett klokt betraktelsesätt att fundera på hur utvecklingen ser ut och om det som finns räcker eller om det behövs mer. Min analys är att det antagligen inte räcker. Det kommer att behövas fler insatser på området. Det finns därför anledning att relativt skyndsamt fundera på den frågan. Jag har förtröstan när näringsministern säger att han avser att följa frågan.

Jag har ett par kommentarer till Maria Larsson. Hon svarade på frågan varför det inte har införts tidigare. Jag tror att aktivitetsgarantin i princip kom i rätt skede och vid rätt tidpunkt eftersom arbetsmarknaden och arbetsmarknadsläget ser ut som de gör. Konjunkturen gör det nu möjligt för fler att komma in på arbetsmarknaden. Det gäller även dem som tidigare har varit långtidsarbetslösa. Då är det klokt att ha ett mer individualiserat perspektiv.

Maria Larsson säger att det är rätt och klokt att införa aktivitetsgaranti, och att man kanske t.o.m. borde ha gjort det tidigare. Men man borde inte så snabbt ha byggt den utan haft tillräckligt många i garantin. Det är ungefär det jag sade innan. Där skiljer vi oss i ambitionen. Andra partier kanske har mer begränsade ambitioner att snabbt få ut många av dem som har varit långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden.

För oss socialdemokrater är det oerhört värdefullt när konjunkturen är i gott skick att lyckas få ut väldigt många på arbetsmarknaden, och även dem som har haft svårigheter. Där ska man vara ärlig och säga att det skiljer i ambition. Det tycker jag att man ser i de budgetalternativ som finns hos flera av de borgerliga partierna och i socialdemokraternas alternativ och i hur mycket resurser man avsätter för att kunna ha en bra kvalitet.

Man pratar gärna fint om kvalitet. Men det är ofta samma parti som pratar om kvalitet som i praktiska budgetalternativ drar ned på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är självfallet en högst inkonsekvent kritik. Vill man ha högre kvalitet så får man också vara beredd att betala för den.

Anf. 41 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Man frestas ju inte att prata om en person som det egentligen inte handlar om, och sedan kan man undra om detta att klistra lappar på ryggen är någon kvalitetshöjning. Men det ska jag inte gå in på.

Jag har bara en fråga till näringsministern: Kan jag ge beskedet till dem som kommer från OTA att de kan få de 45 kr som de har förlorat tillbaka igen?

Anf. 42 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Aktivitetsgarantin är en del i ett större projekt. Vad den socialdemokratiska regeringen lade fram för riksdagen var dels förändringar i a-kassan, dels aktivitetsgarantin. Man beskrev också frågan om

övergångsarbetsmarknad – jag delar uppfattningen att det inte är något bra ord.

Tanken är att se ett samband mellan a-kassan och hur den ska hantearas och vilka villkor som ska gälla, aktivitetsgarantin och en eventuell övergångsarbetsmarknad.

Tanken var också att de här åtgärderna kom vid en högkonjunktur. Det är det som är själva poängen. Nu skulle vi få bort antalet långtidsarbetslösa, som låg på ungefär 100 000. Själva poängen var att nu ska dessa människor få chansen att komma in på den öppna arbetsmarknaden, just därför att vi har högkonjunktur. I annat fall skulle vi nämligen få det som man har fått på de flesta ställen i andra europeiska länder. Där har man gått från en lågkonjunktur med många långtidsarbetslösa in i en högkonjunktur – och de långtidsarbetslösa sitter kvar i arbetslöshet. Så kommer man in i en lågkonjunktur och då får man ytterligare långtidsarbetslösa. Sedan går man åter in i en högkonjunktur, och fler sitter kvar i arbetslöshet trots att det är högkonjunktur.

Tidpunkten var alltså väl genomtänkt, och den var den lämpligaste. Det är tanken med detta.

Av de 7 000 personer som i augusti påbörjade aktivitetsgarantin visade det sig, som jag sade, i februari i år att 19 % hade någon form av arbete, 2,5 % hade gått till reguljär utbildning och 4 % har lämnat garantin av andra skäl. Detta har alltså skett på sex månader. Det är inte dåligt! Jag tycker att det är ett bra betyg på aktivitetsgarantin.

När det gäller frågan om damen i 62-årsåldern i Pajala så delar jag uppfattningen att där måste det kanske till andra aktiviteter. Men man kan inte i första hand säga att nu ska en duktig, må vara lågutbildad, kvinna i Pajala plötsligt in på en övergångsarbetsmarknad. Man måste pröva andra metoder också. Sedan är det möjligt att man hamnar någon annanstans.

Vi har ju redan en övergångsarbetsmarknad. Inom Skogsvårdsstyrelsen t.ex. är det mycket som är finansierat av AMS. Jag brukar säga: Det saknas inte arbete, men det saknas möjligtvis arbetsplatser. Dessa arbetsplatser finns – det är det som vi förr har kallat för beredskapsarbeten osv. Men detta bör man se över. Det kanske borde vara bättre kvalitet, och det måste man titta på. Det är det som vi håller på med, och vi får återkomma till det. Men just nu tycker jag – det är min uppfattning – att det är för tidigt. Vi ska återkomma till det. Det kanske också handlar om den konjunkturella situationen.

När det sedan gäller frågan om arbetsmarknaden så har vi ju minskat den öppna arbetslösheten på ett år från 6,1 % till 4,2 %. Som jag sade har vi lyckats halvera långtidsarbetslösheten. Vi har faktiskt varit ganska framgångsrika.

Men än en gång vill jag säga att när det gäller kvaliteten på aktivitetsgarantin så är det en process som innebär att den hela tiden ska förbättras. Det är vi överens om, och det arbetet pågår. Det tog jag tag i väldigt tidigt, när jag förstod att där fanns det brister.

Man kan inte säga att vi satsar för mycket på kvantitet. Varje långtidsarbetslös – oberoende av om det finns 50 000 eller 100 000 – har rätt till aktivitetsgarantin. Man måste också ha det perspektivet. Ingen ska ställas utanför som vill ha detta.

Prot. 2000/01:77

9 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 43 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Man har också rätt till en god kvalitet i de åtgärder som man ska sättas i. Annars kommer man ändå inte att bli nöjd med resultatet. Jag tycker att det talas väldigt mycket om resultat här i form av att man finns med i åtgärden. Jag tycker att vi ska fokusera på att tala om resultat i form av hur många som får jobb. Om det är 19 % så är jag glad för varenda en av dem. Jag tycker att det är jättebra. En åtgärd som aktivitetsgarantin måste självfallet sättas in i en högkonjunktur – det tror jag också.

Hur många procent ska komma ut för att det ska betraktas som ett lyckat resultat totalt? Jag skickar gärna med den frågan.

Trots att vi nu har en högkonjunktur så finns det ingen tidpunkt någon gång under efterkrigstiden när vi har haft fler individer som har stått utanför reguljär arbetsmarknad. Det är dagens problem. Naturligtvis krävs det mycket av ansträngningar och tankeverksamhet för att människor ska känna att de också under arbetslösheten får möjligheter att på ett bättre sätt komma igen till arbetsmarknaden och i vissa fall, när man har prövat alla de andra möjligheterna, har en meningsfull uppgift under några resterande arbetsår.

Det är för tidigt att komma med förslag nu, säger näringsministern. När är det rätt tid?

Jag skulle vilja ha den frågan besvarad.

Jag skulle också vilja ställa den fråga som inte har fått något svar och som även Martin Nilsson var inne på. Den handlar om de 14 semesterdagar som finns i dag. Det är en väldigt kort tid att återhämta sig på. Redan i budgetdebatten i december aviserades från socialdemokratiskt håll att det skulle komma en förändring ifrån departementet. Det var i december. Ministern svarar nu att frågan fortfarande bereds i departementet. Det får nog betraktas som en ganska låg arbetstakt, för detta måste ju vara ett simpelt förslag att utreda och fatta beslut om. Detta skulle jag också vilja ha ett förtydligande om.

Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Allting måste ställas i relation till någonting annat. När det gäller att vara arbetslös eller få en aktivitet – då är valet en aktivitet. Man kan inte säga så här: Nu är inte kvaliteten alldeles bra till 100 %, och därför får du ingen aktivitet utan får vara arbetslös. Denna fråga måste man ställa sig. Man kan inte säga att vi inte vill ha fler i aktivitetsgaranti därför att de inte får tillräckligt hög kvalitet. Det blir faktiskt konstigt.

Nu gäller det i stället att alla ska få möjlighet till detta. Där kvaliteten inte är bra ska vi se till att den blir det. Det måste vara sättet att arbeta med detta på.

När det gäller tiden så är den individuell. Det är också själva poängen. För en del kommer det kanske att ta ett halvår. För en del kommer det att ta ett år, för en del två och för en del kanske tre år innan de kommer ut på den öppna arbetsmarknaden. Det är själva tanken med aktivitetsgarantin. Man ska individuellt bedömas efter de förutsättningar man har och kanske också efter hur arbetsmarknaden ser ut där man bor. För en del går det fortare, och för en del tar det längre tid. Därför kan man inte säga att exakt inom ett år ska 100 % ha jobb. Det går inte!

När det handlar om frågan om den reguljära arbetsmarknaden så kan jag bitvis hålla med om att vi har en högkonjunktur och att det fortfarande är relativt många som är arbetslösa – öppet arbetslösa och i åtgärder.

Men vi har i dag också det förhållandet att arbetslösheten är mycket strukturell. Det innebär att det sker stora strukturella förändringar på arbetsmarknaden. De stora basnäringarna och de gamla industrierna struktureras om helt. De tar till sig ny teknologi etc. De ökar sin produktivitet, och de tillverkar varor och tjänster med ett mindre antal anställda. Samtidigt får vi en förskjutning mot alltmer av tjänsteproduktion. Detta kommer att ta lite tid. Men hittills vill jag påstå att denna regering med sin arbetsmarknadspolitik har lyckats mycket väl med att klara av denna överföring.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:77
9 mars

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2000/01:252 om uppsägningarna vid Banverket

Anf. 45 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Sture Arnesson har ställt två frågor till mig: Har jag haft någon befattning med frågan om personalminskning hos Banverket? Avser jag verka för att frågan om konkurrensutsättning av Banverkets drift och underhåll underställs riksdagen?

Svaret på den första frågan är nej. Jag har inte, och jag ska inte, befatta mig med denna fråga. Personalstyrkans dimensionering är en fråga som ska hanteras av Banverkets generaldirektör och styrelse eftersom det ligger inom ramen för deras ansvar.

Jag vill ändå kommentera skälen till personalminskningarna. En viktig orsak är att Banverkets anslag minskat, något som riksdagen fattat beslut om. Banverket har inte kunnat genomföra järnvägsinvesteringar i den takt som planerades när stomnätsplanen fastställdes 1998. Det innebär att Banverket i dag har en för stor kostym. Banverket Produktion har minskat sin fakturering med 850 miljoner kronor mellan åren 1998 och 2000. Endast i Banverket Produktion Norr finns en balans mellan fakturering, beläggning och resultat.

Ett annat skäl till personalminskningarna är den förestående konkurrensutsättningen. Banverket Produktion har som strategi inför konkurrensutsättningen att stärka sin konkurrenskraft och öka lönsamheten. Det ska ske genom att man koncentrerar sig på sådana arbetsuppgifter som är specifika för järnvägen såsom el-, signal-, tele- och kvalificerade banarbeten.

Svaret på den andra frågan är att regeringen redan i budgetpropositionen för år 2001 har redovisat att Banverket arbetar med att vidareutveckla beställarrollen och produktionsverksamheten i en konkurrensutsatt miljö. Syftet är att öka effektiviteten och sänka kostnaden för Banverkets banhållning.

Jag kommer att med stort intresse följa Banverkets arbete och även hålla riksdagen informerad om hur konkurrensutsättningen fortlöper.

Anf. 46 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Först vill jag tacka näringsministern för svaret. Vi är överens om en del saker, t.ex. att uppsägningen av de här 600 banarbetarna inte är en fråga för regeringen eller riksdagen. Det beslutar Banverkets styrelse om. Likaså har en riksdagsmajoritet stått bakom konkurrensutsättningen av nyproduktion och ombyggnad.

Det jag vill diskutera med näringsministern – och det har jag väl inte fått ett riktigt svar på – är konkurrensutsättningen av drift och underhåll, som tyvärr kommer att få negativa följder för tågresenärerna och samhället. Förseningarna kommer att öka, och säkerheten och allmänhetens förtroende kommer att minska. Det gör i sin tur att biltrafiken kommer att öka ytterligare. Miljön och trafiksäkerheten kommer att påverkas. Den kompetens som försvinner finns nämligen inte på annat håll.

I valrörelsen 1998 tillbringade Stig Fahlgren i SEKO Banverkssklubben i Falköping två dagar med Ines Uusmann. Det fanns redan då riksdagsbeslut på att nybyggnad och ombyggnad skulle konkurrensutsättas. Vid de tillfällena klargjorde hon att en socialdemokratisk regering inte skulle avhända sig det statliga ägandet av produktionsresurserna vad gäller drift och underhåll av järnvägen.

Säkerheten, i form av en fungerande anläggning, blir klart försämrad. Även om risken för tågekollisioner inte ökar, kommer felen att öka. Det resulterar i ökade förseningar och i värsta fall urspårningar. Säkerhetspersonal i form av signaltekniker och besiktningsmän finns kvar, men inte den personal som ska åtgärda upptäckta fel i spåren och som själva upptäcker en hel del fel genom att de arbetar i anläggningarna. Dessutom ställer den här personalen upp på sin fritid när det behövs. Om man minskar den tillgängliga personalen med 75 % får det oundgängligen stora konsekvenser.

Det gångna året har visat att vi nog lär få leva med nedblåsta ledningar, snö, översvämningar och jag vet inte allt i alla delar av Sverige. Vem ska rycka ut och fixa banan när fotfolket inte finns kvar? Det går att leja in folk när man ska laga eller ploga en väg, men man tar inte in vem som helst för att förstärka järnvägen när vattnet i Arvika trycker på.

SEKO:s fackliga nätverk på trafikledningen skriver så här: Hur blir det då i framtiden? Vilka är det som ska upptäcka sprickor och sättningar i spåren och vilka ska utföra arbeten i spårområdet under pågående trafik? I dag utförs dessa jobb av banarbetare med högt säkerhetsmedvetande och blick för att hitta fel. Vi trafikledare talar samma språk som de. Vi har väldigt dålig erfarenhet av entreprenörer som arbetar inom spårområdet och inte ens kontaktar tågtrafikledningen. Detta har hänt ett flertal gånger. Tågen kommer att försenas. För oss på tågtrafikledningen är det här ytterligare en stressfaktor, och i förlängningen blir det en oacceptabel arbetsmiljö för oss.

Ministern säger att han följer Banverkets arbete med stort intresse och kommer att hålla riksdagen informerad. Men det är inte så enkelt. Om drift och underhåll konkurrensutsätts finns inte de här människorna kvar med sina kunskaper. Då hjälper det inte att näringsministern följer de här frågorna. De är borta. Håller ministern med om detta resonemang? Det gäller säkerheten på våra järnvägar.

Jag vill också fråga om det finns något lyckat exempel ute i världen där man har konkurrensutsatt järnvägsunderhåll.

Anf. 47 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att järnvägen omfattas av nollvisionen. Ingen person ska dödas eller skadas allvarligt till följd av trafikolyckor. Vi har kommit mycket långt inom järnvägssektorn. Dödsolyckor är mycket ovanliga där. Det här goda resultatet har uppnåtts genom ett långsiktigt och systematiskt arbete. I dag finns en rad viktiga säkerhetssystem vid järnvägen. Vi har t.ex. ATC-systemet som övervakar att föraren håller rätt hastighet och att han stannar vid stoppsignal. Personalen är självfallet en viktig faktor i säkerhetsarbetet.

Jag tycker att det är att ta i att säga att vi kommer att få problem med säkerheten nu när vi konkurrensutsätter detta. Jag tror inte på det. Jag har inte heller någon erfarenhet av konkurrensutsättning av drift och underhåll. Nu sker det ju successivt. Det är inte så att man avreglerar på en gång. Det sker ganska successivt när det gäller just drift och underhåll. Även om det är många av dessa 600 som sysslar med det är det ändå så att det sker successivt.

Vi har en viss erfarenhet av konkurrensutsättning när det gäller Vägverket. Där kan jag dra några slutsatser. Det finns inte belägg för att konkurrensutsättning förändrar kvaliteten i driften av vägar. Framkomligheten på vägarna förändras inte. Säkerheten på vägarna har inte påverkats. Kvalitetssystemen hos entreprenörerna har blivit bättre med åren när Vägverket höjde kraven. Områden som utsatts för konkurrens hade väsentligt lägre prisnivåer än områden som inte är konkurrensutsatta. När man ser vad som har hänt i Vägverket tycker jag att man inte redan nu kan säga att detta kommer att ge problem.

Ytterst är det självfallet Banverkets ledning som har ansvaret för detta. De ska tillse att det är bra drift och underhåll, att det sker med konkurrensmässiga priser, att det är bra arbetsmiljö, att tågen går och att det är säkert.

Om det skulle visa sig att den här konkurrensutsättningen leder till att detta får de konsekvenser som sägs här, är det självklart att man måste förändra det. Vi i regeringen och även riksdagen ställer krav på att Banverket ska ha en hög kvalitet. Den får inte försämrats genom en konkurrensutsättning. Den ska snarare förbättras genom att man har minst samma kvalitet till lägre pris när det gäller drift och underhåll och även när det gäller nybyggnation. Det är det jag kan stå för. Skulle det visa sig att det inte blir så, måste vi ju ifrågasätta ledningen i Banverket.

Anf. 48 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Näringsministern delar uppenbarligen inte min uppfattning att det är för sent när den här utsättningen väl är gjord.

Spåren förskräcker. Jag ska prata lite grann om hur det är i England där ett privat företag har hand om spåren. Det heter Railtrack.

Sedan tågolyckan vid Hatfield utanför London, då ett snabbtåg till Leeds spårade ur, har biltrafiken till och från London ökat med 25 %. Det kan inte vara en vinst för samhället.

Företaget är i dag i ekonomisk kris. Staten får skjuta till stora belopp. Man har upptäckt 1 850 allvarliga sprickor i landets järnvägsspår. På 500 platser är hastigheten begränsad till 32 kilometer i timmen. De brittiska tågresenärerna kommer att kompenseras med uppskattningsvis 7 miljar-

der kronor för förseningar under detta år. Den brittiska regeringens mål på 50 % fler passagerare och 80 % mer gods syns alltmera avlägset.

Jag tänker citera Mats Andersson i Svenska järnvägsfrämjandet – en mycket duktig kapacitet när det gäller järnväg. Jag vill inte säga det han säger, men han är duktigare än jag: ”Trots kaoset på järnvägssidan i Storbritannien finns det tyvärr fortfarande svenska beslutsfattare som ser privatiseringen av de brittiska järnvägarna som ett föredöme.” Så tillägger han: ”De vet inte vad de pratar om.”

Ännu längre går Londons borgmästare. Han heter Livingstone. Enligt DN säger han att man måste vara hjärndöd om man inte förstår riskerna med privatisering.

Jag skulle egentligen vilja debattera med Lars Engqvist. Jag hörde honom, när han stod här nyss, säga att konkurrensutsättning inom sjukvården inte är någonting för den svenska socialdemokratin. Vad är det som gör att det är så bra när det gäller detta? Är det inte dags att ta en *time out* och tänka efter och utvärdera?

Vad är vinsten med detta pendeltågselände i Stockholm, som bara fortsätter med försenade och inställda tåg? Vad kostade gasololyckan i Borlänge samhället? Att den värmländske föraren var berusad åtalas han nu för, men varför förtigs det omänskliga arbetsschema den privata tågoperatören hade konstruerat åt honom?

Är vårt samhälle bara ekonomi och vinstmaximering?

Jag vill tala om för ministern att jag är avhoppad socialdemokrat. Jag lämnade partiet för sex år sedan. Jag och mina gamla socialdemokratiska vänner hemma i Värmland känner inte igen socialdemokratin.

Man går ut och kräver ägaransvar när det är kris i Bengtsfors, men vad tänker man om statens egna anställda?

Ministern har sagt att avregleringen av Posten kom alldeles för tidigt. Vi skulle ha väntat tills övriga Europa var med på tåget. Varför kunde vi inte ta det lite lugnt även i denna fråga?

Anf. 49 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är inte så att svenska regeringen har Storbritannien som någon förebild för vår framtid när det gäller transportpolitiken. Det finns mycket att säga om den. Jag tillhör dem som är väldigt negativa till vad som har skett där.

Den svenska avregleringen av järnvägstrafiken är en ganska monopolstark avreglering, dvs. det är vissa olönsamma linjer som man avreglerar. Om vi bortser från SL-pendeltågen – de är landstingets och inte statens, och Stockholms läns landsting är borgerligt styrt – kan vi konstatera att det har varit väldigt fördelaktigt för resenärerna. Jag kan nämna Tågkompaniet som ett exempel när det gäller sovvagnarna. De har utvecklats. De kör fler tåg. De kör linjer som inte tidigare kördes. Det är bara att konstatera att det har varit väldigt bra.

När det gäller de kraftiga förseningar som har skett är det inte det statliga monopolet och Banverket som är orsaken, utan det är mer tågoperatörerna. Jag vill också säga att tågåkandet – persontrafiken – har ökat oerhört kraftigt de senaste åren. Det är en positiv utveckling, och den tycker jag att vi ska vara stolta över. Vi ska fortsätta att utveckla detta.

Jag tycker att avreglering inte är något självändamål. Jag har varit väldigt kritisk t.ex. när det gäller Postens avreglering. Men vi kan nu konstatera att Posten med lite hjälp från regeringen ändå har utvecklats väldigt väl och fortfarande har 95 % av marknaden. Det kommer att visa sig att Posten blir ett av de verkligt framgångsrika distributions- eller logistikföretagen.

Banverket är ett monopol i den meningen att det är ett statligt verk som har ansvar för själva infrastrukturen. Nu gör Banverket en bedömning innebärande att man skär i Banverkets produktion. Det beror delvis på att man konkurrensutsätter, men det beror kanske framför allt på att regeringen och riksdagen inte har fattat tillräckliga beslut när det gäller de ekonomiska behov som Banverket har för att kunna bygga ut järnvägen, som vi en gång har planerat. Det är där vi finner den viktigaste orsaken – inte i att verksamheten nu har blivit konkurrensutsatt. Det är en mycket mindre viktig orsak. Då tycker jag att vi får en annan balans på diskussionen.

Jag tror att vi kan vara överens om att det är bra med en avreglering med förnuft som vi ser gynnar marknaden, kunderna och också dem som är anställda.

Den som starkast har drivit avregleringen av Telia, Posten och SJ – den förändring som har gjorts av SJ – är den fackliga organisationen SEKO. Jag brukar säga det lite skämtsamt. De är avsevärt mer liberala än vad den svenska näringsministern är. Det är de som driver detta, för de tror på detta och tycker att det är rimligt. Jag tror inte att man kan finna en stark facklig kritik mot detta. I varje fall har jag inte fått den från SEKO.

Anf. 50 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Det var en del sanna ord. Men jag kan tala om för ministern att acceptansen på golvet, bland fotfolket inom facken, inte är lika stor.

Jag vill rekommendera en intressant forskarrapport gjord av Johan Sanne på Linköpings universitet. Hans rapport heter lite vitsigt *Fart och spänning*. Det handlar inte om att vara näringsminister; man skulle kunna tro det. Men det är trots allt intressant läsning. Det handlar om banarbetares, lokförare och tågtrafikledares syn på risker och riskhantering.

Johan Sanne pratar om beställare–utförare-modellen, som genererar nya risker. Han har en hel del synpunkter på detta som kan vara bra att ta till sig.

Jag tar fasta på det som vi har gemensamt. Vi ska nu försöka enas om ett bra vårbudgetförslag till riksdagen. Vi är tre samarbetspartier som jag förmodar samtliga vill satsa pengar på Banverket – ordentliga pengar, hoppas jag. Vi vill det. Vi hoppas också att näringsministern snart inbjuder oss i samarbetspartierna till diskussioner om den kommande infrastrukturpropositionen. Vi är beredda på förutsättningslösa diskussioner när det gäller detta. Med den inriktning som alla tre partier redovisat om satsningar på järnvägen tror jag att vi kommer att minska de risker för järnvägen som jag har talat om. Det är det bästa sättet att minska de riskerna.

Men det är lite synd att Banverket ska gå ut och tala om att minska kostymen när man borde veta att våra tre partier står bakom en satsning på järnvägstrafiken.

Anf. 51 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig bara konstatera att avreglering och konkurrensutsättning är någonting som ska användas med förnuft. Det ska vara bra för företaget. Det ska vara bra för kunderna. Det ska vara bra för de anställda.

En avreglering som leder till att vi skulle öka olycksfrekvensen och minska tryggheten är oacceptabel. Jag förutsätter självklart att Banverket hanterar detta på det här sättet, och det kommer jag noggrant att följa.

Sedan vill jag också säga att den största delen, när det gäller den här nedskärningen och de förändringar som sker på Banverket, handlar om att vi inte har följt planerna med ekonomiska beslut. Därmed har många investeringar och mycket underhåll skjutits på framtiden. Jag hoppas också att vi ska kunna komma överens när det gäller infrastrukturpropositionen om att det här måste åtgärdas. Jag delar den uppfattningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2000/01:253 om vindkraften

Anf. 52 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Rune Berglund har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att snabba på utbyggnaden av vindkraften.

Låt mig först kort nämna det arbete som redan pågår inom vindkraftsområdet, vilket faktiskt är en hel del.

Staten stöder sedan början av 1990-talet vindkraften genom olika energipolitiska program. I detta ingår stöd till forskning och utveckling, demonstration, investeringar och drift.

Vid sidan om detta pågår ett omfattande arbete för att skapa långsiktigt stabila förutsättningar för vindkraftsutbyggnaden i Sverige. Riksdagen beslutade förra året om de framtida ekonomiska förutsättningarna för elproduktion från förnybara energikällor (prop. 1999/2000:134, bet. 2000/01:NU3, rskr. 2000/01:111). Det nya systemet grundas på handel med certifikat baserad på kvoter. Avsikten är att systemet ska träda i kraft den 1 januari 2003. En utredare arbetar just nu med detta (dir. 2000:56), och arbetet kommer att vara klart senast den 31 oktober 2001.

Regeringen meddelade i 2000 års ekonomiska vårproposition sin avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till planeringsmål för vindkraften. Energimyndigheten arbetar just nu med att ta fram ett förslag på ett lämpligt planeringsmål och ska också ge förslag till åtgärder för att möjliggöra att målet uppfylls. Därtill arbetar myndigheten med att se över behov och kostnader för nätförstärkningar. Uppdraget ska redovisas senast den sista april i år.

Vindkraftsutredningen gjorde i sitt slutbetänkande (SOU 1999:75) bedömningen att det är ute till havs som den i särklass största potentialen finns för utbyggnad av vindkraften samtidigt som konflikterna med andra

intressen sannolikt är mindre. Mot bakgrund av detta har en arbetsgrupp inom Regeringskansliet tillsatts med uppgift att kartlägga förutsättningarna för lokalisering av vindkraft till havs- och fjällområden. I ett första steg ingår att redovisa förslag på några områden, främst till havs, vilka kan bedömas som lämpliga för pilotprojekt. Arbetsgruppen har nyligen i en delrapport lämnat förslag om hur detta arbete ska bedrivas vidare.

Regeringen anser att en storskalig vindkraftsutbyggnad i Sverige måste genomföras på samma sätt som utbyggnad av annan energiproduktion, dvs. på kommersiella villkor och med sedvanlig riskvärdering. För detta krävs givetvis också långsiktigt stabila villkor som ger tillräcklig stimulans till utbyggnaden av den förnybara elproduktionen. Jag bedömer att mycket av det arbete som redan görs tillsammans med det nya systemet med gröna certifikat samt ett operativt planeringsmål för vindkraften kommer att ge de förutsättningar som krävs för ett stabilt framtida investeringsklimat.

Jag kan också konstatera att teknikutvecklingen inom vindkraftsområdet gått mycket fort på senare år. Detta har inneburit att större anläggningar kan byggas i områden där det tidigare inte varit möjligt och till lägre kostnader. Ett fortsatt nära och aktivt samarbete mellan staten och näringslivet ser jag som en viktig del av den fortsatta utvecklingen, t.ex. genom ett fördjupat samarbete kring demonstration av ny teknik genom pilotprojekt.

Jag vill sammanfatta med att säga att det stora antalet aktiviteter som pågår sammantaget syftar till en stabil fortsatt utbyggnad av vindkraften. Många resultat kommer fram i år. Regeringen avser att presentera en energipolitisk proposition våren 2002. Vindkraftens utbyggnad kommer att vara en viktig del i detta.

Anf. 53 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Tack ministern för svaret!

Jag tyckte att morgonens energidebatt, som jag med intresse lyssnade på, var väldigt välgörande och i vissa fall klargörande. Vi fick då klart för oss vilka partikonstellationer i det här landet som vill förnya energin och göra det på ett miljömässigt bra sätt.

Vi behöver ju nu, reaktor för reaktor, försöka ersätta kärnenergin. Vi behöver en tidsplan för detta. Det är ett viktigt arbete. Det är inte lätt att ersätta halva energibehovet med förnybara energislag. Det kommer naturligtvis att ta lång tid, men det är miljömässigt nödvändigt att sätta i gång så snart som möjligt.

När vindkraftstekniken nu är utvecklad till den grad att den är kommersiellt gångbar gäller det att kratta manegen och starta det stora språnget mot världens mest miljövänliga och hållbara energianvändning, vilket bör innebära full täckning av det svenska energibehovet med målet minimala CO₂-utsläpp. Det tycker jag är ett mål som näringsministern faktiskt har gett goda förhoppningar om att vi ska sätta upp i dag.

Skälet till att jag ställde den här interpellationen är egentligen att människor, när jag är ute och träffar dem i landet, frågar vad det beror på att ingenting händer. Varför står det stilla? Samtidigt läser de att man i andra länder har startat arbetet i stor skala. Och samtidigt vet de att vi länge har varit med i spetsen när det gäller teknikutvecklingen men ännu inte har kommit fram till faser av storskalig utbyggnad. Vi har alltså fram

till nu inte tillräckligt nyttjat den kunskap som vi har när det gäller teknisk utveckling och industriell kapacitet. Vi har alltså inte kommit i gång med att skapa en hemmamarknad som skulle kunna lägga grunden till ytterligare en stor svensk exportgren med betydande sysselsättningseffekter.

Det finns kanske förklaringar till det. En kan vara att vi sedan länge har täckt vårt elbehov med vattenkraft och kärnkraft. Det har inte på många år funnits ett behov av nationella utbyggnadsplaner. En annan förklaring kan ju handla om den debatt som vi hörde i förmiddags. Det finns människor som har andra tankar, andra förslag, när det gäller energikutvecklingen i framtiden. Men vi vet ju nu att det finns företagsgrupper som är beredda att ta på sig uppgiften att tillverka, uppföra och driva elproduktion i stor skala.

När man frågar folk i branschen säger de att det fram till nu har funnits ett antal begränsande faktorer som har gjort att det har varit komplicerat, trots att, som de säger, vi i Sverige har de bästa förutsättningarna. Vi har bättre förutsättningar än många andra länder för att få en bra vindkraftsutbyggnad. Vi har rikstäckande stamnät med hygglig kapacitet, även om det finns flaskhalsar. Vi har ett bra lokalt nät som är lätt att nå, och vi har kombinationen av vind och vatten som utmärkt kompletterar varandra.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ministern: Bedömer ministern att de insatser som man nu är på väg att färdigställa, när det gäller utredningar och annat, kommer att innebära att arbetet kommer i gång och snabbas upp?

Anf. 54 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig repetera något av vad som sades i debatten här i morse. Det jag uttryckte var att svensk industri på senare tid har fått fram flera nya, spännande tekniska system, både för produktion och för överföring av el. Vi har vindkraftssystem med utsikter till 20 % högre elproduktion jämfört med tidigare som gör det ekonomiskt möjligt att ansluta avlägsna vindkraftverk direkt till de nationella kraftnäten. De statliga insatserna i 1997 års program har bidragit till en del av detta.

Nu kan vi säga att vi antligen är inne i ett skarpt läge. Vindkraften är nu på väg mot målet att kunna konkurrera med ny fossilbaserad produktion. Jag tänker därför, till att börja med, nu ta initiativ till en fördjupad diskussion med olika intressenter inom området. Jag ser framför mig ett samarbete för att snabbt komma i gång med demonstration av den nya tekniken. Inom en snar framtid kommer jag därför att bjuda in aktörer på detta område. Jag tänker även, redan nu i vårpropositionen, ta vissa initiativ.

Sedan gällde det frågan varför Sverige har så låg andel produktion av el från vindkraft. Det finns givetvis många anledningar till att vindkraftsproduktionen inte är större än vad den är i Sverige. Den huvudsakliga anledningen är att det i Sverige inte har funnits något underskott av el. Det har därför inte heller funnits någon naturlig anledning att bygga ny elproduktionskapacitet. De låga elpriserna sedan avregleringen har dessutom inte uppmuntrat till investeringar i ny elproduktion.

I Sverige fanns vid slutet av år 2000 ca 540 vindkraftverk, enligt Energimyndighetens statistik. Tillsammans producerade dessa ca 0,44

terawattimmar el, vilket utgör ca 0,3 % av den totala elproduktionen. Under år 2000 var andelen vindkraft 12 % av elproduktionen i Danmark. I Tyskland var motsvarande siffra 2 %. Jag vill i detta sammanhang påminna om att Sverige har en mycket hög andel förnybar elproduktion med 49 % år 1998. Man kan jämföra med Tyskland där motsvarande siffra samma år var 6 % och Danmark där den var 10 %. Jag vill med detta säga att utgångsläget varierar mycket mellan länderna. Situationen i Sverige kan således inte direkt jämföras med den i andra länder. Och vad har Danmark för alternativ? Vi har vår vattenkraft, och vi har en väl utbyggd kärnkraft som nu på sikt ska bytas ut.

Trots att vindkraften har en begränsad roll i det svenska energisystemet har det varit en markant utveckling under senare delen av 90-talet. Från år 1994 till år 2000 har produktionen ökat från 0,07 till 0,44 terawattimmar per år. Denna utveckling har sannolikt möjliggjorts genom de energipolitiska programmen samt energibeskattningsens utformning. Energimyndigheten bedömer i sin prognos för 2001 respektive 2002 att vindkraftsproduktionen blir 0,52 respektive 0,68 terawattimmar. Andelen av nettoproduktionen blir således 0,4 respektive 0,5 %.

Vad jag vill göra är att påskynda den här processen. Jag vill att vi går snabbare fram just därför att det finns en bättre teknik.

Anf. 55 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Som ministern säger har vi ett mycket gynnsamt läge genom att vi redan har, om vi räknar vattenkraften, en mycket stor andel förnybar energi.

När jag talar med folk i branschen finns det några frågor man ställer om sådant som man i dag betraktar som begränsande faktorer. Jag vet inte om ministern har möjlighet eller är beredd att svara på detta i dag.

En fråga gäller den effektbegränsning man i dag har på 1,5 megawatt. Den kom väl till för att den motsvarar gränsen för småskalig vattenkraft. I dag kan man ju bygga vindkraftverk på det dubbla och mer. Därför är min ena fråga till ministern: Kommer ministern att undanröja detta tekniska hinder?

En annan fråga, som möjligen inte är energiministerns, gäller fastighetsskatten. Jag har fått en uppgift om att per producerad kilowatt betalar vindkraften näst mest fastighetsskatt. Det är bara kärnkraften som betalar mer fastighetsskatt. Därför frågar jag om ministern avser att titta över även det.

Sedan finns det naturligtvis en del andra hinder som inte vi kan diskutera. De ska kanske tas upp med miljöministern.

Men det finns, det är vi överens om, ett starkt behov av samordnade insatser mellan berörda departement för att klara ut de hinder som kan finnas för en snabbare etablering av vindkraft. Förutsättningarna för att megawatt för megawatt fasa ut kärnkraften finns ju nu. Jag hoppas att regeringen nu tar krafttag och att vi ska komma fram till en bra situation där vi så småningom har 50 % vattenkraft och 50 % annan förnybar energi i detta land. Då kan ingen begära att Sverige ska komma längre i den här frågan.

Prot. 2000/01:77

9 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 56 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Gränsen för småskaliga produktionsanläggningar syftar på regleringen av det statliga stödet till småskalig elproduktion. Jag är väl medveten om de nackdelar som finns med gränsen på 1,5 megawatt, framför allt när det gäller vindkraft. Gränsen gäller för varje enskilt aggregat. En större vindkraftspark där varje aggregat är mindre än 1,5 megawatt är alltså berättigad till stöd för småskalig elproduktion, däremot inte ett enskilt aggregat på t.ex. 2 megawatt. Gränsen kan alltså ge vissa icke önskade effekter, minst sagt. Jag kommer att titta närmare på och överväga denna fråga. Det måste man göra. Den s.k. elcertifikatsutredningen kommer också att titta på den här frågan.

När det sedan gäller frågan om fastighetsskatten ska jag be att få återkomma till den. Det är samma där: Vi måste titta på den här typen av hinder. Men jag har inget svar på detta. Det ligger också i första hand på finansministern.

Anf. 57 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Det är bra att ministern överväger att titta på effektberänsningarna och undanröja de hinder som finns.

Jag har egentligen inget mer att tillägga än att jag vill tacka ministern. Jag kommer med särskilt intresse att läsa ministrerns andra inlägg under morgonens energidebatt, där ministern också talade rätt mycket om vindkraftens framtid i det här landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2000/01:239 om deltidstämpling

Anf. 58 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Hans Stenberg har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att säkerställa att Arbetsmarknadsstyrelsens, AMS, föreskrift till 9 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, ALF, ändras så att den som har en tillsvidareanställning på deltid och är tjänstledig från detta arbete för deltidarbete med högre sysselsättningsgrad kan ha fortsatt rätt till utfyllnad med arbetslöshetsersättning.

Låt mig först säga att jag delar Hans Stenbergs uppfattning att det måste gå att fortsätta att deltidstämpla när man är tjänstledig för ett annat deltidarbete med högre tjänstgöringsgrad.

Enligt AMS föreskrifter till lagen om arbetslöshetsförsäkring är en sökande som är tjänstledig inte att anse som arbetslös utom i några där särskilt angivna undantagssituationer. Föreskrifterna har hos åtminstone en arbetslöshetskassa i vissa fall tolkats så att en person som exempelvis tar tjänstledigt från ett deltidarbete för ett deltidarbete med högre sysselsättningsgrad inte har rätt till fyllnadsersättning från arbetslöshetsförsäkringen. I de fall som är kända för AMS och har överklagats av den enskilde har domstolen dock ändrat beslutet till förmån för den sökande med hänvisning till att den bedömt att det inte varit lagstiftarens mening att reglerna skulle tolkas på det sätt som arbetslöshetskassan gjort. I de

här aktuella fallen har den sökande haft en längre tids heltidsarbete mellan deltidsanställningarna.

Enligt AMS har avsikten med föreskriften aldrig varit att en person som är tjänstledig från deltidsarbete för ett arbete med högre sysselsättningsgrad, på sätt som beskrivits tidigare, ska förlora sin rätt till fyllnadsersättning. AMS har således uppmärksammat problemet och också påbörjat en översyn av föreskriften i syfte att förtydliga denna på den här punkten. Mot denna bakgrund finner jag inte någon anledning att vidta någon åtgärd med anledning av Hans Stenbergs interpellation.

Anf. 59 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka näringsministern för svaret på min interpellation och för att han så tydligt redovisar sin syn på hur regelverket ska tolkas.

Det här är annars ett typiskt exempel på hur människor ibland kommer i kläm när riksdagsbeslut tolkas på ett helt orimligt sätt av dem som sedan ska administrera våra beslut. Precis som Björn Rosengren säger var det självklart aldrig meningen att en deltidsarbetslös som tar tjänstledigt för att ta ett arbete med högre sysselsättningsgrad skulle avstängas från a-kassan. A-kassans regler måste vara så utformade att de stimulerar deltidsarbetande till att försöka få arbete med högre tjänstgöringsgrad. Därför är det angeläget att AMS rättar till regelverket på den punkten.

Bakgrunden till att jag skrev interpellationen var ett fall i mitt hemlän där en kvinna avstängdes från a-kassan trots att det gällde ett annat deltidsarbete med högre sysselsättningsgrad hos samma arbetsgivare. När jag fick höra talas om detta trodde jag, som gammal a-kasseredogörare, att hon hade blivit felbehandlad. Jag tog därför kontakt med AMS. Där fick jag tala med en ansvarig tjänsteman. Efter en stunds diskussion var vi helt överens om att regelverket hade tolkats fel av a-kassan. Hon bad att få återkomma, och hon ringde upp efter ett par timmar. Då hade hon gått igenom regelverket, och hon tyckte att a-kassan inte hade gjort fel som hade stängt av personen och att regelverket borde förtydligas. Sedan refererade hon till en dom som hade gett den klagande rätt i ett alldeles liknande ärende. Då tänkte jag att frågan var utagerad. Personen hade rätt till a-kasseersättning enligt domstol. Då säger handläggaren på AMS – samma person som nyss hållit med om att regelverket var feltolkat – att AMS ska överklaga domen. Då insåg jag att det behövs ett klart och tydligt ställningstagande från näringsministern och riksdagen i frågan så att AMS verkligen gör regeländringen – och att det går snabbt. Jag fick också i mitt samtal med AMS klart för mig att ett sådant förtydligande av regelverket kan ta ganska lång tid. Det handlar om att människor varje dag kommer i kläm.

Jag hoppas innerligt att näringsministern noga följer frågan och i den fortlöpande dialogen med AMS och ser till att det blir en snabb ändring av reglerna. Folk blir i vissa fall alldeles orimligt behandlade.

Anf. 60 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är en bra regel att a-kassa inte lämnas till den som är tjänstledig, men regeln bör inte tillämpas så fyrkantigt och bokstavligt som har skett i vissa undantagsfall. Det är självklart rimligt och okej att arbeta mer. Jag vill också säga att AMS planerar att förtydliga bestäm-

Prot. 2000/01:77

9 mars

*Svar på
interpellationer*

melserna vid tjänstledighet, så att man ska slippa få dessa fall som har nämnts här av Hans Stenberg.

Anf. 61 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Då vill jag än en gång tacka näringsministern för svaret. Jag hoppas verkligen att en ändring kommer till stånd så fort som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2000/01:243 om alkoholås

Anf. 62 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jan-Evert Rådhström har frågat mig om jag är beredd att avsluta försöksprojektet med alkoholås i personbilar och i stället införa ett permanent system med alkoholås över hela landet.

Låt mig först framhålla att jag anser att den försöksverksamhet med alkoholås som riksdagen beslutat om är utomordentligt viktig för att öka trafiknykterheten och därmed trafiksäkerheten.

Sedan 1999 har personer folkbokförda i Stockholms, Östergötlands och Västerbottens län som gjort sig skyldiga till trafiknykterhetsbrott möjlighet att få villkorlig körkortsåterkallelse. Villkoret innebär rätt att inom Sverige endast köra viss personbil som utrustats med alkoholås. Personen ska förbinda sig att genomgå läkarundersökning m.m.

Försöksverksamheten har nu pågått i lite mer än två år och erfarenheterna är mycket goda.

Ett av syftena med försöksverksamheten är att få erfarenhet av alkoholås i Sverige utan att behöva göra alltför stora investeringar som kan vara bortkastade om alkoholåset inte visar sig ge önskvärt resultat.

Enligt Vägverket deltar för närvarande 170 personer i projektet. Ett tiotal har av olika anledning, huvudsakligen på grund av startförsök med alkohol, uteslutits. De första har eller är på god väg att ha klarat av sina två år.

Försöksverksamheten kommer att kunna utvärderas på ett bra sätt, med de begränsningar den i dag har och den tillströmning av deltagare som nu råder.

Det ursprungliga projektet som riksdagen beslutat om ska löpa i fem år plus en tvåårsperiod för att de deltagare som sist kommit med i försöket ska hinna fullgöra sin tvåårsperiod. Resultatet är dock redan så tydligt vad avser säkerheten i det tekniska systemet och den medicinska uppföljningen att jag är beredd att undersöka förutsättningarna för en utvidgning av projektet. Jag vill då också undersöka förutsättningarna för att inte bara göra en utvidgning till hela riket utan också till flera körkortsbehörigheter och att möjligen frångå tidsbegränsningen på två års deltagande till att i stället omfatta en sammanhängande period om minst tolv månader under vilken tid deltagaren ska kunna förete såväl godkända medicinska protokoll som alkoholfria blåsningar i alkoholåset. Detta skulle innebära att deltagaren kan nödgas fortsätta köra med alkoholåsvillkoret under en tid som kan överstiga två år. Vi behöver dock noggrant studera

förutsättningarna för detta inom Regeringskansliet innan jag kan utlova vilka förändringar som kan komma att läggas fram som förslag till riksdagen.

Jag vill i detta sammanhang ånyo framhålla det frivilliga projekt med alkolås som har startats inom ramen för ”kvalitetssäkring av transporter”. Tre företag, Dala buss, Maser frakt och Taxi Uppsala, utrustar totalt 300 fordon med alkolås. Till detta kommer andra smärre försök på olika håll i landet. Dessa frivilliga projekt kommer säkert att kunna ge värdefullt jämförelsematerial till de erfarenheter som kommer från de nationella försöken med alkolås.

Anf. 63 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka näringsministern för svaret. Jag känner, i motsats till tidigare debatter jag har haft med näringsministern, en viss glädje över svaret den här gången. Jag har tidigare, som jag sade, ställt både frågor och interpellationer men har då tyvärr bara mötts av försiktighetsprinciper och att försöksperioder måste ha sin tid.

I dag kan vara en dag som näringsministern och, framför allt, vägtrafikanter kan få minnas som en dag när näringsministern uttalade att vägtrafikanter kommer att möta färre rattfyllerister på våra vägar och rattfyllerister får möjlighet till en adekvat vård för sitt alkoholmissbruk.

En annan viktig grupp som kan komma att känna en lättnad är alla de anhöriga som känt oron för att en närstående ska få ett återfall och därmed också ta sin bil och köra och bli ett levande trafikvapen.

Det är givetvis att tro för mycket på alkolåsprojektet om man tror att detta löser alla problem. Men en sak är säker: Det räddar liv. Och det är, som jag tidigare påpekat i debatter med ministern, det absolut enklaste och billigaste sättet att öka trafiksäkerheten.

Låt oss inte nu efter dagens debatt behöva ha fler interpellationsdebatter i det här ämnet och tvista om och när hela landet ska få möjlighet att använda alkolås som en åtgärd.

Att människor allvarligt skadas och även omkommer under tiden som vi ska vänta på ett definitivt beslut råder det ingen tvekan om, men låt oss också slippa diskussionen om hur många offer som ska komma till skada innan näringsministern kan fatta ett beslut. Vi vet bara att ju längre det dröjer, desto fler blir det, tyvärr.

Ministerns elvapunktsprogram för ökad trafiksäkerhet i all ära – men det här är något konkret, som skulle kunna ske till en mycket ringa kostnad och där det går att räkna räddade liv på våra svenska vägar.

Fru talman! Ministern säger i svaret att resultaten av försöksperioden under de här två första åren varit så tydliga vad avser säkerheten i de tekniska systemen och den medicinska uppföljningen att han är beredd att undersöka förutsättningarna för en utvidgning av projektet.

Det är här som jag åter faller ned i oron över om det verkligen ska hända något eller om det bara ska bli prat. Det behövs väl inga nya undersökningar för att se om det går att utvidga detta projekt? Det är väl klart att det går! Går det i dag på tre olika länsstyrelser går det så klart även på de andra länsstyrelserna i Sverige. Tänk om ministern i stället nu kan ge ett tydligt svar att han *ska* utvidga alkolåsförsöket, permanenta det till hela landet och ge det som en möjlighet vid rattfylleribrott.

Prot. 2000/01:77
9 mars

*Svar på
interpellationer*

Min fråga till ministern måste alltså bli: Kan ministern här i dag uttala att han *ska* utvidga projektet och att det *ska* ske skyndsamt? Ge ett svar, för allas skull, inte minst för dem som ännu inte blivit utsatta för en olycka där de mött en alkoholpåverkad, som kanske i stället kunde ha varit en bilförare under behandling med alkohol och under läkarkontroll, en person som har större möjligheter att undvika olycksrisker genom att köra nykter.

Anf. 64 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Vi lever i nollvisionens tidevarv. Nollvisionen är utopisk. Nollvisionen är bra. Nollvisionen har en bra pedagogik, och den ger en bättre situation än om vi inte hade den formen av opinionsstärkande insatser.

Fru talman! Jag uppskattar att näringsministern så tydligt bekänner sig till vad han säger i svaret, att det är viktigt ”att öka trafiknykterheten och därmed trafiksäkerheten”. Det är bra. Låt mig säga att det är en gemensam utgångspunkt, som jag kan förstå att också Sveriges riksdag står starkt bakom.

Det som är oroande är ju att antalet döda i trafiken nu stiger, med uppmot 50 % fler än den målskrivning vi har haft de senaste två tre åren. Det känns både allvarligt och besvärande. Interpellanten har noterat och påmint om att uppmot en tredjedel av de omkomna är onyktra och berusade förare, beroende på droger i allmänhet och alkohol i synnerhet.

Nu kan man säga, fru talman, att allting har ett samband. Det finns ett tydligt samband mellan trafiksäkerheten och hur det allmänna nykterhetsläget är, och därför kan man inte frikoppla de två bitarna från varandra. All erfarenhet och vetenskap säger att en låg alkoholkonsumtion i ett land i kombination med en sträng lagstiftning ger förutsättningar för en säkrare trafik. Det spelar alltså stor roll.

Nu har vi mycket som stör det här. Vi har nya vanor i umgänget. Ungdomar startar långt tidigare än det ur lagens synpunkt är tillåtet med alkoholkonsumtion och alkoholinköp, och utbudet är besvärande stort. Därtill kommer att man har något av en slapp syn ute i kommunerna när sådana här frågor diskuteras. Man ser det mera som en servicefråga och ett förment rättvisetänkande ur näringssynpunkt, i stället för att se det som en social fråga och i förlängningen en trafiksäkerhetsfråga.

Därför behövs det en uppstramning här, och det har ju från regeringens sida aviserats t.ex. när det gäller folkölsutbudet. Men jag tror också att frågor som nattöppna krogar och lördagsöppet på Systemet spelar en stor roll.

Alkoholset har redan diskuterats, och det är ett bra komplement. Men jag skulle vilja fråga statsrådet om han inte skulle kunna tänka sig att man åtminstone satte in det i strategiska transporter, t.ex. bussar, taxi, tåg och farliga godstransporter, osv. Jag tror att det vore en bra början, och en sådan åtgärd skulle naturligtvis täcka väldigt många trafikanter som ett första viktigt steg.

Anf. 65 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att om vi skulle ställa krav på alkohol i alla bilar – vilket kanske vore rimligt – kan Sverige inte ställa detta krav nationellt enbart för fordon på den svenska marknaden. För att

vi ska kunna göra det krävs det lagstiftning på gemenskapsnivå. Jag driver denna fråga inom EU i dag som ordförande i ministerrådet för transportfrågor. Vi kommer också att diskutera frågan om alkohol på högnivåmötet i Trollhättan den 6–7 juni. Där vill jag samla experter och folk i transportsektorn från samtliga EU-länder.

När det gäller frågan om alkohol i bussar, lastbilar och taxi etc. görs det i dag sådana försök. Där kan man ställa sådana krav vid upphandling att den tekniska möjligheten ska föreligga.

När det sedan gäller frågan om projektet kommer jag, som jag har svarat, att pröva möjligheterna att införa det på alla ställen. Men här handlar det också om resurser. Det handlar om Bilprovningen, läkare etc. Det måste alltså byggas upp successivt. Det går inte att göra detta från en dag till en annan, men vi ska bygga upp det, öka det och tillse att vi har det på en nationell nivå. Därmed tycker jag att jag tydligt har svarat på frågan.

Jag delar uppfattningen att en av de mest allvarliga faktorerna när det gäller dödsolyckor och svårt skadade i trafiken är att härleda till alkohol. Det är så. Är man medveten om detta måste man också kunna bygga ut det, med den teknik som finns och de goda erfarenheter vi har av detta projekt. Vi är överens om det. Det kommer att ske successivt. Men det måste anpassas med utgångspunkt från de resurser vi har. Det ska nu byggas ut.

Därmed tycker jag att jag har svarat väldigt tydligt på interpellationen.

Anf. 66 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Tack, näringsministern. Detta innebär att vi med glädje redan på måndagen kan tänka att man nu sitter på länsstyrelser och vägverk och funderar hur man ska kunna förbereda detta. Det svar som näringsministern nu gav från talarstolen innebär att det skriftliga svar som tidigare gavs till mig, att näringsministern avser att undersöka förutsättningarna för en utvidgning av projektet, alltså inte gäller. Jag noterar att näringsministern kommer att se till att detta projekt kommer till stånd. Det är mycket glädjande.

Jag har inte tagit upp frågan att det ska vara ett obligatorium i bilar. Jag tycker att det gäller att ta en fråga i taget. Där detta lättast kan komma att hanteras är naturligtvis i samband med rattfylleribrott. Där har vi det tydliga exemplet. När det gäller lastbilar, bussar osv. är det ett konkurrensmedel, och där ska frivilligheten naturligtvis råda.

Det som kan vara oroande när jag hörde inledningen på ministrarnas andra inlägg var att den här frågan ska drivas på EU-nivå, vilket han också sade i trafiksäkerhetsdebatten den 22 februari. Vi måste också försöka hantera detta på europeisk nivå, sade ministern då, att vi inte bara kan koppla det här till svenska förhållanden. Jag hoppas att även den frågan är kastad i papperskorgen. Det är klart att alkoholprojektet behöver vi inte driva på EU-nivå. Det är en svensk fråga och ingenting annat.

Som information kan jag meddela att jag också försökt att följa arbetet inom EU och rapporteringen om trafiksäkerhetsfrågor och Ewa Hedkvist Petersens arbete. Jag kan inte säga att det är ett arbete som drivs med kraft. Det går att finna alkohollås på en rad där man funderar på om

Prot. 2000/01:77

9 mars

Svar på
interpellationer

man ska stödja det tekniskt eller inte. Jag tror att om vi ska hålla oss till svenska förhållanden, ministern, ska vi nog se till att få det till stånd.

Jag tackar för svaret och kan konstatera att detta nu kommer att införas i vårt land.

Anf. 67 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag var tydligt inne på att väldigt mycket har samband, och jag skulle vilja påminna om samhällets normerande roll här som gäller både stat och kommun, det gäller oss som vuxengeneration, våra skolor och föräldragruppen. Ur den synpunkten är det t.ex. mindre bra att det inte är klart för vad som gäller för innevarande år i fråga om pengar till trafiksäkerhet. Det vill jag skicka med till departementet att se över så att det inte fastnar någonstans. Det är en lång kedja när det ska ut över Vägverket, NTF och ute i organisationerna. Det har snart gått ett kvartal av er budget, och något besked har ännu inte kommit. Detta är inte bra, och det här är viktigt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Näringsministern sade att om man inför olika tekniska saker handlar det om kostnader. Visst gör det det. Men det är klart att olyckssituationen med svårt skadade och många dödade är också, utöver det mänskliga lidandet, en stor samhällskostnad.

Jag menar att den snabbaste och billigaste reform som skulle kunna förbättra trafiksäkerheten är om principen ”spiknykter i all trafik” kunde upprätthållas. Jag tycker att det är bra att näringsministern driver sådana här frågor i EU. Jag skulle önska att trafikministern, som ministern ju också är, går ut under EU-ordförandeskapet och pekar på just den här punkten. Det är väl en av de få reformer som egentligen inte belastar statsbudgeten med särskilt många kronor. Dessutom, fru talman, skulle det vara en god exportvara. Sverige och Norden har god erfarenhet av trafiknykterhet med bra aktiviteter. Det är värt att föra ut det i hela Europa.

Anf. 68 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Än en gång: Jag ska pröva möjligheterna att bygga ut detta. Med det menar jag att vi nu ska sätta i gång, men det kommer inte att ske på måndagen på alla länsstyrelser, utan det kommer att ske successivt.

Det är klart med pengar till trafiksäkerheten, vill jag meddela. Det innebär att NTF får ett direkt stöd, och så får man söka det för projekt. Detsamma gäller för MHF, de får söka. Man får stöd för de projekt som bedöms vara bra. Det är en överenskommelse som finns med Vägverket om detta.

EU kan vi inte hoppa över. När det är ett pilotprojekt kan vi rulla det framåt, men ska vi göra något bestående måste vi komma ihåg att vi lever i en gemensam marknad. Det gäller även transporter, bil- och persontrafik etc. Vi måste självklart avväga detta.

Under ordförandeskapet driver jag nu att vi ska införa den högsta promillegränsen på 0,5 ‰ för alkohol i blodet, och för tyngre fordon och yrkestrafik 0,2 ‰. Jag kan säga att det inte är lätt. I dag har Storbritannien 0,8 innebärande att man med lite felmätning kanske är uppe i 1,0. I Sverige är det ett högt straff på det. Det finns lite kulturella skillnader här. Men vi driver den här frågan, och vi har kommissionen med oss. Att

få med sig alla medlemsländer på detta är möjligt om det får bli en rekommendation som längre fram övergår i EU-lagstiftning.

Prot. 2000/01:77
9 mars

Anf. 69 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag hörde att näringsministern sade att han ska pröva det här projektet, men det är just det som är en stor skillnad mot det svar som jag fick inledningsvis, där han säger att man ska fundera på att undersöka förutsättningarna. Detta uppfattar jag nu som att det kommer att genomföras. Men låt detta bli förhoppningsvis den sista interpellationsdebatten i det här ämnet mellan mig och näringsministern. Som ministern säkert känner till har det varit två interpellationsdebatter tidigare, jag har haft en fråga i det här ärendet genom åren, och jag kommer att fortsätta att skriva interpellationer om det inte skulle ge ett någorlunda snart resultat, att näringsministern ska pröva det här i landet, att det inte är slut med att ni bara pratar och ser på förutsättningarna. Jag ser fram emot detta.

*Svar på
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2000/01:256 om demokratiska principer

Anf. 70 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Per-Richard Molén har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att fördelningen av platserna i ideella föreningar kopplade till kommunerna avspeglar de i allmänna val fastställda valresultaten.

Bakgrunden till Per-Richard Moléns fråga är att Landstingsstyrelsen i Västernorrlands län beslutat att tillstyrka stadgarna för en ideell förening. Föreningen ska få en föreningsstämma som utses av länets olika kommuner och landstingsfullmäktige. Platserna i föreningens styrelse ska fördelas mellan de politiska partierna så att socialdemokraterna får elva platser medan övriga partier får två platser var. Stadgarna föreskriver att det ska vara socialistisk majoritet – Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tillsammans – i styrelsen också efter valet år 2002 oavsett hur väljarna röstar.

För ideella föreningar finns det inte några författningsbestämmelser som säger att en styrelse i en sådan förening ska återspegla den politiska sammansättningen i kommunen. Hur styrelsen ska vara sammansatt bestäms genom föreningens stadgar.

En ideell förening kan i endast begränsad omfattning binda sina ingående medlemmar. Stadgarna i en ideell förening kan normalt ändras om en majoritet av medlemmarna är för det. En ny politisk majoritet efter ett val har då möjlighet att ändra stadgarna. Det bör vidare påpekas att det alltid är möjligt att utträda ur en ideell förening.

Jag vill framhålla att det i Sverige råder föreningsfrihet och betona att det är en grundläggande politisk rättighet som jag vill värna. Jag anser därför att det inte finns anledning att införa några regler för hur ideella föreningars styrelser bör vara sammansatta, inte heller när det gäller sådana som kommunerna väljer att inrätta.

Anf. 71 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag delar statsrådets åsikt att vi ska värna om föreningsfriheten.

I Västernorrland har vi sedan tidigare en god erfarenhet av hur socialdemokrater har manipulerat med demokratin. Vi hade någonting – men det var säkerligen långt före statsrådet Lejons tid – någonting som kallades för Timråkrati. Efter 1968 års val bestämde man att enbart socialdemokraterna skulle utse nämndemännen vid tingsrätten, och detta gav ett väldigt stort nationellt eko. Tydligt finns det fortfarande den här typen av intressen och ambitioner kvar.

När det gäller den här ideella föreningen står det att ändamålet ska vara att fördjupa den regionala demokratin. Föreningen ska verka för ett folkligt intresse. Föreningen utgör medlemmarnas forum för opinionsbildning, samverkan och beslut i frågor av gemensamt intresse.

Då kan man fråga sig: Vilka är det som är medlemmar i den här föreningen? Jo, det är kommuner och landsting, inte enskilda människor. Det är alltså en annan typ än det som man kallar för ideell förening. Medlemmarna utgörs av landsting och kommuner. Som vanlig medborgare i kommunen eller länet blir man mer eller mindre tvångsansluten till föreningen. Att sedan olika kommuner, beroende på befolkningstal, ska utse ett antal personer i stämman må så vara, men det intressanta är frågan om val av styrelse.

Det är uppenbarligen meningen att varje parti – med undantag av socialdemokraterna – oberoende av storlek ska utse två ledamöter. Sedan ska socialdemokraterna utse resten, dvs. hälften av ledamöterna. Detta har man beslutat om att genomföra nu, vilket innebär att om det blir helt andra valresultat i valet 2002 ska socialdemokraterna fortfarande, oberoende av valutslag, ändå ha ett majoritetsinflytande.

Det förvånar mig lite grann att statsrådet tar så lättvindigt på frågan om rättigheten till demokrati. Är det riktigt att stadgarna för en förening som består av kommuner och landsting ska skrivas så att de bevarar och konserverar en gammal icke av väljarna accepterad partistruktur när det gäller representativitet? Anser statsrådet att det är riktigt att man i denna förening icke på något sätt kan sätta sig över det valresultatet som vi får 2002?

Anf. 72 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar kan ideella föreningar endast i begränsad omfattning binda sina medlemmar och att nya politiska majoriteter har möjlighet att ändra stadgarna efter ett val.

Det är viktigt att ifrågasätta och granska hur makt utövas och vilka som är förutsättningarna för makten. Det är bra med diskussion och ifrågasättande, också i sådana här fall. Men jag måste hävda med enfaset att jag inte ser någon anledning för mig att vidta åtgärder för att inskränka föreningsfriheten i Sverige.

Anf. 73 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Om man går vidare i den stadga som landstinget med socialdemokratisk majoritet har beslutat om kan man notera att ändring av föreningens stadga beslutas av föreningsstämman med två tredjedels majoritet. I realiteten innebär det att den vanliga demokratiska principen,

51–49, ska vara rådande. Dessa stadgar och principerna som ligger bakom den kan aldrig någonsin ändras med det skydd som socialdemokraterna har infört i det som de kallar för ideella föreningen.

Därför vill jag fråga: Är det förenligt med de demokratiska värden som statsrådet ändå har till uppgift att värna, att man i en förening som består av kommuner och landsting och där man ska värna om den regionala demokratin har inskrivet i stadgarna principen att det krävs två tredjedels majoritet för att ändra föreningens stadgar? Låt oss inte krypa bakom de mera formella regler som gäller för ideella föreningar enligt lagstiftningen, föreningsfriheten och sådant. Det är uppenbart att detta är ett sätt att kringgå de ambitioner som vi alla har, nämligen att tillvarata demokratins grundläggande principer, att varje människa har en röst och icke att ett parti ska kunna införa något som värnar dess inflytande, oberoende av hur människorna i det länet väljer sina representanter i olika partier.

Anf. 74 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Det handlar inte om att krypa bakom några principer, utan det handlar om att värna de grundläggande principerna om bl.a. föreningsfrihet.

Jag ser inte någon anledning för mig att gå in i detalj och kritisera en enskild förenings val av stadgar. Jag konstaterar bara att de som har bildat den här föreningen har valt att utforma sina stadgar på det sättet. Nya majoriteter har möjlighet att, om man så vill, förändra dessa stadgar. Förutom det som Per-Richard Molén tog upp finns det också möjlighet för den enskilde att gå ur en kommun, och då förändras naturligtvis förutsättningarna för samarbetet.

Återigen: Jag ser inte någon anledning för mig att utifrån detta på något sätt förfäktat en uppfattning om att föreningsfriheten i Sverige borde förändras. Den måste vi värna, och det vet jag att både interpellanten och jag är överens om.

Anf. 75 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Jag är övertygad om att om situationen vore helt annorlunda i Västernorrland och Britta Lejon själv befann sig på den socialdemokratiska sidan och om det partiet hade 25 % av väljarkåren bakom sig i stället som för närvarande ca 50 %, tror jag inte att Britta Lejon skulle vara särskilt road över att en majoritet av andra partier – däribland moderaterna – skulle sätta sig över det rättmätiga krav som socialdemokraterna i ett sådan hypotetiskt fall skulle ställa på att få utse fler än de två ledamöter som socialdemokraterna nu har beslutat om.

Jag har några frågor. Hur ska styrelsen vara sammansatt enligt föreningens stadgar? Får kommuner eller landsting vara medlemmar i föreningar som inte tillämpar demokratiska principer, t.ex. när styrelsen ska tillsättas?

Det är förvisso sant att man har rätt att utträda ur föreningen. Men frågan är om det inte borde vara olagligt att gå in som medlem i en sådan här förening.

Det finns all anledning att värna om individens rättighet att tillhöra respektive inte tillhöra en förening. Tycker statsrådet Lejon att det är viktigare för ett statsråd som ansvarar för demokratifrågor att värna om

individens rättigheter än om kollektivets rättigheter, att å tvångsanslutna medlemmars vägnar bejaka och ställa upp på en klart odemokratisk ordning?

Bor man i en kommun är man ju i den här situationen tvungen att vara kommunmedlem, dvs. att man är tvångsansluten och måste också via tvångstaxering vara med och betala en medlemsavgift till föreningen. Ska man verkligen som kommunmedborgare kunna tvingas att bli förnedrad på det här sättet?

Anf. 76 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Per-Richard Molén ställer mig ett antal frågor utifrån ett enskilt fall, där stiftarna av en förening har valt ett antal olika lösningar som man kan ha synpunkter på. Jag tycker dock inte – återigen ber jag att få upprepa mitt svar – att detta fall föranleder mig att vidta några åtgärder i form av förändringar av vår grundlagsfästa föreningsfrihet i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2000/01:269 om managementfrågor i den gemensamma sektorn

Anf. 77 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Inger Lundberg har frågat mig om jag har för avsikt att ta några initiativ till en mer genomgripande diskussion om managementfrågor i den gemensamma sektorn.

Inledningsvis vill jag instämma i Inger Lundbergs iakttagelse att den offentliga förvaltningens särart ställer särskilda krav på kompetens hos dess chefer och anställda. Behovet av att stärka kunskapen om förvaltningens särart har också legat bakom regeringens insatser för att utveckla förvaltningen de senaste åren.

Det är framför allt två förutsättningar som är av betydelse för regeringens styrning av offentlig förvaltnings kompetensförsörjning.

För det första: Sedan 1993 års högskolereform beslutades styr inte längre regeringen vilka utbildningslinjer som ska finnas. Regeringen fastställer i stället i högskoleförordningen vissa övergripande mål för de examina som universitet och högskolor kan utfärda. Det är alltså varje lärosätes uppgift att utveckla och erbjuda relevant utbildning. Här vill jag dock tillägga att jag skulle välkomna förslag och försök med nya högre utbildningar som är särskilt utformade efter behoven i offentlig sektor.

För det andra: Genom den förvaltningsmodell som vi har i Sverige, med en långtgående delegering, ligger ansvaret för att organisationen har rätt kompetens på varje verksamhet och dess ledning. Det innebär att såväl långsiktig planering av kompetensförsörjningen som enskilda tillsättningsbeslut har avgörande betydelse för hur de offentliga organisationerna kan leva upp till sitt ansvar att förverkliga demokratiskt beslutade mål.

Inom den statliga förvaltningen följer regeringen årligen upp myndigheternas kompetensförsörjning och rapporterar detta till riksdagen. Ett utmärkande drag för svensk offentlig sektor av i dag är att utbildningsni-

vån bland de anställda är mycket hög. Utbildningsnivån i offentlig sektor har höjts under de senaste tio åren. Inom staten hade närmare 60 % av alla anställda år 1999 en eftergymnasial eller akademisk utbildning. Enligt Statskontorets rapport *Det viktiga valet av verkschef*, 1999:21, har så många som 90 % av alla verkschefer en akademisk examen. Omkring en fjärdedel av verkscheferna har juridisk examen. Andelen med ekonomisk inriktning har ökat till 20 %. I övrigt återfinner vi såväl teknisk, naturvetenskaplig som samhällsvetenskaplig utbildning i gruppen.

Regeringen har genom propositionen *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*, proposition 1997/98:136, intensifierat arbetet att utveckla den statliga förvaltningen och öka uppmärksamheten på kompetens- och utbildningsfrågor i staten. Under år 2000 presenterade regeringen vidare det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet *En förvaltning i demokratis tjänst*. Regeringen tar genom detta ett initiativ att återupprätta och värna den unika styr- och ledningsfilosofi som bör prägla offentlig verksamhet.

Allt arbete i statsförvaltningen ska göras med utgångspunkt i de grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Kompetensutveckling i förvaltningen måste utformas så att chefer och anställda har en kompetens som motsvarar kraven på verksamheten. Kompetensutveckling och chefsförsörjning i staten har också en tydlig plats i regeringens förvaltningspolitiska handlingsprogram. Genom inrättandet av Statens kvalitets- och kompetensråd stärker regeringen stödet till statliga myndigheter för att säkerställa en hög förvaltningskompetens och öka uppmärksamheten på frågor om förvaltningsetik. Rådet har år 2000 tagit över ansvaret för den högre forskningsnära förvaltningsutbildningen, den s.k. masterutbildningen, för nyckelpersoner i staten. Ett tema i denna utbildning är ledarskap i förvaltningen. Projektet Öppna Sverige är ett annat exempel på regeringens initiativ, tillsammans med kommuner och landsting, för att stärka kunskapen om förvaltningens särart.

Kvalificerad forskning om den offentliga sektorns utveckling är ett väsentligt bidrag till att öka kvaliteten i den offentliga sektorns förändringsarbete. I anslutning till arbetet med propositionen, proposition 2000/01:3, lämnade Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet en gemensam forskningsstrategi till regeringen. Förbunden pekar på att forskning om den offentliga sektorn bör vara en gemensam angelägenhet för stat, kommun och landsting. Regeringen delar förbundens syn på behovet av ökad samverkan och dialog om den framtida forskningen om offentlig sektor. Här ingår också frågor om styrning, ledning och organisation av offentlig verksamhet.

Jag förstår Inger Lundbergs oro för att generella ledarskapsutbildningar inte i tillräcklig omfattning utformas efter offentliga verksamheters särart. Just därför pågår mycket arbete inom offentlig verksamhet för att utveckla kunskap, ledarskap och verksamhet. Det är vi som är verksamma i förvaltningen som måste säkerställa att den på bästa sätt svarar mot medborgarnas krav, bl.a. på demokrati, rättssäkerhet och effektivitet.

Anf. 78 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tackar demokratiministern för svaret, och jag gör det verkligen med hela hjärtat. Det är ett ovanligt gediget interpellationssvar som statsrådet lämnar. Det är viktigt eftersom debatten om utvecklingen i

Prot. 2000/01:77
9 mars

Svar på
interpellationer

den gemensamma sektorn är så viktig. Möjligen är en interpellationsdebatt lite kort för att diskutera dessa komplexa frågor.

Den gemensamma sektorn står inför stora rekryteringsbehov det närmaste decenniet. Då är det viktigt att det finns en kompetensförsörjning som tillgodoser sektorns behov.

Jag skrev interpellationen efter en föreläsning av professor Lars Engvall. När han redovisade utvecklingen i managementsektorn i Sverige blev det väldigt tydligt att den är väldigt ensidig. Många går så att säga på samma rad och med samma budskap. Väldigt lite finns i kvalificerade managementutbildningar av det som är särskilt viktigt för den gemensamma sektorn.

Det handlingsprogram som ministern refererar till är viktigt. Medborgarperspektivet, demokratin och effektiviteten måste gämsa den gemensamma verksamheten. Men jag tycker också att det är viktigt att man sätter fokus på långsiktighet och helhetssyn när man utvecklar kompetensförsörjningen. Jag tror att det är en brist att det förs för lite diskussioner om kompetensförsörjningen mellan å ena sidan den statliga delen av den gemensamma sektorn och å andra sidan kommuner och landsting. Därför är Öppna Sverige viktigt, och det krävs fler initiativ i den riktningen. Jag vill påminna om att vi för ett antal år sedan berörde dessa frågor i en motion från Örebro län om lokaliseringen av Statens kompetens- och kvalitetsråd.

Lars Engvall har studerat ekonomutbildningarna. De spelar en viktig roll för rekryteringen till ledande jobb i gemensamma sektorn. Det finns ju inte någon särskild rekrytering på samma sätt som när förvaltningslinjen fanns tidigare. Utbildningarna har hög kvalitet, men det finns stor anledning till oro för att de inte tillgodoser det allmännas specifika krav. Det är inte säkert att ska vara en specifik utbildning, men eftersom den gemensamma sektorn är så viktig kanske det finns behov av att alla ekonomer har en grundkompetens om den gemensamma sektorn. Nu finns det kurser för tillval om ekonomi och gemensam sektor, men de väljs av ett fåtal. Det är möjligt att det vore av stort värde om det fanns en bredare kompetens där. Det skulle säkert också underlätta interaktionen mellan näringslivet och den gemensamma sektorn och öka förståelsen för de olika villkor som man jobbar under i de olika sektorerna.

Risken är också att det blir väldigt fel om man rekryterar människor som inte riktigt ser vad den gemensamma sektorn står för. Jag kan ta ett par exempel där jag tycker att den gemensamma sektorn var ute och gled.

Ett exempel är fallskärmsavtalen på 80-talet, som gick som en löpeld över den gemensamma sektorn. Det är möjligt att man bums måste knoppa av ledande människor i näringslivet. Det kan inte jag bedöma. I den gemensamma sektorn är det så att en tidigare ledare kan vara oerhört värdeull som en tillgång i organisationen längre fram. Vi slösade med pengar, vi stötte det allmänna medvetandet och vi använde inte den kompetens som vi borde ha använt.

Det andra är köp-sälj-systemet. Det är bra med ett kostnadsmedvetande, men det är ibland risk för suboptimering i den gemensamma sektorn. Det är några av de frågor som jag tycker att det är viktigt att fundera på långsiktigt.

Anf. 79 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Jag tycker att Inger Lundberg för fram mycket viktiga synpunkter som vi bör ha i minnet när vi lägger upp planeringen för hur den statliga förvaltningen ska utformas i framtiden. Vi ser de stora rekryteringsbehoven, precis som Inger Lundberg talade om. Vi ser behovet av långsiktighet och helhetssyn och att diskussionerna mellan olika delar av den offentliga verksamheten – stat, kommuner och landsting – behöver förstärkas. De gemensamma insatserna måste bli fler.

Jag är oerhört glad över Inger Lundbergs initiativ att ta en interpellation om de här viktiga frågorna. Det är en angelägen aspekt av den demokratiska infrastrukturen som förvaltningen är en del av att förvaltningen lyckas leva upp till sitt uppdrag att arbeta i medborgarnas tjänst på bästa sätt. Det är något som riksdagen vid ett flertal tillfällen under årens lopp har understrukit behoven av. Bl.a. har riksdagen markerat att forskning inom den offentliga sektorn bör ges hög prioritet. Som Inger Lundberg säkert känner till är det också så att ett långsiktigt forskningsprogram, Forskning om offentlig sektor, inleddes redan 1991.

I dag kan vi se att flera av de initiativ som man då lade grunden för faktiskt har fått betydelse. Utan att på något sätt springa före den utvärdering av de här verksamheterna som Humanistiskt-samhällsvetenskapliga forskningsrådet har för avsikt att leverera tycker jag ändå att det är tydligt att de här insatserna har bidragit till att öka uppmärksamheten och forskningsarbetet inom frågor som är angelägna för den offentliga sektorns utveckling. Vi har lyckats få fram forskningsmiljöer av hög kvalitet som tidigare inte fanns där specialister inom olika ämnen har förts samman i flervetenskapligt samarbete. Det är viktigt för fortsättningen att vi har den kompetensen att bygga vidare på.

Så vill jag bara säga några ord om Statens kvalitets- och kompetensråd. Det gör ju mycket, och en hel del som ligger i linje med vad Inger Lundberg efterlyser. En viktig del av den nya myndighetens verksamhet är bl.a. att inventera behoven samt utveckla och erbjuda olika former av program för chefer vid statliga myndigheter. Jag kan konstatera att rådet redan har startat. Trots att det är en ganska ny myndighet har de redan startat ett angeläget arbete på exempelvis följande områden: ett chefsutvecklingsprogram för statliga chefer på direktionnivå, ett chefsprogram för kvinnor, ett mentorsprogram för chefer på mellannivå och särskilda seminarier för målgruppen generaldirektörer.

Ett av rådets verksamhetsområden är att främja erfarenhetsutbyte mellan statsförvaltning och forskare. Ett projekt som har bedrivits under året är att tillsammans med Linköpings universitet starta en studie kring högre chefer och deras syn på olika frågor om ledarskap. Syftet med denna studie är att få en aktuell bild av hur statliga chefer upplever sin situation och sina framtidsutsikter, sina möjligheter och problem. Det här projektet kan också ses som en viktig del i arbetet med att inventera behov av aktiviteter som främjar statens långsiktiga kompetensförsörjning framöver.

Anf. 80 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tycker också det är viktigt att konstatera att allt närmande till näringslivets tänkande inte har varit dåligt när det gäller den gemensamma sektorn. Det finns mycket som jag tycker att vi har att ta

Prot. 2000/01:77

9 mars

Svar på
interpellationer

med oss i en ny tid. Det är kostnadsmedvetande och affärsmässighet. Men det kan inte bara vara det. Det är också något annat. Inom SABO har vi diskuterat begreppet affärsmässig allmännytta. Jag vet också att man numera när man jobbar med de statliga företagen arbetar mycket med det förhållningssättet. Jag tror att det är viktigt att vi har med oss både näringslivets klara fokus på kostnader och det som är den gemensamma sektorns särart. Vi får inte tappa det ena goda för att nå det andra goda.

Jag tycker också att det är värdefullt med den diskussion om lärosätena som statsrådet har fört i omgångar. Jag tror inte att vi i utbildningsutskottet ska sitta och bestämma precis hur det ska se ut. Däremot tror jag att det är bra att den här dialogen mellan den gemensamma sektorn och lärosätena kommer i gång. Det är också viktigt med ungdomarna; att de inser att det kanske handlar om ett antal år i näringslivet men också om ett antal år i den gemensamma sektorn och att man måste bereda sig för att kunna ha den dubbla kompetensen.

Jag är glad över de initiativ som statsrådet talar om från Statens kvalitets- och kompetensråd. Men jag ska skvallra om att jag inför den här debatten gick in på myndighetens hemsida. Jag slog upp bilden på de anställda på hemsidan. Då konstaterade jag att min kompis, EU-parlamentarikern Hans Karlsson i Hallsberg, har fler syskon på den bild han har i vardagsrummet än vad generaldirektören kunde presentera som anställda på Kompetensrådet.

Nu vet jag som gammalt kommunalråd att det inte alltid är antalet anställda som är avgörande. Men det är klart; är det ett betydelsefullt område finns det anledning att diskutera det här. Behöver vi mer kompetens? Jag vill ånyo väcka den fråga som vi tog upp från Örebro: Finns det skäl att utveckla ett kompetenscentrum som är gemensamt för stat, kommuner och landsting? Det är inget att sätta ned foten för i dag, men det finns anledning att fundera över det.

Slutligen, fru talman, skulle jag vilja säga några ord om konsultbolagen. Vi har ett antal stora konsultbolag som dominerar väldigt mycket av managementsektorn. Mycket skickligt folk sätts in i näringslivet. De går in och gör olika analyser, också inom den gemensamma sektorn. I dessa företag finns det några, jag säger bara *några*, som är mycket kunniga när det gäller den gemensamma sektorn. Normalt har man inte den här kompetensen. Det är unga, kända, arbetsdugliga pojkar och flickor som dock, som vi säger hemma, är ganska rudis när det gäller de speciella krav som ställs på den gemensamma sektorn.

De har med sig väldigt mycket av ett tänkande från näringslivet i Amerika som inspirerar dem. Det finns bra företagande i Amerika, men det är inte säkert att de managementprinciper som är effektiva när det gäller näringsliv i Amerika är riktigt lika effektiva när det gäller utveckling av sjukvårdsorganisation och liknande. Jag tror därför att det vore spännande att ha en dialog också med konsultföretagen.

Anf. 81 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Jag tror också på dialogens oanade möjligheter till nya insikter. Och jag är tacksam för alla goda idéer och kloka synpunkter som Inger Lundberg med sin mångåriga erfarenhet inom det här området kan delge oss i vårt fortsatta arbete. Jag kan också understryka, vilket jag

kanske inte gjorde tillräckligt i min tidigare replik, vikten av att se den offentliga förvaltningens särart. Också jag har sett avarter av att den offentliga förvaltningen, oavsett om vi pratar om stat, kommun eller landsting, ibland alldeles för okritiskt har anammat tankesätt, värderingar och rutiner som inte hör hemma i offentlig verksamhet.

Just därför är också de insatser som regeringen nu har gjort i och med den förvaltningspolitiska propositionen och handlingsprogrammet så väsentliga. Det är väsentligt att det här fullföljs och att alla konkreta åtgärder som regeringen har lanserat i handlingsprogrammet verkligen blir en realitet. Det är viktigt att de sätter avtryck i förvaltningarna. Vi har lanserat åtgärder på 37 olika områden, och vi är i full färd med att se till att vi lever upp till de här intentionerna tillsammans med myndigheterna. Jag är övertygad om att vi kommer att hitta ännu fler vägar för att förbättra kompetensförsörjningen samt kunskapen och medvetenheten i offentlig sektor om det speciella som det innebär att arbeta på medborgarnas uppdrag för demokratin. Jag är säker på att vi kommer att få anledning att återkomma i den här frågan så småningom.

Anf. 82 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag känner det starka engagemang som demokratiministern har. Jag tycker att det ska bli väldigt spännande att följa den fortsatta utvecklingen. Därför ska jag inte gå in djupare på just den diskussion som vi har fört utan ta upp en fråga som har samband med dessa ledarskapsfrågor. Det handlar om förhållandena för den gemensamma sektorns personal. Jag tror att vi väldigt mycket in i hjärteroten känner oron över den stora andelen sjukskrivningar bland många anställda i den gemensamma sektorn. Det är oerhört komplext. Det är säkert resursfrågor. Det handlar om avstånd mellan de ambitioner som vi har och de resurser som vi har och om hur servicetjänster blir allt dyrare i ett modernt samhälle. Men det kanske också handlar om andra mindre materiella frågor, frågor om yrkesstolthet, frågor om hur man blir behandlad i medierna och i andra sammanhang, frågor om hur man kan få utnyttja sin kompetens under hela sitt yrkesliv, om kompetensutveckling, om nya kickar och om stolthet.

Fru talman! Jag blir lite bekymrad när jag i dag träffar tjejer, eller snarare tanter i min ålder. Om man frågar vad de jobbar med säger de att de jobbar i vården. När jag inte var tant så sade man inte att man jobbar i vården och slog ned blicken, utan man sade att man var undersköterska på medicinavdelning 56. Jag tror att vi måste få tillbaka också lite grann av detta i den gemensamma sektorn, stoltheten över att arbeta med uppgifter som är så oerhört viktiga för medborgarna, förmågan att lyfta blicken och stå upp för att man gör något väldigt fint. Om man känner det så blir jobbet inte lika tungt. Och det tycker jag också att vi ska ha med i managementutvecklingen, som det heter.

Anf. 83 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Utan att gå in i detalj på de frågor som Inger Lundberg tar upp – de handlar ju till stor del om landstingsvärlden, om jag förstår henne rätt – vill jag ändå bejaka betydelsen av en god personalpolitik och insikten om att personalen till stora delar är själva verksamheten. Den offentliga sektorn kan inte fungera så väl som den ska om man som an-

Prot. 2000/01:77

9 mars

Svar på
interpellationer

ställd inte känner att man har inflytande över sin arbetstid och sina anställningsvillkor, hur jobbet ska utföras och också att ens kompetens och förmåga tas till vara och att man kan vidareutvecklas i arbetet.

Jag håller helt med Inger Lundberg om att det är dags att återupprätta självförtroendet och statusen och insikten om det värdefulla att arbeta i den offentliga sektorn, oavsett om det är statlig, kommunal eller landstingskommunal verksamhet som det handlar om.

Jag är övertygad om att riksdagens och regeringens gemensamma insatser här framöver kommer att bidra till den förändring som vi eftersträvar.

I handlingsprogrammet för staten har jag väldigt tydligt betonat betydelsen av en god personalpolitik från A till Ö just för att puffa på i den riktning som Inger Lundberg efterlyser. Och jag har också haft diskussioner med företrädare för arbetsgivare och fack inom de andra delarna av den offentliga sektorn.

Det statsråd inom regeringen som framför allt har hand om arbetsmarknadsfrågorna arbetar också som bekant är i den riktningen.

Den offentliga förvaltningen svarar för mycket avgörande delar av hur den svenska demokratin fungerar, och därför får vi inte i något avseende förtrottas i våra ansträngningar att åstadkomma det som Inger Lundberg efterlyser.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 15 mars kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Mona Sahlin, utbildningsminister Thomas Östros, näringsminister Björn Rosengren och statsrådet Ingegerd Wärnersson.

13 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:110 Meddelande från kommissionen om utläggning av gemenskapens programförvaltning – Förslag till rådets förordning med instruktion för genomförandemyndigheter med vissa förvaltningsuppgifter inom gemenskapsprogrammen *KOM (2000) 788* till finansutskottet

2000/01:111 Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 3911/92 om export av kulturföremål. – Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 93/7/EEG om återlämnande av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium *KOM (2000) 845* till kulturutskottet

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2000/01:125 till socialutskottet

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motion
med anledning av förs. 2000/01:RB2 Fullmäktiges i Riksbanken förslag
till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2000 m.m.
2000/01:Fi15 av Bengt-Ola Rytter (s)

Justitieutskottets betänkande
2000/01:JuU17 Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt m.m.

Utbildningsutskottets betänkande
2000/01:UbU8 Högskolan

Trafikutskottets betänkande
2000/01:TU8 Sjöfartsinspektionens tillsyn

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2000/01:MJU11 Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall
2000/01:MJU12 Livsmedelskontroll och genteknik
2000/01:MJU13 Ändringar i bilskrotningslagen

16 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 9 mars

2000/01:307 av *Willy Söderdahl* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Infrastrukturen i sydöstra Sverige

2000/01:308 av *Willy Söderdahl* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Kraftledningars placering

2000/01:309 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialminister Lars Eng-
qvist

Hemlösas rätt till sjukvård

2000/01:310 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingela Thalén

Rättshjälp för prövande av arbetsskada

2000/01:311 av *Carlinge Wisberg* (v) till statsrådet Mona Sahlin

Utredning av arbetsplatsolyckor

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 13 mars.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 mars

2000/01:856 av *Inger René* (m) till socialminister Lars Engqvist
Mat och gamla

2000/01:857 av *Per Landgren* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Ekonomisk ersättning vid polisavspärningar

2000/01:858 av *Ewa Larsson* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
EU:s gränsvärden för partikelhalter

2000/01:859 av *Agneta Ringman* (s) till miljöminister Kjell Larsson
De regionala lantmäterikontorens förrättningsarkiv

2000/01:860 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Ensamma flyktingbarn

2000/01:861 av *Caroline Hagström* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Marknadsföring av spel och spelberoende

2000/01:862 av *Anders Sjölund* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Förändrade förutsättningar för sittande utredning

2000/01:863 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog

Filmavtal

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 mars.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 mars

2000/01:799 av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Handel med kvinnor från wanniyala-aettofolket

2000/01:801 av *Martin Nilsson* (s) till statsrådet Leif Pagrotsky
Burma och brott mot ILO-konventioner

2000/01:804 av *Jan Backman* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägmärke för industriområde

2000/01:820 av *Berndt Ekholm* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Fredsplanen för västra Sahara

2000/01:823 av *Lars Hjertén* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Avgiftshöjningen för postbox

2000/01:824 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Kristna minoriteters situation

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 mars.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 34
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 78 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Sveriges energiförsörjning.	1
Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m).....	1
Anf. 2 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	1
Anf. 3 MIKAEL ODENBERG (m).....	3
Anf. 4 LENNART VÄRMBY (v).....	4
Anf. 5 INGER STRÖMBOM (kd).....	6
Anf. 6 ESKIL ERLANDSSON (c).....	7
Anf. 7 EVA FLYBORG (fp).....	9
Anf. 8 INGEGERD SAARINEN (mp)	11
Anf. 9 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	12
Anf. 10 MIKAEL ODENBERG (m).....	13
Anf. 11 LENNART VÄRMBY (v).....	14
Anf. 12 INGER STRÖMBOM (kd).....	15
Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c).....	15
Anf. 14 EVA FLYBORG (fp).....	16
Anf. 15 INGEGERD SAARINEN (mp)	17
Anf. 16 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	17
Anf. 17 MIKAEL ODENBERG (m).....	18
Anf. 18 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	19
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	19
3 § Svar på interpellation 2000/01:267 om landstingen.....	21
Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
Anf. 20 LEIF CARLSON (m).....	22
Anf. 21 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	23
Anf. 22 LEIF CARLSON (m).....	24
Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	24
Anf. 24 LEIF CARLSON (m).....	25
Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	26
4 § Svar på interpellation 2000/01:273 om narkotikapolitiken	26
Anf. 26 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	26
Anf. 27 LARS GUSTAFSSON (kd)	27
Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	28
Anf. 29 LARS GUSTAFSSON (kd)	29
Anf. 30 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	29
Anf. 31 LARS GUSTAFSSON (kd)	30
5 § Svar på interpellation 2000/01:245 om aktivitetsgarantin	31
Anf. 32 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	31
Anf. 33 MARIA LARSSON (kd).....	32
Anf. 34 ELVER JONSSON (fp)	33
Anf. 35 MARTIN NILSSON (s).....	34
Anf. 36 LARS GUSTAFSSON (kd)	35
Anf. 37 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	35
Anf. 38 MARIA LARSSON (kd).....	36
Anf. 39 ELVER JONSSON (fp)	37
Anf. 40 MARTIN NILSSON (s).....	38

Anf. 41	LARS GUSTAFSSON (kd)	38	Prot. 2000/01:77
Anf. 42	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	38	9 mars
Anf. 43	MARIA LARSSON (kd)	40	
Anf. 44	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	40	
6 §	Svar på interpellation 2000/01:252 om uppsägningarna		
	vid Banverket	41	
Anf. 45	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	41	
Anf. 46	STURE ARNESSON (v)	42	
Anf. 47	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	43	
Anf. 48	STURE ARNESSON (v)	43	
Anf. 49	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	44	
Anf. 50	STURE ARNESSON (v)	45	
Anf. 51	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46	
7 §	Svar på interpellation 2000/01:253 om vindkraften	46	
Anf. 52	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46	
Anf. 53	RUNE BERGLUND (s)	47	
Anf. 54	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	48	
Anf. 55	RUNE BERGLUND (s)	49	
Anf. 56	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	50	
Anf. 57	RUNE BERGLUND (s)	50	
8 §	Svar på interpellation 2000/01:239 om deltidstämpling	50	
Anf. 58	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	50	
Anf. 59	HANS STENBERG (s)	51	
Anf. 60	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	51	
Anf. 61	HANS STENBERG (s)	52	
9 §	Svar på interpellation 2000/01:243 om alkoholås	52	
Anf. 62	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	52	
Anf. 63	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	53	
Anf. 64	ELVER JONSSON (fp)	54	
Anf. 65	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	54	
Anf. 66	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	55	
Anf. 67	ELVER JONSSON (fp)	56	
Anf. 68	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	56	
Anf. 69	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	57	
10 §	Svar på interpellation 2000/01:256 om demokratiska principer	57	
Anf. 70	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	57	
Anf. 71	PER-RICHARD MOLÉN (m)	58	
Anf. 72	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	58	
Anf. 73	PER-RICHARD MOLÉN (m)	58	
Anf. 74	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	59	
Anf. 75	PER-RICHARD MOLÉN (m)	59	
Anf. 76	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	60	
11 §	Svar på interpellation 2000/01:269 om managementfrågor i den gemensamma sektorn	60	
Anf. 77	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	60	
Anf. 78	INGER LUNDBERG (s)	61	
Anf. 79	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	63	
Anf. 80	INGER LUNDBERG (s)	63	

Anf. 81 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	64
Anf. 82 INGER LUNDBERG (s).....	65
Anf. 83 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	65
12 § Meddelande om frågestund	66
13 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	66
14 § Hänvisning av ärende till utskott	67
15 § Bordläggning.....	67
16 § Anmälan om interpellationer	67
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	68
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	68
19 § Kammarén åtskildes kl. 13.15.	69

